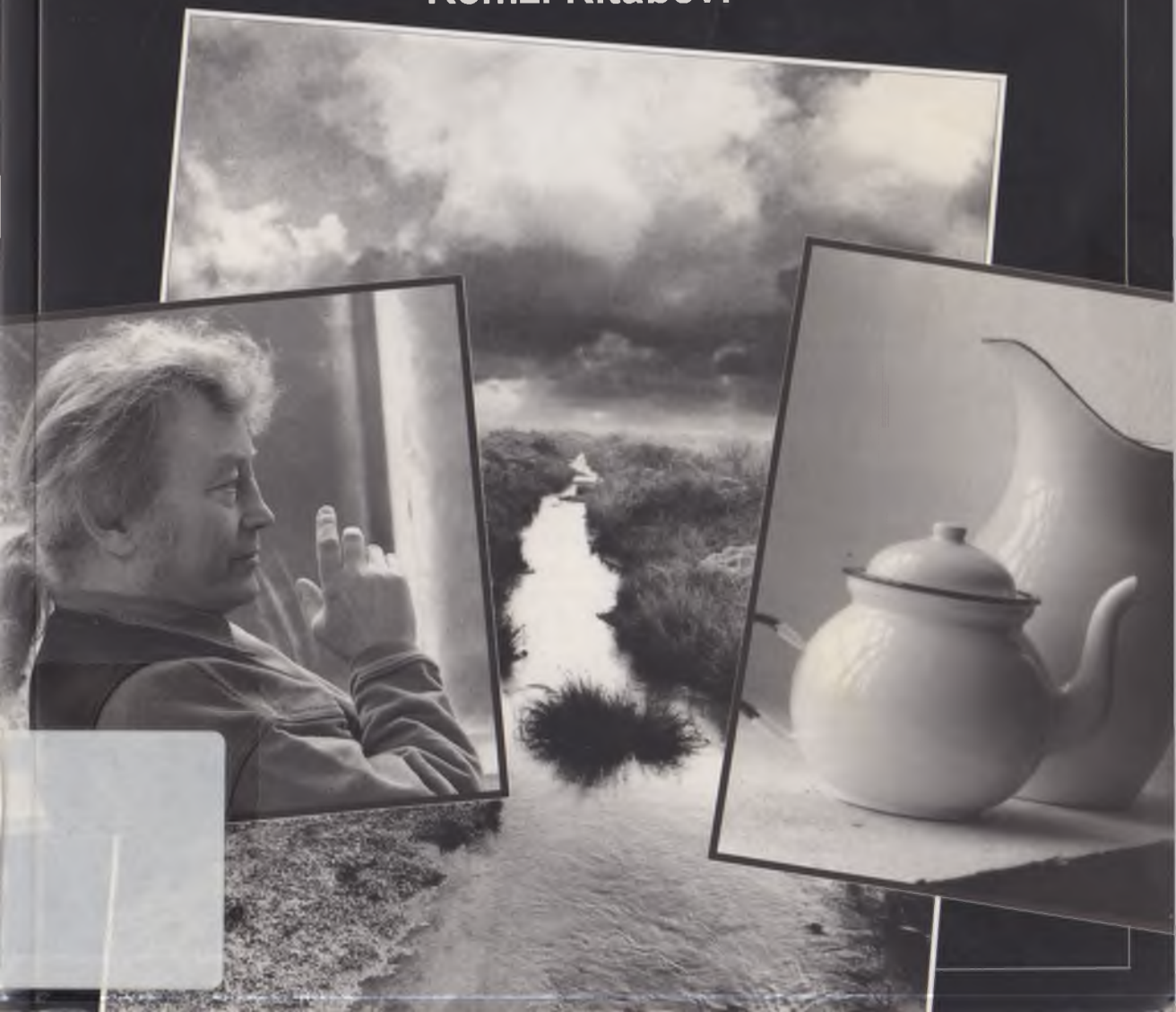
JOHN HEDGECOE

Siyah-Beyaz Fotoğraf Sanatı

ve Karanlık Oda Teknikleri

Remzi Kitabevi

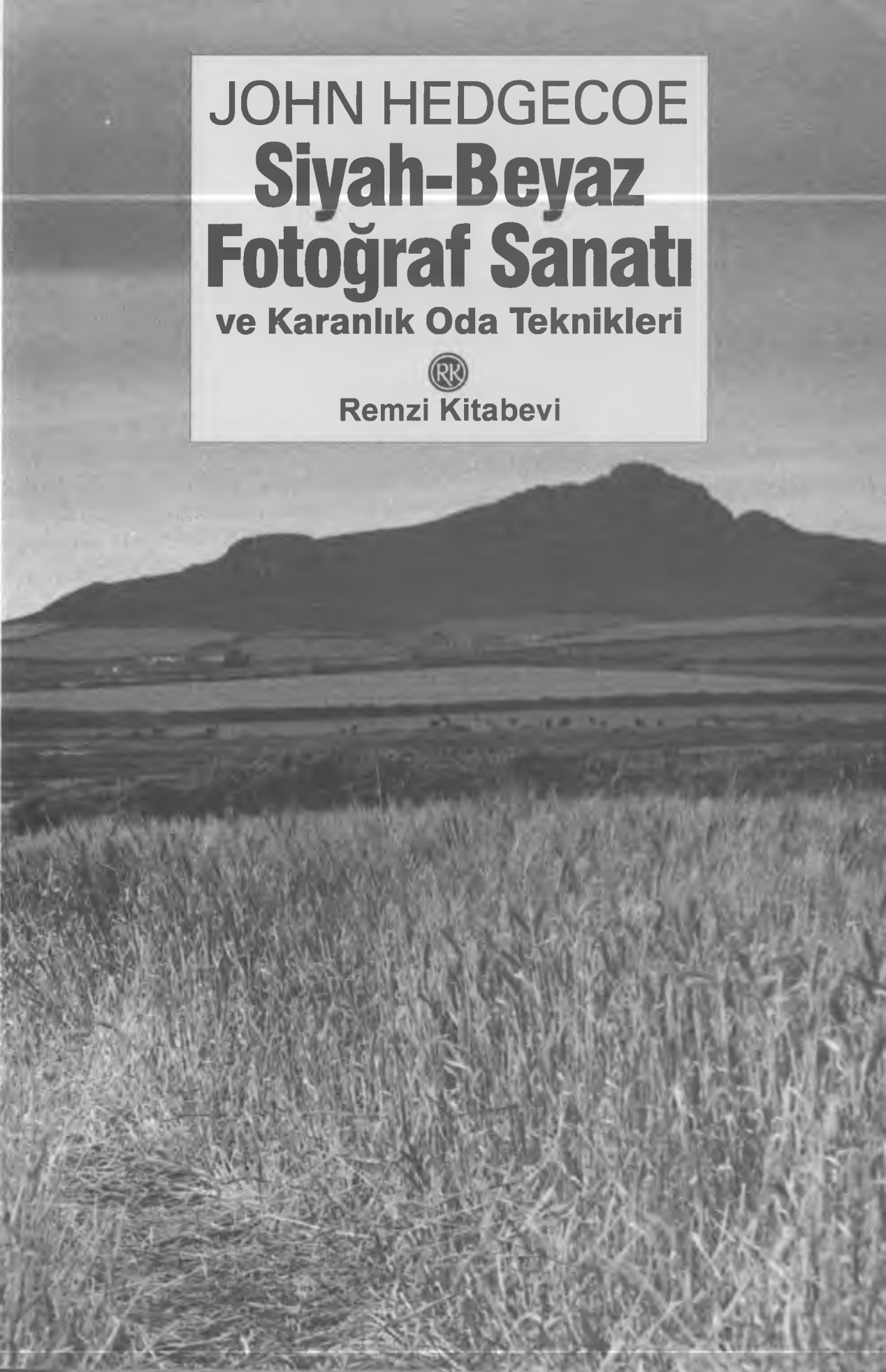
JOHN HEDGECOE

Siyah-Beyaz Fotoğraf Sanatı

ve Karanlık Oda Teknikleri

JOHN HEDGECOE

Siyah-Beyaz Fotoğraf Sanatı

ve Karanlık Oda Teknikleri

Remzi Kitabevi

SİYAH-BEYAZ FOTOĞRAF SANATI / John Hedgecoe

John Hedgecoe's Complete Guide to
Black and White Photography and Darkroom Techniques
© Collins & Brown Limited 1994
Metin © Collins & Brown Limited ve John Hedgecoe 1994
Fotoğraflar © John Hedgecoe 1994
Türkçe Yayın Hakları © Remzi Kitabevi AŞ. 1997

Tüm Hakları Saklıdır

Çeviri: Ercan Tuzcular
Yayına hazırlayan: Ömer Erduran, Gürol Koca

ISBN 975-14-0648-X

BİRİNCİ BASIM: Şubat, 1999
DÖRDÜNCÜ BASIM: Nisan, 2006

Remzi Kitabevi A.Ş., Selvili Mescit Sok. 3, Cağaloğlu 34440, İstanbul
Tel (212) 520 0052 Faks (212) 522 9055,
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Remzi Kitabevi A.Ş. tesislerinde basılmıştır.

İçindekiler

Giriş 6

Temel İlkeler 12

Natürmort 38

Portreler 50

Manzaralar 88

Karanlık Oda Teknikleri 124

Sözlük 154

Dizin 156

Giriş

HİÇ KUŞKU YOK Kİ siyah-beyaz fotoğrafçılık çok sayıda kişinin ilgisini çeken bir konu değildir. Dünyada satılan filmlerin %95'ini renkli negatif fotoğraf filmleri oluşturmaktadır. Bunların dışında kalan renkli diapozitif ve siyah-beyaz filmin pazarı ise sadece % 5'tir. Fotoğraf çekenlerin çok azı siyah-beyaz film kullandığı halde, monokrom (tekrenkli) görüntüler neden hâlâ bazı profesyonel ve amatör fotoğrafçıların bu kadar ilgisini çekmektedir?

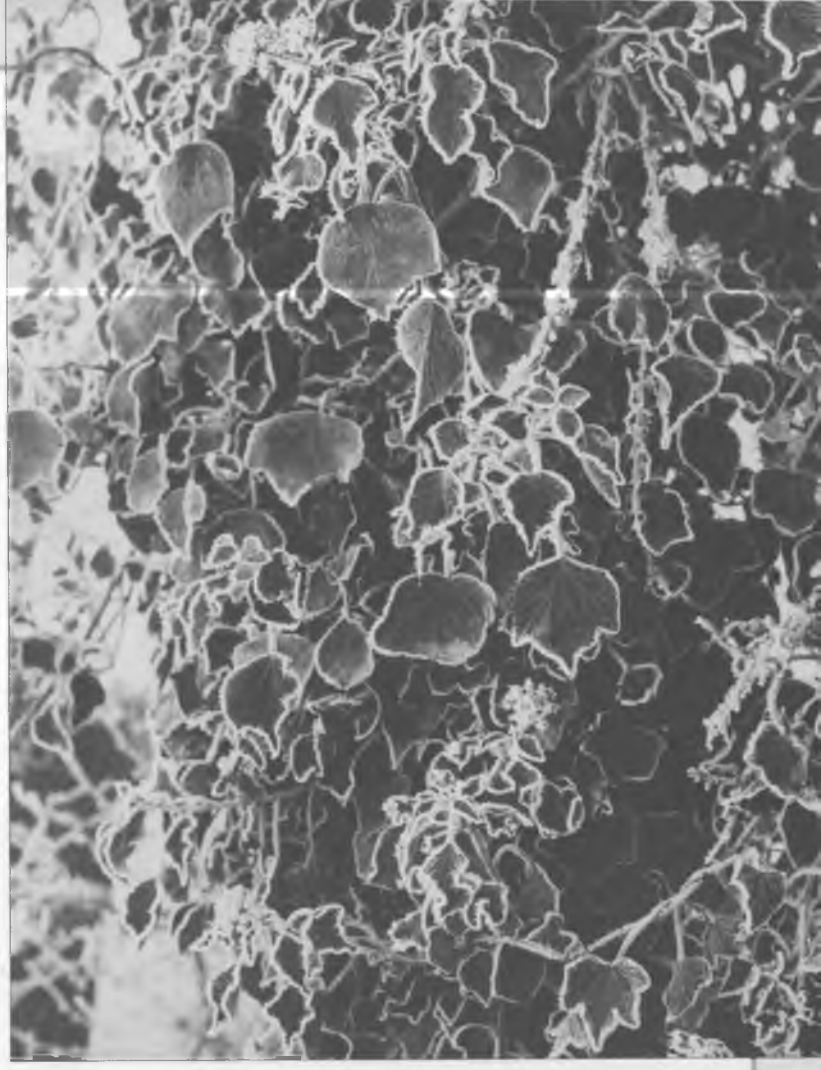
Fotoğrafçılık hakkında bilgi edinmek

Fotoğrafçılığı kendini ifade etmenin, bir şeyi yorumlamanın ya da yaratıcılığın bir yolu olarak gören ve fotoğrafçılık konusunda bilgi edinmek isteyen kişilere bu siyah-beyaz dünyanın kazandıracağı çok şey vardır. Bütün bunların renkli fotoğraflarla da yapılamayacağını söylemiyoruz; gerçekten de sergi salonlarının ve sanat galerilerinin duvarlarının genellikle ilginç, yeni bakış açıları getiren ve bazen de çok etkileyici renkli fotoğraflarla süslendiği de olur. Ancak, konunuzu renklerden arındırdığınızda fotoğraflarınız birdenbire sadece bir benzerlik olmaktan çıkıverir, çevrenizde algılamaya alıştığınızdan çok daha farklı soyut bir gerçeği yansıtmaya başlarlarlar.

Her fotoğraf şu ya da bu şekilde bir çeşit soyutlamadır. Fotoğraf, tamamen gerçekçi ve tanınabilir bir konuyu ele alsa bile, sonuçta üç boyutlu bir sahnenin, kimyasal olarak bir dizi boyayla işlem görmüş birkaç milimetre kalınlığındaki bir kartta bulunan iki boyutlu görüntüsünden ibarettir. Fotoğrafta derinlik boyutunun yanı sıra renklerin de olmaması ise bu soyutlama işlemini daha da ileri götürür. Bu durum sizin

▲ UZAYSAL BELİRSİZLİK
İngiliz ressam David Hockney'nin bu fotoğrafında grinin tonları bir çeşit belirsizlik yaratmakta ve sanatçıyı arka plandaki tabloyla aynı düzleme yerleştirerek onu tablonun bir parçasıymış gibi göstermektedir. Bu fotoğraf renkli çekilseydi bu kadar etkili olmazdı.

▶ SABAH IŞIĞI
Bitkilerin fotoğrafları renkten arındırıldığında doku ve biçim çalışmaları haline gelirler. Bu bahçe bitkilerinin yaprakları üzerinde geceden kalan çiyi yakalayabilmek için güneş ışıkları üstlerine gelmeden önce onları fotoğraflamak gerekmektedir. Bu fotoğrafta poz ayarı sahnenin en ışıklı bölümüne göre yapılarak, bitkilerin gölgede kalan bölümü koyu bırakılmış ve çok güçlü bir üç boyutluluk etkisi sağlanmıştır.

bir sahneyi makinenizin objektifinden gördüğünüz ve yorumladığınız biçimde, tamamen size özgü bir şekilde yansıtmanızı sağlar. Başka bir deyişle siyah-beyaz fotoğraf, görüntüye kişisel damganızı vurmanızı sağlar.

Önyargılar

Hangi konuların siyah-beyaz, hangi konuların renkli olarak daha iyi şekilde işlenebileceği üzerine önyargılar vardır. Birçok kişi siyah-beyaz ortamın daha çok 'sanatsal' fotoğraflara uygun olduğunu, günlük 'sıradan' konularla pek ilgisi olmadığını düşünebilir. Bazıları ise erkeksiliği iyi vurguladığından siyah-beyaz ortamın erkek portreleri çekmek için elverişli olduğunu, kadın portrelerinde ise renklerin gerekli olan dişiliği verdiğini düşünmektedirler.

Bazıları da manzara, çiçek, ağaç ve benzeri doğa ya da doğa tarihi konularının renksiz çekildiklerinde, yavan ve cansız olacağını düşünmektedirler. Ya da belirli yöreleri ve tatil yerlerini tanıtan fotoğrafların siyah-beyaz çekilmemesi gerektiğini, çünkü renksiz fotoğraflarda o yerin gerçekten nasıl göründüğünün anlaşılamayacağını savunmaktadırlar. Bu görüşlerin hiçbiri doğru değildir.

Hiçbir konunun en iyi şekilde renkli filmle çekilebileceği ya da renkli yerine siyah-beyaza daha çok uygun düşeceği söylenemez. Hangi çeşit filmle çekilmiş olursa olsun bir fotoğrafın başarısı, fotoğrafçının kendi algılama, görme ve hayal etme gücüne göre konunun özünü yakalamadaki estetik duyarlığıyla ilgilidir. Ayrıca en uygun enstantane ve diyafram ayarını, en uygun bakış açısını, odaklama uzunluğunu ve çekme anını seçme gibi teknik beceriler de son derece önemlidir.

Renkli fotoğraf tekniği otuz yılı aşkın bir süredir varolduğu halde fotoğrafçılık tarihi boyunca günümüze kadar çekilen en etkileyici ve güçlü fotoğrafların birçoğu siyah-beyazdır. Belki de bunun nedenlerinden biri siyah-beyaz görüntülerin insanların hayal gücünü harekete geçirmesidir: Bu görüntüler renkli dünyayı birebir yansıtmadıkları için, onları yorumlamanın sadece tek bir yolu yoktur. Bir başka neden de, si-

◄ PENCERE IŞIĞI
Doğal gün ışığından yararlanmak için konunun pencereye çok yakın bir konuma yerleştirilmesi durumunda, konunun bazı bölgeleri parlak bir şekilde aydınlanacağı, diğer bölgeleri koyu bir gölgede kalacağı için, çok kontrast bir görüntü oluşur. Özellikle ilgiyi üzerine çekecek, gözün dikkatini dağıtacak renkler olmadığı ve tüm ışık sadece pencereden, yani sadece bir yönden geldiği için, yüzeysel doku, kompozisyonun önemli bir öğesi durumuna gelir.

yah-beyaz ortamın görüntüyü basitleştirmesi ve resmi ışık ve gölge, şekil, biçim ve doku olarak temel öğelerine indirerek daha güçlü bir etki ortaya çıkarmasıdır.

Her fotoğrafın ardındaki amaç, bir düşünceyi ifade etmektir. Neyi ifade etmek istediğiniz konusunda net bir düşünceniz varsa, örneğin çok canlı renkleri olan bir çiçeği bile siyah-beyaz olarak başarılı bir şekilde çekememeniz için hiçbir neden yoktur.

Kontrolü ele almak

Siyah-beyaz fotoğrafçılığın renkli fotoğrafçılığa oranla en büyük avantajlarından biri; fotoğrafın çekiminden başlayıp filmin banyo edilmesi ve negatiflerin karta basılmasına kadar her aşamada, elde edilecek son görüntünün nasıl olacağını kontrol altında tutabilme olanağımızdır. Uzun süredir fotoğraf çekmekteyim, ama siyah-beyaz fotoğrafçılıkta banyo işleminin üstü açık kaplarda yapılması bana hâlâ benzersiz bir zevk verir. İlk film banyosu ve fotoğraf baskısı denemenizde bile makul kalitede fotoğraflar elde edebilirsiniz. Ayrıca baskılarınızın, banyo kaplarında birkaç saniye içinde şekillendiğini görmenin büyülü heyecanına doyum olmaz. Renkli fotoğraf çeken kişiler de aynı tarzda banyo ve baskı yapabilirler ama bu hem daha masraflıdır hem de iyi ve tutarlı sonuçlar elde etmeyi öğrenmek daha güçtür.

Renkli malzeme ile karşılaştırıldığında siyah-beyaz filmde ve baskıda kullanılan kimyasal maddeler hem daha azdır hem de daha ucuzdur. Ayrıca siyah-beyaz filmler ve fotoğraf kartları, yaptığınız küçük hatalara karşı daha bağışlayıcıdır. Buna karşın, renkli baskı için önerilen ısı derecelerinde çok hassas olmanız, her kimyasal aşamanın zamanlamasında çok duyarlı dav-

ranmanız gereklidir. Ancak bu, siyah-beyaz karanlık odada çalışırken titiz ve profesyonel bir şekilde davranmak gerekmediği anlamına gelmemektedir. Her zaman aynı iyi sonuçları almak için karanlık oda tekniklerinde ustalaşmanız şarttır.

Tek renkli görüntünün ruh ve atmosferi, siyahla beyaz renk arasındaki gri tonlardan oluşan ton dereceleriyle oynanarak oluşturulur. Bu amaçla kullanabileceğiniz, farklı kontrast dereceleri verecek çok çeşitli baskı kartı mevcuttur. Ayrıca, kartın belli bölümlerini farklı oranda pozlandırarak görüntünüzün istediğiniz bölümlerini aydınlatıp karartma olanağınız da vardır.

Işık kaynakları

Siyah-beyaz filmle çalışmanın getirdiği önemli bir özgürlük de, aynı konuyu farklı ışık ısılarına sahip ışık kaynaklarıyla aydınlatmanın bir sorun çıkarmamasıdır.

Her ışık, kaynağına bağlı olarak değişiklik gösteren belli bir renk ısısına sahiptir. Buna karşın insan gözü, güneş ve masa lambası gibi farklı renk ısılarına sahip iki kaynaktan gelen ışığı hemen hemen aynı renkteymiş gibi görür. Bunun temelinde, beynimizin algılamamızı ayarlaması ve rengi bilinen bir nesneyi – beyaz bir mendil ya da yeşil bir elma gibi – olması gerektiği renkte görmemizi sağlaması yatar.

Ancak renkli film bu çeşit bir ayarlama yapamadığı için renkli film kullanan fotoğrafçılar

▼ TON DERECELERİ
Ön planda yer alan ve belirgin bir tonlamayla her biri açık seçik görünen gelişigüzel atılmış kırık dökük formlar, bu liman sahnesinin eski püskü ve metruk havasını son derece başarılı bir şekilde yansıtmaktadır.

aynı çekimde çok farklı renk ısılarına sahip ışık kaynaklarına yer vermemeye özen gösterirler. Siyah-beyaz çalışırken ise kullanılan film güneş ışığına ve odada yanmakta olan ışığa aynı tonda tepki vereceği için bu iki ışık da sakıncasız bir şekilde birlikte kullanılabilir. Tek sakınca kontrastın fazla tutarlı olmaması olasılığıdır. Burada sizin için en önemli konu, kullandığınız film hızına bağlı olarak fotoğraftaki ışıklı ve gölgeli alanların birbirlerine oranla gücü ve ışıklandırmanın genel yoğunluğudur.

Filtreler

Çoğu kez düşünülenin aksine aslında siyah-beyaz film çevremizdeki farklı renklere karşı duyarlıdır. Bu açıdan renkli filmden tek farkı, 'beyaz' ışığın farklı dalga boylarını farklı renkler olarak değil de farklı gri tonlar olarak yansıtmasıdır.

Temel olarak siyah-beyaz film koyu renkleri koyu tonlar, açık renkleri ise açık tonlar olarak gösterir. Ancak siyah-beyaz film ışığın tüm farklı renklerine aynı oranda hassas olmadığı için bazı renkler siyah-beyaz çekildiklerinde ton olarak birbirlerine çok benzer görünür. Siyah-beyaz fotoğrafta çok açık bir tonda görünen mavi renk bu bakımdan iyi bir örnektir. Manzara fotoğraflarında bu önemli bir sorun oluşturabilir. Örneğin gökyüzünün önemli bir yer kapladığı fotoğraflarda çoğu zaman mavi gökyüzü beyaza yakın çok açık renkte, bulutlardan bile ayırt edilemeyecek biçimde görülebilir. Baskı sı-

▼ ÜST ÜSTE ÇEKİM – ÇİFT POZLAMA
Bu ilginç gece görüntüsü için önce objektifin önüne bir karton boru yerleştirilip bunun içinden kule ve alevin görüntüsü pozlandırılmıştır. Sonra borunun önü kapatılarak filmin bu kısmının tekrar ışık alması engellenmiş ve obtüratör açıkken makine hafifçe hareket ettirilmiştir. Böylece petrol rafinerisi ışıklarının bulanık ve titrek çıkması sağlanmıştır.

▶ ÖNCELİKLERİ SAPTAMAK
Uygun çerçeveleme, pozlandırma ve zamanlama objenin görüntüsünün renkli ya da siyah-beyaz olmasından çok daha önemlidir. Bu portre o kadar ilgi çekicidir ki, renksiz olması hiçbir önem taşımamaktadır.

rasında daha fazla pozlandırarak gökyüzünü koyulaştırabilirsiniz, ancak bu işlem grenli ve doğal durmayan bir ton verebilir.

Bu tür sorunları ortadan kaldırabilmek ve aynı zamanda filmin tonlara karşı hassasiyetini değiştirerek belirli bir ruh durumu veya atmosferi vurgulamak için objektifin önüne değişik renklerde filtreler takabilirsiniz *(bkz. s. 36-7)*. Örneğin turuncu filtre, filmin maviye olan hassasiyetini artırarak gökyüzünü belirginleştirir. Koyu kırmızı filtrenin daha da güçlü bir etkisi vardır, film az pozlandırıldığında mavi gökyüzünü nerdeyse siyaha dönüştürür. Turuncu filtre ayrıca bitkilerin daha koyu tonlarda görünmelerini sağlar. Tam tersi bir etki için ise yeşil filtre kullanılması gerekir.

Bu kitap nasıl düzenlendi

İlk bölümde başarılı siyah-beyaz görüntüler elde etmek için bilinmesi gereken kompozisyon ve çerçeveleme gibi temel ilkeler verilmektedir. Daha sonraki üç bölümde natürmortlar, portreler ve manzara çekimleri olmak üzere üç popüler konu alanına değineceğiz. Bu bölümlerde temel ilkelerin farklı fotoğraf alanlarına nasıl uygulandığını göreceksiniz. Son bölüm ise yeni başlayanlar için ayrıntılı bir karanlık oda teknikleri kılavuzudur. Bu bölümde, evde nasıl karanlık oda oluşturabileceğiniz, film banyosu ve baskı yapabileceğiniz anlatılmaktadır. Son olarak da daha fazla bilgi edinmek isteyenler için siyah-beyaz fotoğrafların tonlanması ve renklendirilmesi açıklanmaktadır.

Temel ilkeler

TÜM YARATICI ÇALIŞMALARDA olduğu gibi fotoğraf konusunda da iyi bir sonuç elde etmek hayal gücü, yetenek ve uygulamaya bağlıdır. Tabii ki başarıya ulaşabilmek için bazı teknik zorunluluklar vardır. Örneğin baskı yapmak için 'uygun' şekilde pozlandırılmış yani tonların dağılımı ve yoğunluğu iyi ayarlanmış bir negatif elde etmiş olmanız gerekmektedir. Ayrıca doğru pozlandırmak ve konunun görünüşünü iyi ayarlamak için diyafram ayarı ve enstantane ayarı arasındaki ilişkiyi iyi kavramış olmak gerekmektedir. Modern fotoğraf makinelerinin çoğunda yarı otomatik ya da tam otomatik pozlandırma sistemleri vardır. Ancak siz konunuzu çevreleyen alandaki netliği azaltmak ya da çoğaltmak için ('netlik derinliği'ni değiştirmek için) diyaframı normal değerlerden fazla açmak ya da kapamak isteyebilirsiniz. Ya da hareketli bir objeyi dondurmak veya empresyonist bir tarzda objeyi bulanıklaştırmak için yine otomatik ayarları kullanmamayı tercih edebilir ve çok kısa ya da çok uzun enstantane ayarlarını seçebilirsiniz.

Fotoğrafın bu teknik yönleri çok çabuk öğrenilebilir. İşin esas zor ve zaman alıcı kısmı beyninizi çevrenizdeki renkli dünyayı siyah-beyaz tonlar halinde görecek şekilde şartlandırmanızdır. Bunu öğrenmenin kısa yolu yoktur, uzun süre pratik yapmanız gereklidir. Aynı şekilde ışığın açısının ve diğer ışık kaynaklarının, konumuzun biçimini ve yüzey yapısını görsel açıdan nasıl etkilediğini ya da çerçevelemenin, çekim açısının ve odak uzunluğunun nasıl bir araya gelirse başarılı kompozisyonlar oluşturduğunu ancak pratik yaparak öğrenebilirsiniz.

▶ **DOĞAÇLAMA**
Fas'ta bulunan bu kahvehanedeki loş ışık, uzun bir poz zamanı gerektiriyordu. Aynı zamanda yeterli netlik derinliği sağlamak için diyafram ayarını f 8'e getirdim. 1/15 saniyelik enstantane ayarıyla yapılan çekimde makinenin titreme tehlikesi vardı. Yanımda üç ayak sehpa olmadığı için o anda doğaçlamaya başvurdum ve destek olarak bir masayı kullandım.

Siyah-beyaz fotoğrafta renk

DÜNYAYI GRİ TONLARINDA görmeyi öğrenmek için çok fazla pratik yapmak gerekir. Eğer iki fotoğraf makineniz varsa birine renkli diapozitif film diğerine siyah-beyaz film takarak bu öğrenme sürecini hızlandırabilirsiniz. Güneşli, pırıl pırıl bir gökyüzünden, bulutlu, karanlık bir gökyüzüne kadar değişen hava koşullarının yaşandığı bir günde iki fotoğraf makinesini de kullanarak aynı konuların bir dizi fotoğrafını çekin.

Film çeşitleri

Bu öğrenme alıştırmasında renkli negatif film yerine diapozitif film kullanmakta yarar vardır. Dialar herhangi bir baskı aşamasından geçmeden doğrudan pozitif görüntü verdikleri için renkleri çok doğru yansıtırlar. Buna karşın, özellikle otomatik baskı makinelerinin yaygın bir şekilde kullanıldığı günümüzde, renkli negatiften tüm renkleri aslına uygun şekilde basabilen bir film laboratuvarı bulmak çok güçtür.

Konu çeşitleri

Bu egzersiz için konuları seçerken çeşitliliğe önem verin. Parçalı bulutlarla kaplı mavi bir gökyüzünün ve çeşit çeşit ağaçların yer aldığı bir manzara, kullanılabilecek iyi bir örnektir. Böylelikle siyah-beyaz filmde farklı yeşil tonların ve özellikle de gökyüzünün nasıl göründüğünü kavrayabilirsiniz. Eğer renkli flitre kullanmıyorsanız, siyah-beyaz filmle yapılan mavi gökyüzü çekimleri sizi genellikle hayal kırıklığına uğratacaktır. *(bkz. s. 36-7)*

Hem dia hem de siyah-beyaz filmle yakın çekim denemeleri de yapın. Canlı ve renkli bir deseni olan bir konuyu fotoğraflayarak her rengin siyah-beyaza nasıl yansıdığını, yan yana duran

Bu resim çıplak gözle görülen renklerin doğru dağılımını vermektedir.

Açık mavi gökyüzü

Arka planda, parmaklıklar ve çalılar arasında belirgin bir fark görülmektedir.

Yeşil çimlerden oluşan geniş alan konuyu âdeta kuşatmış gibidir. Gölgeli alanlardaki renk çok daha yoğundur.

Cüppenin rengi ön plandadır. Kumaşın nasıl bir dokusu olduğunu hissedebilmek zordur.

Sulama kovaları renk açısından iyice belirgindir.

Ön plandaki kırmızı, turuncu ve sarı çiçekler çevredeki yeşille çok güçlü bir kontrast oluşturmakta ve ilk bakışta dikkati çekmektedir.

farklı renklerin gri tonlarına göre nasıl ayırt edilebileceğini görebilirsiniz.

Film banyosu ve baskı

Çoğu kişi renkli filmleri banyo ve baskı (tab etme) işlemleri için laboratuvara yollarken, siyah-beyaz filmler için aynı işlemi evde kendi karanlık odanızda yapmanız mümkündür *(bkz. s. 126-9)*. Böylelikle farklı film ve kart banyolarıyla denemeler yapabilme ve baskılarınızda farklı ton dereceleri elde edebilme şansını yakalayabilirsiniz. Elde edilen baskının görünümünde kartın kontrast derecesi ile *(bkz. s. 136-7)* gölgeleme teknikleri de etkilidir. *(bkz. s. 140)*.

Bu fotoğraf, aynı sahnenin siyah-beyaz film ve açık turuncu bir filtre kullanılarak çekildiğinde nasıl bir sonuç elde edileceğini gösteriyor.

Turuncu filtre gökyüzünün hafif gri bir tonda çıkmasını sağlamıştır. Filtre olmasaydı gökyüzü tamamen beyaz görünecekti.

Arka plandaki çalılar ve parmaklıklar hemen hemen aynı tonda olduklarından aralarındaki ayrım renkli fotoğraftaki kadar belirgin değildir.

Cüppe renklerden soyutlandığında, dokusu daha iyi anlaşılır bir nitelik kazanmaktadır.

Turuncu filtre, çiçeklerin açık tonlarda görülmesini ve arka plandaki lahana ile belirgin bir ton farkı yaratmasını sağlamıştır.

Siyah-beyaza dönünce, koyu renkler açık renklere oranla daha koyu tonlar oluşturmuştur.

Siyah-beyaz fotoğrafta sulama kovaları daha az belirgindir.

Ton yelpazesi

SİYAH-BEYAZ BASKI, renkler yerine, tam siyah ile tam beyaz arasında değişen tonlardan ya da grilerden oluşur. Eğer özellikle çok ışıklı ya da az ışıklı görüntüler fotoğraflamayı düşünmüyorsanız *(bkz. s. 20-1)* 'ideal' bir negatif, normal dereceli bir karta – örneğin, derece 2 gibi – *(bkz. s. 136-7)* baskı yapmanıza imkân vermeli ve siyahla beyaz arasında olabilecek tüm gri tonları kapsamaktadır.

Ancak bu değişmez bir kural değildir. Fotoğrafçılar 'ideal' olmayan bir negatiften yola çıkarak, seçecekleri geliştirme banyosu ve fotoğraf kartı yardımıyla, baskıda elde edecekleri ton derecelerini konuya uyacak şekilde çoğaltabilirler. Ancak unutulmaması gereken, çoğu baskının güçlü bir etki yaratmak için az da olsa tam siyah ve tam beyaz alanlara gereksinim duymasıdır.

▲ TÜM TONLARI KAPSAYAN TON YELPAZESİ
Doğrudan gelen güneş ışığının yardımıyla güçlü bir şekilde aydınlatılan bu katedralin cephesi gibi karmaşık görüntüler siyah ve beyaz filmin oluşturabileceği farklı ton derecelerini ortaya çıkarmak için idealdirler. Parlak beyaz ve koyu siyah alanların varlığı konuya güçlü bir üç boyutlu etki vermektedir.

◄ AÇIK-TONLU GÖRÜNTÜ
Heykeltıraş Henry Moore'un kendi eserlerinden birinin yanından bisikletle geçerken çekilen bu portresinde, ton yelpazesi sadece açık tonlarla sınırlı tutulmuştur. Buna karşın, bisikletin koyu silueti, ceketin altındaki gölge ve heykelin kendisi, fotoğrafın görüntüsünü 'keskinleştirmeye' yardımcı olmaktadır.

▼ KOYU-TONLU GÖRÜNTÜ
Bir rafineriye ait bu görüntü ışığa karşı çekilmiştir, bu nedenle konunun büyük bir bölümü gölge olarak görülmektedir. Bu koyuluğun etkisi çerçevenin tam ortasındaki küçük ama yoğun beyaz renkli parlak bölümle yumuşatılmaktadır. Bu bölüm fotoğrafa bakanın ilgisini hemen çekmekte ve resmin derinlik kazanmasına yardımcı olmaktadır.

Keskin kontrast

FOTOĞRAFÇILIK DEYİMİYLE kontrast, bir görünümdeki en parlak ve en karanlık noktaların gerektirdikleri pozlandırma arasındaki farktır. Bu önemli bir noktadır, çünkü filmin her iki noktadaki detayları da kaydedebilmesi için, aradaki pozlandırma farkının çok fazla olmaması gerekir. Ancak bu farkın tam olarak kaç f-sayısı olması gerektiğini söylemek güçtür, çünkü farklı markaların farklı hızdaki filmleri değişik tepkiler gösterir.

Genelde ASA 200 gibi yavaş-orta hızlı filmlerin, ASA 800 gibi daha hızlı filmlere oranla daha geniş bir kontrast derecesini kaydedebileceğini söyleyebiliriz.

Bu sayfalarda yer alan görüntülerdeki keskin kontrastlar çok çeşitli nedenlerle oluşmuştur. Karşı sayfadaki bina fotoğrafındaki kontrastı yaratan şey binanın kendisinde var olan siyah ve beyaz ton farkından kaynaklanmaktadır. Portrede ise pencereden doğrudan gelen gün ışığı konunun yüzünün bir tarafını aydınlatmakta, bu nedenle yüzün diğer yanını gölgede bırakmaktadır. Bu sayfanın altındaki resimde, çekim açısı konuyu, parlak bir gökyüzü önünde görüntülediğinden, figürler karanlık siluetler olarak görülmektedir. Bu üç fotoğrafta da yüksek kontrast kullanılarak görüntülere nasıl güçlü bir etki sağlandığına dikkat edin.

▲ ÇEKİM AÇISI
Alçak çekim açısı, figürlerin parlak gökyüzüne karşı görünmesini sağlamıştır. Pozlandırma görüntünün en parlak bölgesine göre yapılarak diğer tüm alanların bir dizi güçlü grafik görüntüye dönüşmesi sağlanmıştır. Ön planda yer alan çamurlu düzlük ışığı güçlü bir şekilde yansıttığı için çok aydınlık görünmektedir.

► PENCERE IŞIĞI
Yazar Agatha Christie'nin bu protresinde, yüzdeki kontrast çok belirgindir. Yüzün gölgede kalan bölümü için beyaz karton reflektör kullanılmış ve böylece gölge bölüme hafif ışık yansıtılarak pozlandırma farkının aşırı olması engellenmiştir.

▼ SİYAH-BEYAZ KARŞITLIĞI
Bu zarif Elizabeth üslubu binanın cephe görüntüsüne hâkim olan keskin kontrast, beyaz sıvayla siyah tahta kaplamaların karşıtlığından kaynaklanmaktadır.

Çok ışıklı ve az ışıklı görüntüler

ÇOK IŞIKLI VE AZ IŞIKLI olarak bilinen iki çeşit kontrast vardır ve her ikisi de kendi özel 'atmosferlerini' oluştururlar. Çok ışıklı fotoğraflarda, kullanılan ışıklandırma sonucu açık tonlar çoğunluktadır ve koyu alanlar çerçevenin sadece çok küçük bir bölümünü kaplar. Çok ışıklı fotoğraflar insanlarda açıklık ve hafiflik duyguları uyandırdığı için belirli tarz fotoğraflar için idealdirler (sağa ve alta bakınız). Çok ışıklı bir görüntü oluşturmak için poz ayarını resmin mümkün olan en karanlık noktasından ölçerek yapın. Böylece diyafram çok açılacaktır (ya da ensantane uzayacak ve obtüratör daha uzun zaman açık kalacaktır).

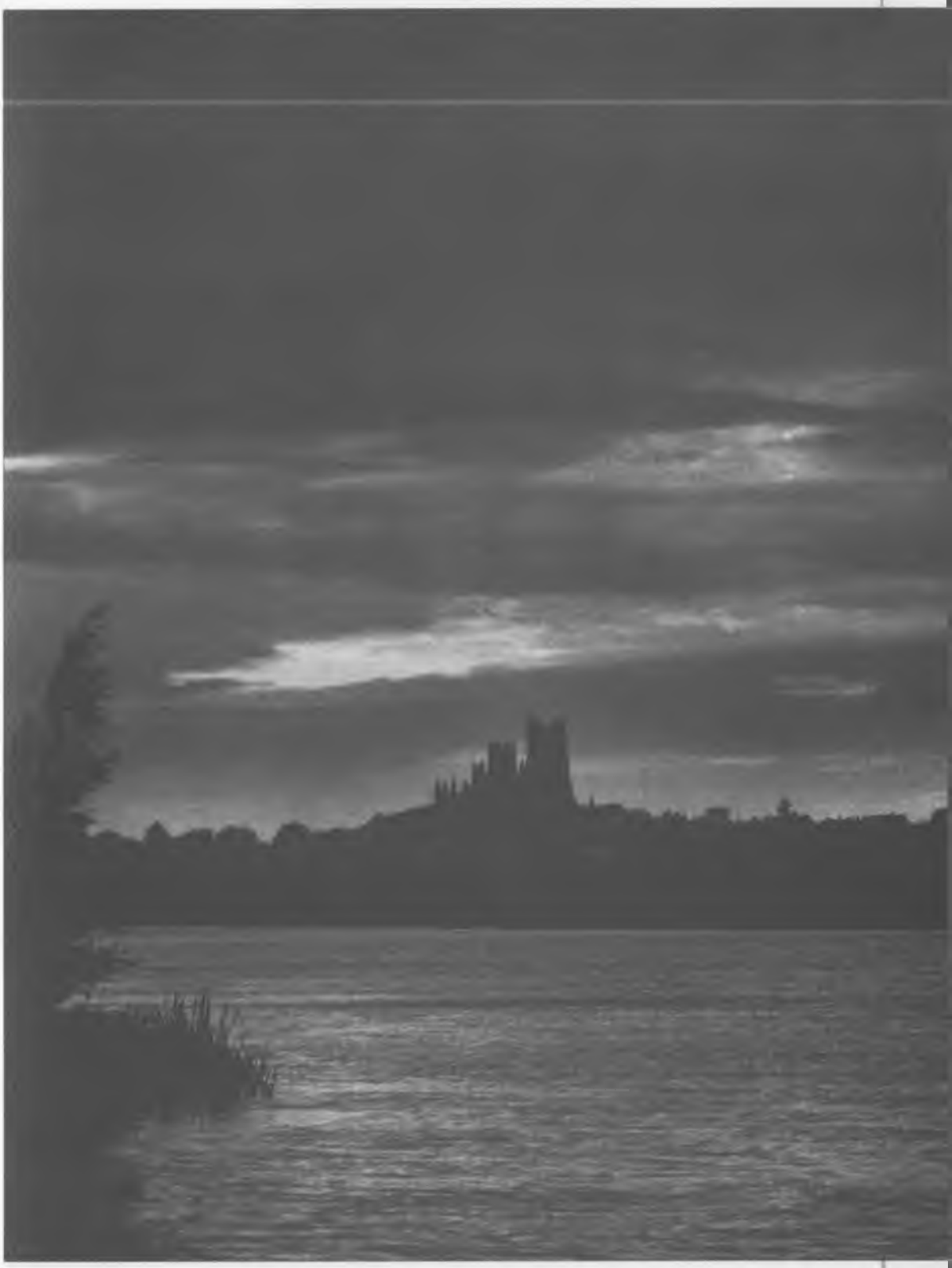
Az ışıklı bir fotoğrafta ise, kullanılan ışıklandırma sonucu koyu tonlar çoğunluktadır ve yaratılan atmosfer yanda da görebileceğiniz gibi genelde çok dramatiktir. Herhangi bir açık ton ya da ışıklı bir nokta fotoğrafın çok küçük bir bölümünü kaplamalıdır. Az ışıklı görüntüleri oluştururken poz ayarını çerçevenin en aydınlık bölgesine göre yapın. Böylelikle diyafram daralacaktır (ya da enstantane kısalacak ve obtüratör daha kısa zaman açık kalacaktır).

▲ ANNE VE ÇOCUK
Çok ışıklı fotoğraflar zarif ve narin görüntüler oluşturur. Bu anne ve çocuk sahnesi, bol ışıkla aydınlatılmış ve yüzlerdeki mutlu ifadeyle bir uyum oluşturmuştur.

▼ SİSLİ IŞIK
Sisli havalarda havaya dağılmış olan su zerreleri ışığı çevreye yansıtır. Böyle bir durumda çok ışıklı bir fotoğraf elde edilmesi oldukça kolaylaşır.

▲ FIRTINA IŞIĞI
Bu sahnenin az ışıklı görüntülenmesi, karşı kıyıdaki şatonun kasvetli ve biraz da ürkütücü havasını güçlendirmiştir. Poz ayarı, tehditkâr fırtına bulutlarının arasından görünen gökyüzünün ışıklı kısmına göre yapılmıştır. Bu durum, sahnenin kalan kısmının değişen oranlarda az pozlanmasına yol açmaktadır.

Görüntüdeki gren

ZAMAN ZAMAN FOTOĞRAFÇILARIN 'grenlerden' söz ettiklerini duyarız. Bir film şeridinin (ya da fotoğraf kartının) emülsiyonu (duyarkat) gümüş tuzu olarak bilinen ışığa duyarlı grenlerden (minik taneciklerden) meydana gelmiştir. İşte, filmin üzerindeki negatif görüntü (veya fotoğraf kartının üzerindeki pozitif görüntü) bu grenlerin yapısında meydana gelen kimyasal değişiklikler sonucu oluşur.

ISO 125'e kadar olan yavaş filmlerde grenler küçük ve çok yoğundurlar. Bunun sonucu olarak negatif belirli bir ölçüye kadar büyütülüp basıldığında bu tanecikleri göremezsiniz. Bu çeşit bir sonuç ince-grenli olarak tanımlanır. ISO 800 ve üzerindeki hızlı filmlerin emülsiyon tabakaları ise iri gümüş tuzu grenlerinden oluşmaktadır. İri grenlerin yüzeyleri daha geniştir, bu nedenle ışığa daha duyarlıdırlar. Ancak böyle filmler büyütülerek basıldıklarında bu grenler belirgin şekilde ortaya çıkar. Yine de günümüzde bu sorun fazla yaşanmamaktadır.

Grenlerin ortaya çıkması her zaman olumsuz bir durum olarak görülmez. Bazen grenleri iyice ortaya çıkarmak için özel kimyasal maddeler kullanılır ya da yavaş hızdaki bir filmin sadece ufak bir bölümü iyice büyütülerek grenli yapısı özellikle belirtilir. Genelde açıktonlu alanlardaki grenlerin daha belirgin olduğunu bu sayfalardaki örnekleri incelerken göreceksiniz.

◄▼ BÜYÜTME DERECELERİ
Bu iki görüntüde, büyütme derecesine göre grenlerin nasıl fark edilir hale geldiği görülüyor. Soldaki karede bir ISO 200 negatifinden basılan, Paris'teki bir metro girişinin görüntüsü yer alıyor. Alttaki karede ise aynı negatifin sadece çok küçük bir bölümünün büyütülmüş şeklini görüyoruz. Burada grenlerin çok daha belirginleştiğini hemen görebilirsiniz. Ayrıca, grenlerin açık tonlu alanlarda daha fazla fark edildiğine dikkat edin.

► HIZLANDIRMA BANYOSU
Bu baskının yapıldığı ISO 400 negatifi için özel bir hızlandırma banyosu kullanılmıştır. Bunun sonucu olarak fotoğrafın bazı bölümlerinde, özellikle de parmak aralarında oluşan gren, fotoğrafa üç boyutlu bir hava vermektedir.

► GRENLE OLUŞTURULAN ETKİ
Maden atıklarının üst üste yığılmasından oluşmuş bu piramidin görüntüsünde belirgin bir şekilde ortaya çıkan gren, maden bölgelerinin kasvetli havasını yansıtmaya yardımcı olmaktadır.

Yüzey dokusu

BİR GÖRÜNTÜNÜN RENGİNİ ortadan kaldırdığınızda, konunun diğer yüzeysel özellikleri daha önem kazanmaya başlar. Bu özelliklerin en önemlilerinden biri yüzey dokusudur, çünkü yüzeyinin düzgün ya da kaba oluşu konu hakkında önemli bir görsel bilgi sağlar ve fotoğrafı daha ilgi çekici kılar. Dahası, yüzey dokusu, fotoğrafladığınız konuya canlı bir hava verir ve ona gerçekten uzanıp dokunmanın nasıl bir his olacağını hayal etmenize yardımcı olur.

Işık konunuzun yüzeyine belirli bir açıdan vurduğunda, yüzey dokusu belirginleşir. Sabahın erken saatlerinde ya da akşama doğru alçaktan ve yandan gelen güneş ışığı buna iyi bir örnektir. Böyle bir durumda konunun yüzeyindeki çıkıntılar aydınlanırken, oluşan gölgeler sonucu çukurlar karanlıkta kalır. Bu tür bir aydınlatma yakın plan çekimlerde konunuzun yüzeyine üç boyutlu bir hava verir. Manzara çekimlerinde ise, âdeta fotoğrafın içine girip yürüyebileceğiniz duygusu uyandırır.

◄ YALITILMIŞ DETAY
Bu natürmort çalışmada ışığın alçak bir açıdan gelmesi ve kurumuş, kıvrılmış yaprağın sadece çıkıntılı yüzeylerini aydınlatıp, diğer yerlerinde gölgeli alanlar oluşturması fotoğrafa canlıymış gibi bir hava vermektedir. Yaprağın arkasındaki taş duvarın pürüzlü yüzünün de ayrıca nasıl vurgulandığına dikkat edin.

▲ DERİ
Seksen yaşındaki bu adamın yakın plan çekilen ellerine odadaki küçük bir pencereden giren gün ışığı vurmaktadır. Pencereden doğrudan gelen ışık genel olarak portrelerde kontrast sorunlarına yol açabilir *(bkz. s. 18-21)* ancak burada ışıklı ve gölgeli bölgelerin arasındaki aşırı ton farkı, kompozisyonun ana teması olan yüzey dokusunu ön plana çıkarmaktadır.

► BELLİ BİR KESİTİ VURGULAMA
Büyük bir objenin sadece küçük bir kesitini seçerek – burada görülen dev boyutlardaki bir Buda heykelinin alt kısmı gibi – bütün olarak fotoğrafladığınızda normalde insanın gözünden kaçabilecek dokuları belirgin hale getirebilirsiniz. Işık ve gölgenin oluşturduğu kontrastın, yüzey dokusunu belirginleştirmenin yanı sıra nasıl bir derinlik duygusu verdiğine dikkat edin.

Bakışı yönlendirmek

BİR FOTOĞRAFA BAKARKEN içgüdüsel olarak o fotoğrafın içerdiği görsel bilgide bir düzen ararız. İnsanlardaki bu arayıştan yararlanabilir, belirli bir çekim açısı ve çerçeveleme kullanarak konunun güçlü bir şekilde vurgulanmasını ve izleyicinin bakışının belirli bir şekilde yönlendirilmesini sağlayabilirsiniz.

Çizgi, ton ve perspektif

İzleyicinin bakışını yönlendirmenin bir yolu, konunun önemli unsurlarını, görüntüde doğal olarak oluşan çizgileri kullanarak birleştirmektir. Örneğin, bir merdiven trabzanının oluşturduğu çizgi izleyicinin bakışının, vurgulamak istediğiniz bir şeye doğru kaymasını sağlar.

Fotoğrafın farklı bölümlerini birbirine bağlamak için tonlardan da yararlanabilirsiniz. Biz, bir su birikintisini açmak için nasıl bir taştan diğerine atlıyorsak, göz de bir görüntüyü incelerken birbirine yakın bir ton değerinden diğerine atlama eğilimi gösterir. Bakışı yönlendirmek için perspektiften de yararlanabilirsiniz. Ufka doğru gittikçe birbirine yaklaşan paralel çizgiler ve bizden uzaklaştıkça boyutları küçülen nesneler, bir görüntünün nasıl yorumlanacağı konusunda ipuçları verirler.

▼ GÖZ HATTI
İnsanlarda, belli bir yöne bakan birinin bakışlarını izleme eğilimi vardır. Bu özellik, izleyicinin ilgisini yönlendirmek için mükemmel bir olanak sunar.

▲ TON VE PERSPEKTİF
Bu bozkır görüntüsünde suyun oluşturduğu gümüşi çizgi, bakışı ön plandan uzaklara doğru yönlendirmektedir. Her iki taraftaki nehir kıyısının oluşturduğu çizgiler, ufka doğru gittikçe birbirine yaklaşmakta ve gözün izleyeceği yolu vurgulamaktadır.

► DOĞAL ÇİZGİLER
Burada sizi görüntünün bir ucundan diğerine yönlendirmek için çizgilerin nasıl kullanıldığını görebilirsiniz. Basamaklarla korkulukların oluşturduğu çizgi sizi köprünün tepesine yönlendirmekte, köprünün taş duvarlarının oluşturduğu çizgiler de bakışınızı karşıya taşımaktadır.

Konunun çerçevelenmesi

BİR FOTOĞRAFIN GÖRSEL içeriğini sadeleştirmek ve güçlendirmek için çoğu zaman kullanılan bir yöntem, ana konuyu kompozisyonun diğer unsurlarıyla çerçeveleyen bir çekim açısı seçmektir. Çerçeveleme çok farklı türlerde olabilir. Genelde yapmanız gereken tek şey, vizörden bakıldığında her şey yerli yerine oturana kadar çekim açısıyla oynamaktır.

Odak uzaklığı ve diyafram açıklığı

Çerçeveyi oluşturan unsurlar fotoğrafta net olarak gösterilerek kompozisyonun vazgeçilmez bir parçası olabilirler. Tam tersi olarak, aynı unsurlar bulanık ve belirsiz gösterilebilir ve fotoğrafın ilgi çekmeyen bölümlerini yavan tonda bir gökyüzü ya da önemsiz bir ön plan gibi doldurmada kullanılabilir. İlk etki, standart ya da geniş açılı bir objektif kullanılarak ve diyafram açıklığı kısılarak elde edilebilir. Yalnız, çerçeve çok fazla yakın plandan çekilmemelidir. İkinci etki için ise teleobjektif ve açık diyafram ayarı tercih edilmelidir. Böylece, özellikle objektifin çerçeveye yaklaştırıldığı çekimlerde konunun etrafında hafif bulanık bir görüntü elde edilebilir.

Ton uyumu

Renkli çalışırken çerçevedeki renkleri de dikkate almanız ve bu renklerin ana konuya yönlenmesi gereken dikkati dağıtmadığından emin olmanız gerekir. Siyah-beyaz çekimlerde ise üzerinde durulması gereken tek şey, çerçevenin ton değerinin ana konuyla karışmaması için yeterli derecede farklı olmasına dikkat etmektir.

◄ **NET ÇERÇEVE**
Bu örnekte, yakın plandaki ağaçla uzaktaki ağacın zarif bir şekilde bükülmüş gövdeleri, ana konunun içinden görülebildiği doğal bir kemer oluşturmuştur. 35 mm'lik orta derecede geniş-açılı bir objektif ve f 11 diyafram açıklığı kullanılarak tüm alan net olarak gösterilmiştir.

◄ **BULANIK ÇERÇEVE**
Bu fotoğrafta, ön planda bulunan ve neredeyse 135 mm'lik objektife dokunacak kadar yakında duran bitki örtüsünün ortasındaki açıklıktan çekim yapılarak bir çerçeve oluşturulmuştur. Diyafram açıklığı olarak f 16 seçilmiş ve böylece hem uzaktaki konunun net çıkması hem de yakın plandaki yaprak ve dalların neredeyse saydamlaşmış bir şekilde bulanıklaşması sağlanmıştır.

► **ÇERÇEVE İÇİNDE ÇERÇEVE**
Bu resimde kullanılan çuval, konuyla bütünleşmiştir. Bu neşeli portrede konu, çuval kumaşının deliğinden dışarı bakarken görülmektedir. Fotoğraflanan kişinin deliği genişleten elleri yüzünün iki yanında ikinci bir çerçeve daha oluşturmuştur.

Olağandışı bakış açıları

KONUNUN OLAĞANDIŞI bir bakış açısıyla görüntülenmesi, çoğu zaman fotoğrafın etkisini artırır. Konunuz için seçtiğiniz ilk bakış açısı hoşunuza gitse de acele etmeyin ve farklı çekim açılarını araştırmak için zaman ayırın. Örneğin, dizlerinizin üstüne çökerek vizörde konunuza normalden daha alçak bir noktadan bakın. Fotoğrafların büyük bir çoğunluğu göz hizasından çekilmektedir. Eğer üstüne çıkabileceğiniz bir sandalye varsa konunuzu göz hizasından daha yüksek bir açıdan görüntülemeyi deneyin. Dışarıda çekim yapıyorsanız sağlam bir fotoğraf çantası bu iş için çok uygun bir çekim platformu olarak kullanılabilir.

Olağandışı bir bakış açısı elde etmenin bir yolu da, önem verdiğiniz bir objeye tamamen yoğunlaşarak, onu çevredeki diğer her şeyden soyutlamaktır. Böylece izleyicinin sadece sizin sahneyi algılayış biçiminize konsantre olmasını sağlayabilirsiniz. Bu amaçla ayrıca karanlık oda tekniklerinden yararlanabilir *(bkz s. 138-9)* ve fotoğraf karesini nasıl kırpıp görüntüyü daha etkili hale getirebileceğinizi önceden gözünüzde canlandırarak çekiminizi yapabilirsiniz.

▶ DENGELENMİŞ UNSURLAR
Bu fotoğrafı alçak bir açıdan çektim. Burada göstermeye çalıştığım, fotoğrafın alt kısmındaki hemşirenin endişeli bakışlarıyla, ilgisini yoğunlaştırdığı tepedeki serum şişesiydi. Konunun iki unsurunun bu şekilde dengelenip çevredeki diğer her şeyden soyutlanması, izleyicinin bakışlarının hemşireyle serum şişesi arasında gidip gelmesini sağlıyor, böylece belirgin bir gerilim etkisi yaratıyor.

◀ NETLİK DERİNLİĞİ
Alçak çekim açısı, dikkati çekmeyen belirsiz bir arka plan önünde bir doktoru göstermektedir. 50 mm objektif ve f 2.8 diyafram ayarı kullanılması ve fotoğraf makinesinin doktorun deney tüpünü tutan ellerine çok yakın yerleştirilmesi, netlik derinliğinin sınırlı olmasını sağlamıştır.

▼ YUKARDAN ÇEKİM
Bu fotoğrafta ihtiyaç duyduğum yüksekliği kazanmak için bir merdivenin üstüne çıktım. Bu bakış açısı sayesinde stüdyonun zemininde parlak yansıma sanki ışığın gerçek kaynağıymış ve model de o kaynağın dış yüzeyine yapışmış gibi görünüyor.

Hareket ve hareketli konu çekimleri

HAREKETİN VE HAREKETLİ konuların fotoğrafını çekerken en önemli makine kontrolünüz enstantane hızı ayarıdır. Enstantane hızı saniyenin kesirleri olarak ölçülür. 1/500, 1/250, 1/125, 1/60 sn. şeklinde artarak 1/2 sn., 1 sn. ve üstü pozlama sürelerine kadar çıkar. Enstantane hızının ikiye katlanarak arttığına dikkat edin.

Hangi enstantane hızını seçeceğinize karar verirken iki noktayı göz önünde bulundurmanız gerekir. İlk olarak, kullandığınız enstantane hızı için doğru pozlandırmayı sağlayacak yeterli bir diyafram ayarını her zaman bulamayabileceğinizi bilmelisiniz. Örneğin parlak, güneşli bir günde hızlı film kullanıyorsanız, enstantane ayarını 1/2 saniye yaptığınızda en kısık diyafram ayarında bile çok pozlu sonuçlar elde edersiniz. Tam tersi, ışık düzeyi düşük bir ortamda yavaş bir film kullanıyorsanız, 1/1000 saniyelik bir enstantane hızında en açık diyafram ayarını kullansanız bile az pozlu görüntüler elde etmeniz kaçınılmazdır.

İkinci olarak, enstantane hızının, çekilen hareketli objenin kart üzerindeki görüntüsünü etkilediğini bilmelisiniz. Örneğin, hızla giden bir arabayı çekmek için 1/30 gibi yavaş enstantane ayarı seçerseniz görüntü çizgili ve bulanık olacaktır (pan çekim yapmadığınız taktirde). Tabii bu, arzu ettiğiniz bir etki olabilir. Buna karşın aynı durumda enstantane hızı olarak 1/2000 sn. seçerseniz, hareketin donduğu net bir görüntü elde edersiniz.

▼ HIZLI FLAŞ
Flaş, çok kısa süreli ve yoğun bir ışık sağlar. Bu ışık, bir buz kalıbı atılan bu kâsedeki sıvının hareketini 'dondurmak' için yeterlidir. Flaş kullanırken enstantane hızı nerdeyse önemini kaybeder.

▶ HAREKETLİ SU
Azgın bir nehirde hızla sürüklenen bu kanocunun net bir görüntüsünü yakalamak için hızlı bir enstantane kullanmanız gerekir. Bu fotoğrafta 1/500'lük bir enstantane kullanılmıştır. Ancak sonraki sayfalardaki *(bkz. s 34-5)* türden görüntüler elde etmek için daha yavaş enstantanelerle denemeler yapabilirsiniz.

▼ MAKİNEYE PARALEL HAREKET
Fotoğraf makinesine paralel olarak ilerleyen bir objenin hareketini dondurmak, makineye 45° derecelik veya dik bir açıyla hareket eden bir objeye oranla daha hızlı bir enstantane gerektirir. Burada motosikletçiyi havada asılı kalmış gibi görüntülemek için 1/1000'lik enstantane hızı kullanılmıştır.

▲ PAN YAPMAK
Bu bisiklet yarışının hızını ve heyecanını yakalamak için 1/30 enstantane ayarı seçilmiş ve pan yapılmıştır – yani obtüratör açıkken, makine bisikletçilerle aynı hızda hareket ettirilmiştir. Böylece bisikletçiler çok net, çevredeki tüm durağan objeler ise bulanık ve çizgili görüntülenmiştir.

▼ MAKİNE HAREKETİ
Pan yapmayı düşündüğünüz zamanlar dışında, genelde makinenizi tamamen hareketsiz tutup herhangi bir titremeyi önlemek isteyeceksinizdir. Ancak, bu örnekte makinenin hareket ettirilmesiyle elde edilen bulanık görüntü, hızla geçen atlıların heyecan ve hareket duygusunun gerçekçi bir şekilde verilmesini

◄ YAVAŞ ENSTANTANE
Hareketi kaydetmenin bir başka yolu ise fotoğraf makinesini sabitleyerek düşük enstantane ayarı kullanmaktır. Böylece görüntüdeki tüm durağan objeler çok net bir şekilde çekilirken, hareketli obje bulanık görüntülenir.

Filtreler

SİYAH-BEYAZ ÇEKİMLERDE, renklerin ton değerlerini belirgin bir şekilde ortaya çıkarmak veya fotoğraftaki bütün tonları açıp ya da koyulaştırıp belli bir atmosferi yakalamak için renkli filtreler kullanılır. Genel bir kural koymak gerekirse, bir filtre kendi renginden olan bir rengin tonunu açar, diğer renklerin tonunu ise koyulaştırır. Bir filtrenin fotoğrafta nasıl bir etki yaratacağını anlamak için gözünüze tutup bakabilirsiniz.

Siyah-beyaz fotoğraflarda kullanılabilecek renkli filtreler, renkli fotoğraflardakilere oranla (özel efekt fotoğrafları dışında) daha fazladır. Bunun nedeni, siyah-beyaz ortama aktarılan her bir renk tonunu açmak ya da koyulaştırmak için, o renk tonuna karşılık gelen ayrı bir renkli filtre olmasıdır.

▲ YEŞİL FİLTRE
Yeşil filtre, gökyüzündeki renk tonlarını koyulturken, karedeki yeşil bitkilerin tonlarını da değişik derecelerde açar.

▼ SARI FİLTRE
Bu karede mavi gökyüzüne karşılık gelen gri tonları koyulaştırmak için koyu sarı filtre kullanılmış ve böylelikle bulutlar daha belirginleşmiştir.

► KIRMIZI FİLTRE
Kırmızı filtre en çok gökyüzü üzerinde çarpıcı bir etki yaratır ve ona çok karanlık, çok ürkütücü bir görünüm kazandırır. Bu filtrenin beyaz bulutlar üzerinde etkisi yoktur ve bu yüzden bulutlarla gökyüzü arasında güçlü bir kontrast sağlar. Kırmızı filtre ayrıca yeşil bitki örtüsünün çok koyu tonlarda görülmesine neden olur. Gün ışığında çektiğiniz bir sahneyi 2 durak kadar daha az pozlandırdığınızda ay ışığında çekilmiş görüntüsü verecektir.

◄ TURUNCU FİLTRE
Turuncu bir filtre solgun mavi renkteki gökyüzünü belirgin şekilde koyulaştırır ancak bulutları etkilemez. Ayrıca yeşil bitki örtüsü üzerinde de koyulaştırıcı bir etkisi vardır, ancak bu etki kırmızı filtre kullandığınız zamanki kadar güçlü değildir.

Natürmort

BAŞARILI NATÜRMORTLAR çekebilmek için dikkatli ve metodik bir çalışma gereklidir. Çok hızlı çekim yapmanız gereken spor ve hareketli konu fotoğrafçılığının ya da sürekli değişen doğal ışığın kaprislerine bağımlı olduğunuz manzara fotoğrafçılığının aksine natürmort fotoğrafçılığında çekim için rahatça kullanabileceğiniz bol zamanınız vardır.

Bu zamanı kompozisyonu oluşturan her unsurun doğru şekilde yerleştirilmesini, ışık açılarının kompozisyonun uygun alanlarını aydınlatıp, diğerlerini bastırmasını, makinenizin konumunun ve objektif odaklama uzaklığının görüntüdeki her şeyi en iyi şekilde gösterecek biçimde ayarlanmasını sağlamak için kullanın. Çekimden önce vizörden bakarak her şeyi kontrol edin.

İyi bir natürmort fotoğrafı çekmek için pahalı veya karmaşık ışıklandırma aletlerine ihtiyacınız yoktur. Genelde gün ışığı bu iş için yeterlidir. Daha yumuşak bir etki için gün ışığını yayabilir, kartondan ya da alüminyum folyodan yapılmış birkaç basit reflektör ekleyerek çok koyu gölgeleri ortadan kaldırabilir, normal bir flaşla gerekli noktaları ayrıca aydınlatabilirsiniz. Gerisi hayal gücünüze bağlıdır.

▶ BİR TEMA BULUN
Bu kompozisyonun başarısının nedeni, aralarında çok belirgin bir ilişki olan unsurların ortak bir tema oluşturmasıdır. Bu fotoğrafta ışık kaynağı olarak doğrudan gelen pencere ışığı kullanılmış, bazı karanlık noktalar iki karton reflektör yardımıyla aydınlatılmıştır.

Bir natürmort fotoğraf yaratılması

KOMPOZİSYONUNUZDA kullanacağınız tema konusunda karar verdikten *(bkz. s. 42-3)* sonra ilk adımınız, fotoğrafta kullanabileceğiniz unsurları bir araya getirmektir. Kompozisyonu tasarlama aşamasında esnek olabilmek için normalde fotoğrafta kullanacağınızdan daha fazla obje toplamanızda yarar vardır.

Bir sonraki adım objeleri nereye yerleştireceğinize karar vermektir. Temel aydınlatmanız pencere ışığı olacaksa, ışık kaynağınıza yakın bir rafı ya da masa üstünü kullanmanız gereklidir. Ancak flaş ya da tungsten ışığı ya da ikisinin karışımını – siyah-beyaz çekimde farklı ışık ısısındaki kaynakları karıştırabileceğimizi görmüştük – kullanacaksanız, yerleşim için daha çok seçeneğiniz vardır. Bu durumda karar vermek için tek düşüneceğiniz şey arka plan olacaktır.

Artık makinenizi üç-ayak sehpa üzerine monte edip, objelerinizi yerleştirebilirsiniz. Genelde, en büyük objeyi ilk olarak yerleştirmekte yarar vardır, ancak bu objeyi tam merkeze yerleştirmeniz gerekmez. Merkezden kaçık duran bir obje çoğu zaman hem fotoğrafa daha fazla hareket katar hem de diğer objeleri yerleştirebileceğiniz geniş bir alan sağlar. Yeni bir obje eklediğinizde ya da ışıklandırmayı değiştirdiğinizde makinenizin vizöründen düzenlemenizin nasıl göründüğüne bakın. En keskin netliği elde edebilmek için en kısık diyafram ayarını seçin ve deklanşör kablosu kullanarak deklanşöre basın.

► PENCERE IŞIĞI
Bu basit natürmort kompozisyon sadece sürahinin ve çaydanlığın sol yanından gelen pencere ışığı ile aydınlatılmıştır. Bu kareyi ilginç kılan ışık ve gölgenin birbirlerinden kesin bir şekilde ayrılmasıdır. Küçük ayrıntılar çoğu zaman çok önemlidir ve burada da, objelerin siyah mineli kenarları ve kulpları onların arka plandan ayrılmasını sağlamakta, derinlik ve uzaklık duygularını artırmaktadır.

◄ STÜDYO FLAŞI
Bu natürmort, sepetlerin sağ yanına yerleştirilmiş bir stüdyo flaşının doğrudan gelen kontrast ışığıyla çekilmiştir. Bu aydınlatma, yüzey dokusunu ön plana çıkarmış, elinizi uzatsanız sepetlerin yüzeylerine, ceviz, badem ve fındıkların sert kabuklarına dokunabilirmişsiniz gibi bir etki yaratmıştır.

▲ GÜN IŞIĞI VE TUNGSTEN
Bu iki çekimde 'görsel ağırlık' kavramını size tanıtmak istedim. Pencere ışığı ile çekilen az ışıklandırılmış figür (yukarıda solda), ağır ve kütlesel bir duygu yaratmaktadır. Bu figürü, pencere ışığının yanı sıra tungsten lambalar kullanılarak çekilen yandaki figürle karşılaştırın (yukarıda sağda). İkinci figür daha zarif durmaktadır. Ancak detayları belirgin şekilde göründüğünden ilk figürün gizemli havasını bir ölçüde kaybetmiştir.

Estetik düzenlemeler

BİR NATÜRMORT KOMPOZİSYONU oluşturabilmek için önünüzde çok fazla sayıda seçenek vardır, bu nedenle nereden başlayacağınızı bulmakta zorlanabilirsiniz. Bu zorluğu aşmanın bir yolu seçimlerinizi sadece birbiriyle doğrudan ilişkili objelerle sınırlamaktır. Bu ilişkinin ortak paydası bir hobi ya da aktiviteler olabilir. Örneğin golf konusunda seçebileceğiniz objeler sopalar, toplar, ilk golf vuruşunun yapıldığı yer, çantalar vb. olabilir. Aynı şekilde bir natürmortun yapı taşları olarak mutfakta kullanılan gereçleri de seçebilirsiniz. Ya da sadece şekilleri, malzemeleri veya yapıldıkları dönem açısından benzerlik gösteren objeleri toplayabilirsiniz.

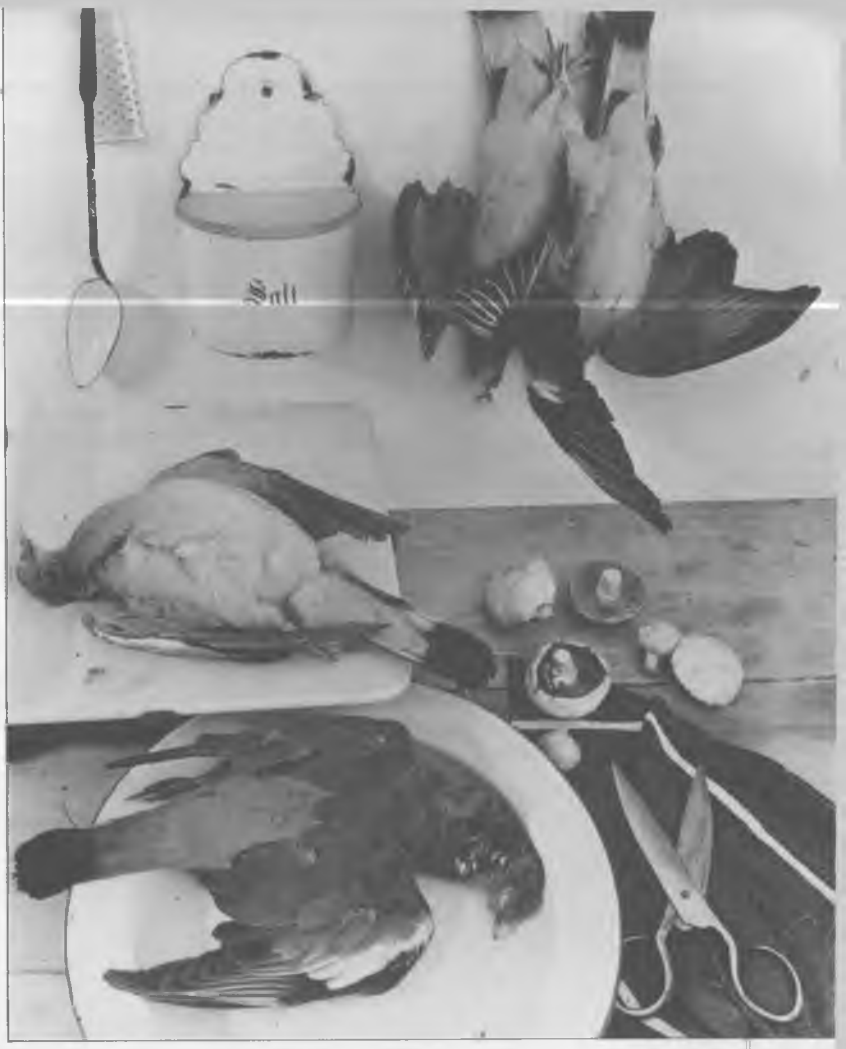
Objelerin kolaylıkla sayılabileceği küçük-ölçekli natürmort kompozisyonlarında, adet olarak tek sayı olan unsurları kullanarak göze hoş gelen estetik bir düzenleme yapmanın daha kolay olduğunu göreceksiniz. Küçük ölçekle işe başlamanın bir başka avantajı da konuyu aydınlatmanın daha kolay oluşudur *(bkz. s. 40-1)*.

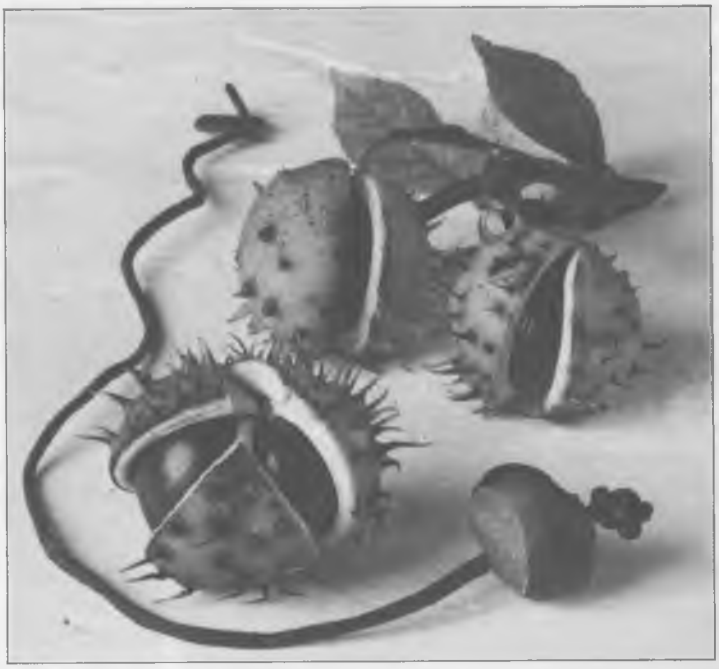

▶ MUTFAK KOMPOZİSYONU
Dikkati görüntüyü oluşturan unsurlar üzerine yoğunlaştırmak önemlidir. Bu kompozisyondaki objelerden herhangi birini çıkarırsanız gerek biçim ve işlev gerekse denge ve uyum hissinin bozulduğunu göreceksiniz.

▼ DÖNEMSEL PARÇALAR
Bu düzenlemedeki bütün objeler eski dönemlere aittir. Kompozisyonun temelini oluşturan çekmecelerden fırlıyorlarmış gibi yerleştirilmiş insan imgeleri düzenlemeye hâkimdir.

▲ SONBAHAR TEMASI
Burada konuyu dikenli kabuklu atkestaneleri oluşturmaktadır. Kestanelerin bir tanesi çıkartılmış ve deri bir kayışa geçirilmiştir. Kayış, diğer unsurları içine alan bir sınır çizgisi oluşturmaktadır.

Natürmortla bir öykü anlatma

EĞER BELİRLİ BİR TARİHİ kişiliğe karşı özel bir ilgi duyuyorsanız, biraz araştırma yaparak bu kişinin eşyalarının sergilendiği bir müze bulabilir ve fotoğraf çekebilirsiniz. Burada örnekleri görülen Robert Burns ile ilgili fotoğrafları çekerken benim olduğum kadar şanslı olabilirseniz, o kişinin müze haline getirilmiş evine bizzat gidebilirsiniz. Bu konuda gerekli bilgileri elde etmek için tarih kurumları ya da turistik danışma büroları ile temasa geçebilirsiniz.

Gördüğünüz tüm fotoğraflar İskoçya'da Ayr yakınlarındaki Alloway'de Robert Burns'ün doğum yeri olan küçük bir evde çekilmiştir. Burns tarafından kullanılan eşyaları ve onu tasvir eden büst ve resimleri toplu halde gösteren bir natürmortun yanı sıra bazı objeleri detaylı bir şekilde gösteren küçük grupları da çektim. Bu amaçla müze müdüründen izin aldım ve objelerin fotoğraf çekmek için en uygun yere taşınması için bir miktar ücret ödedim. Müze sürekli olarak halka açık olduğu için yapay ışık kullanma olanağım olmadı. Bu nedenle çekimden bir gün önce mekânı ziyaret edip, doğal gün ışığının en uygun olduğu zamanı ve ziyaretçilerin azaldığı saatleri saptamam gerekti.

▼ KİŞİSEL EŞYALAR
Bu tarz natürmort fotoğraflar Robert Burns'ü, tarihsel kişiliğinin dışında, sıradan bir insan olarak tanımamızı kolaylaştırıyorlar. Bu kompozisyonlarda Burns'ün piposu gibi kişisel eşyaları el yazmaları ile birlikte fotoğraflanmıştır. Burns'ün sevdiği Auld Lang Syne liriklerini içeren bir şarkı kitabının üstüne Burns'ün bir silueti konulmuştur. Bu fotoğraflar, bozuk bir saatin akrep ve yelkovanına benzeyen, Burns'ün usturası ve aynası ile dokunaklı bir şekilde birleştirilmiştir.

▲ ÜÇ-AYAK SEHPA KULLANARAK YAPILAN ÇEKİM
Burns'ün evinde stüdyo-tarzı ışıklandırma sistemine izin verilmese de bir üç-ayak sehpa kullanılabiliyordu. Evin pencere camı neyse ki günümüzde kullanılan camlar kadar kaliteli değildi ve gün ışığını yumuşatıp, dağıtmaktaydı. Bu çekim, katlanabilir, altın-renkli bir reflektör yardımıyla, 50 mm'lik objektif kullanılarak ve diyafram ayarı f 16'ya, enstantane hızı da 1 1/2 saniyeye getirilerek yapıldı.

'Bulunan' natürmortlar

NATÜRMORTLARIN TÜMÜ bir stüdyoda ya da masa üzerinde *(bkz. s. 40-3)* düzenlenmezler. Durup etrafınıza şöyle bir baktığınızda, evinizin ve her gün yürüdüğünüz caddelerin natürmort fotoğrafları için birçok olanak sunduğunu göreceksiniz.

Bazı 'bulunan' natürmortlar aslında içimizden gelen bir tasarım duygusunun sonucudur. Örneğin bir rafa yerleştirdiğimiz objeler bizim çevremizi daha güzel kılma isteğimizin bir dışavurumudur. Böyle bir düzenleme çok güzel bir natürmort konusu olabilir. Diğer bir tür 'bulunan' natürmort ise, belirli bir iş yapımında kullanılan objeleri konu alır: örneğin rahatça bulunması için bir yere dizilmiş çeşitli aletler gibi. Dükkânların vitrinleri ise başka bir natürmort kaynağıdır. Ancak bu tür çekimlerde ışığın üzerinde çok az kontrolünüz vardır ve konunuzu çevreden soyutlayarak görüntülemek için doğru açıyı bulmanız gerekmektedir.

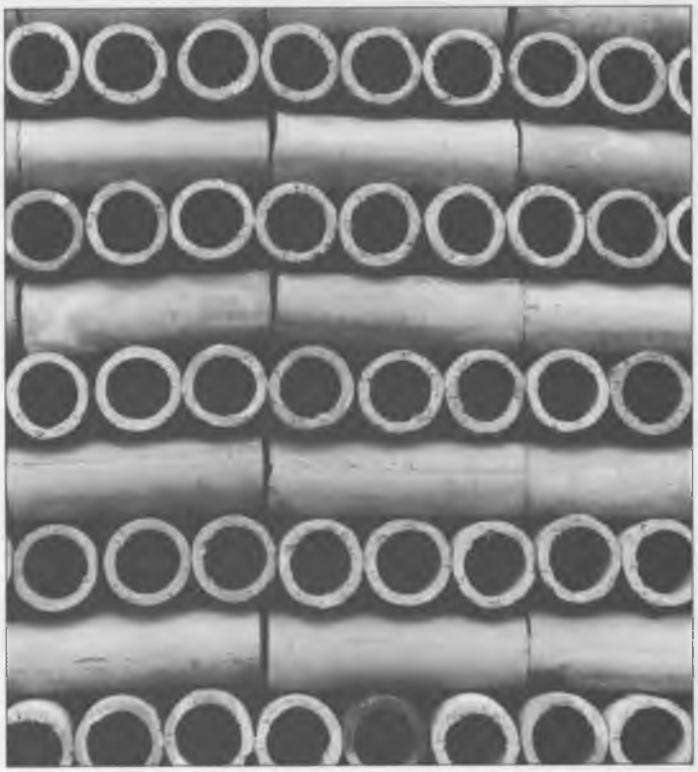

▲ BAHÇE AYAKKABILARI
Bir evin arka kapısının kenarına insanların içeri girmeden önce çıkarttıkları bahçe ayakkabıları yığılmış, bazı ayakkabıların bağcıkları bile çözülmemiş. Bu tür sıradan objeler fotoğraf makinesi ile bu şekilde çevreden soyutlandıklarında çok ideal kompozisyonlar oluşturmaktadırlar.

◄ DOĞRU IŞIĞI BEKLEYİN
Bu natürmortu oluşturan objelerin yalınlığı insanı hemen cezbeder. Ancak, bu objeler ilk görüldüğünde ışık cepheden vurduğu için yüzey dokuları belirsizdi. Üç saat sonra güneş ufukta alçaldı ve objelerin görünüşü tamamen değişti.

► TEKRARLAYAN DESENLER
Düzgün şekilde dizilmiş toprak boruların bir kesitinin fotoğraflanması ile tekdüze biçimlerden oluşan bir natürmort kompozisyon yaratılmıştır.

Natürmort konusu olarak heykeller

İNSAN HEYKELLERİNİN fotoğraflanması portre teknikleri ile (bir sonraki bölüme bakınız) önceki sayfalarda gördüğümüz geleneksel natürmort tekniklerinin bir karışımı olan bir yaklaşım gerektirir.

Portrelerde olduğu gibi heykel fotoğraflarında da, yandan gelen ışık en iyi sonuç veren aydınlatma biçimidir. Bu ışıklandırma düzeni objenin yüzeylerinin tamamen aydınlanmasına, bazılarının da farklı tonlarda gölgeli olmasına neden olur. Heykel gibi sabit objelerle çalışırken rahat çekim yapmak için bol zamanınız vardır, oysa gerçek kişilerle bu genellikle mümkün değildir. Fotoğraflayacağınız heykelin çevresinde dolaşarak en uygun çekim açısını ve ışığı bulmaya çalışın.

◄ KARAKTER IŞIKLANDIRMASI
Buda'nın karakterinin ayrılmaz bir parçası olarak düşünülen iç huzur ve açık yüreklilik burada âdeta heykelin kendisinden kaynaklanıyormuş gibi görünen sıcak ve doğal ışıkla ön plana çıkartılmıştır. Alçak çekim açısı da heykelin tanrısal ifadesini güçlendirmektedir.

◄ DRAMATİK YAKIN ÇEKİMLER
Tıpkı portrelerde olduğu gibi heykellerde de konunun yüzü güçlü ve ifadeliyse çok yakın çekim yapabilir ve normalden daha kontrastlı, daha teatral bir ışıklandırma kullanabilirsiniz. Burada ışık doğrudan gelmektedir ve heykelin yüzünün neredeyse yarısı koyu gölge içinde kalmıştır.

► FİGÜR GRUPLARI
Burada olduğu gibi bir grup figürün fotoğrafını çekerken ışıklandırma son derece önemlidir. Her figürün en iyi şekilde görüntüleneceğinden emin olmalı, aynı zamanda bir figürün gölgesinin diğerinin önemli bölümlerine düşmemesine dikkat etmelisiniz.

Portreler

FOTOĞRAFIN İLGİ ALANLARI içinde kendimizi en çok özdeşleştirdiğimiz konu, insan resimleri yani portrelerdir. Tamsak da tanımasak da fotoğraf konumuzu oluşturan kişinin yüzünü inceler, gözlerindeki ifadeden, yüzündeki anlamdan duygularım, karakterini, güdülerini kavramaya çaba gösteririz. Yüzün çok fazla detaylı gösterilmediği tam boy portrelerde de âdeta otomatikleşmiş bir biçimde aynı çabayı gösterir, kişi hakkında fikir edinmek için bu sefer de vücut dilini yorumlar, onun fotoğrafın diğer unsurları ile olan ilişkilerini inceleriz.

Bu nedenle başarılı portreler sadece fotoğrafın ana odağını oluşturan kişi üzerinde yoğunlaşmaz, fotoğraf karesindeki diğer unsurları da dikkate alırlar. Bir fotoğraf çekmeden önce tüm kareyi değerlendirin. Neleri katmak, neleri dışarıda bırakmak istediğinize karar verin. Objektifin odak uzunluğunu ya da fotoğraf makinesinin konumunu ayarlayın, uygun diyafram ve enstantane değerlerini tespit edin. Ancak bunların hepsi bittikten sonra, ancak o zaman, deklanşöre basın.

► **YAKIN ÇEKİM**
Detaylı dekorlar, çift pozlandırmalar ve çeşitli montaj efektleri kullandığı çılgın ve özgün eserleriyle tanınan Galli fotoğrafçı Angus Me Bean'in bu portresi, eserlerine damgasını vuran kişiliğini çok yalın bir biçimde yansıtıyor.

Kişiliği yakalamak

PORTRE FOTOĞRAFÇILIĞI ciddi portreler, doğal çekimler, çocuk portreleri, çıplak model fotoğrafları gibi çok farklı türlere ayrılır. Bunların her biri fotoğraf konusunun farklı bir boyutu ile ilgilenirler. Hangi türden olursa olsun, başarılı bir portre için fotoğraf konusuyla fotoğrafa bakan kişi arasında belirli bir düzeyde iletişim doğmalıdır. Bunun için de modelin kişiliğinden bir şeylerin fotoğraf makinesi ile açık bir şekilde kaydedilmesi gerekir. Portre fotoğrafçılığını bir sanat haline getiren de budur.

Başarı şansınızı artırın

Modelinizle dostluk kurarsanız başarılı fotoğraf çekme şansınız artar. Bu, önemli olmaktan da öte, can alıcı bir konudur! Fotoğraf çekimine başlamadan önce bazı ortak noktalar bulup fo-

▲ ÇEKİM AÇISI
Konuyu tepeden görüntüleyen bu hafif yüksek çekim açısı perspektif kısaltmaya neden olmuştur. Bu etkiyi, konunun kişiliğinde ve görünüşünde her yönüyle belirgin olan kesinlik ve stili vurgulamak için kullandım.

▶ KÜÇÜK BİR GEZİ
Mimardan eserinin içinde beni gezdirmesini isteyerek onun rahatlamasını ve fotoğraf çekiminden hoşlanmasını sağladım. Bu noktada duraklayıp dönünce, çok iyi konumlandığını görerek, deklanşöre bastım.

▲ ARKA PLANI BELİRSİZLEŞTİRMEK
Bu fotoğraflardaki kişi, Galler kıyısındaki fantastik İtalyan köyü Portmeirion'un yaratıcısı mimar Clough Williams-Ellis'tir. Köy ve çevresi fotoğraflarda mekân olarak kullanılmıştır, ancak bu karede 135 mm'lik teleobjektif ve f 4 diyafram ayarı seçilerek manzaraya empresyonist tarzda bir bulanıklık verilmiştir. Böylece arka planın ilgiyi kendi üzerine çekmesi engellenmiş ve konunun kaya gibi sabit bakışlarıyla dudaklarındaki belli belirsiz tebessüm ön plana çıkarılmıştır.

toğraf seansı boyunca bu konularda karşınızdaki kişiyle konuşmayı sürdürün. Yakın çekimlerden uzak çekimlere kadar çeşitli pozlarda birçok fotoğraf çekin; alışılmamış çekim açıları yakalamaya ve arka planı görüntüye anlam kazandıracak şekilde çerçevelemeye çalışın.

Siyah-beyaz filmle çekim yaparken arka planın veya diğer konu unsurlarının renkleri için endişelenmenize gerek yoktur, ancak bu kez de renklere karşılık gelen tonlar arasındaki farklılıkları hesaba katmanız gerekmektedir. Odak uzaklığı ve diyafram açıklığı ile belirlenen netlik ve bulanıklığın derecesi de aynı şekilde önemlidir. Fotoğrafını çekeceğiniz kişi açık renkli bir giysi giymişse koyu tonların baskın olduğu bir mekânda daha iyi resim verebilir. Eğer çekim mekânı fotoğrafın önemli bir öğesiyse net bir şekilde, ya da net olmasa bile rahatça görülecek şekilde görüntüde yer almalıdır. Eğer mekân önemli değilse onu odak dışına çıkartın.

▲ MEKÂNI GÖSTERMEK
Mimar Sir Clough Williams-Ellis'in bu fotoğrafında onu Portmeirion'da yarattığı bazı bina ve bahçelerle birlikte görüntülemek istedim. Düşüncemi gerçekleştirmek için 28 mm geniş açılı objektif kullandım ve f 16 diyafram ayarında geniş bir netlik derinliği elde ettim. Elinde tuttuğu pipoya dikkat edin. Ellerinin göründüğü istisnasız her çekimde pipo görünüyor. Çekim boyunca farkına varmadan sürekli olarak piposunu elinde tuttu ve onu, kendini rahatlatmak için bir çeşit aksesuar niyetine kullandı.

▶ YÜZÜ ÇERÇEVELEMEK
Ayrıntılı bir yakın plan çekimde karakter daha belirgindir. Bu fotoğraftaki yumuşak ton geçişlerinin yarattığı etki, siyah-beyaz fotoğraflarda birçok kişiyi cezbeden bir etkidir. Mimarın başındaki açık renk şapka sadece onun kafasının çok iyi çerçevelenmesini sağlamakla kalmamakta, onu arka plandan ayırarak yüzünü ön plana çıkarmaktadır.

Aksesuar kullanımı

AKSESUARLAR PORTRENİZİ zenginleştirebilirler. Bunlar çoğunlukla fotoğraflarına konu olan kişiler hakkında daha fazla bilgi vermek ve onları 'kanlı canlı' bir insan olarak ön plana çıkartmak isteyen fotoğrafçılar tarafından kullanılırlar. Bu tür fotoğraflar genelde, kişilerin çalışma ortamlarında ya da yaşadıkları yerlerde çekilirler. Böylelikle mekân, fotoğraf konusu olan kişiler, yaptıkları iş, yaşadıkları yer veya zamanlarını nasıl değerlendirdikleri konusunda ipucu veren objelerle dolu olur.

Fotoğrafını çektiğiniz kişi makinenizin varlığından rahatsızlık duyduğunda, sırf dikkatini başka bir yöne çekip rahatlamasını sağlamak için aksesuarlardan yararlanabilirsiniz. Aksesuarlar, 'ellerin boş kalmamasını' sağlamaktan öte işlev görmedikleri zamanlarda bile *(bkz. s. 53)*, dolaylı bir şekilde konu hakkında bir şey anlatırlar. Ancak çok fazla ayrıntının ilgiyi dağıttığını ve fotoğrafın etkisini azalttığını da unutmayın.

▲ BAHÇE AKSESUARI
Bu yaşlı adamın omzuna attığı bel ve tırmık çok alışılagelmiş aksesuarlardır, ancak fotoğrafın konusunu çok olumlu şekilde desteklemektedirler. Arka plandaki sera ve kuru dal yığını da konuya bir şeyler katmaktadır. Dalların eğri büğrü görüntüsü yaşlı adamın belinin büküklüğünü ve bacaklarının eğriliğini vurgulamaktadır.

▶ PORTRE İÇİNDE PORTRELER
Mozaik döşeli heybetli stüdyosunda çalışan bu ressamın fotoğrafında birçok ayrıntı ve ilgi çekici nokta vardır. Çevrede görülen tuvallerdeki portreler görüntüyü karmaşık bir hale getirmektedir. Ancak elindeki boya kutusu ve fırçalar ressamı şüpheye yer bırakmayacak şekilde fotoğrafın ana objesi haline getirmektedir.

▲ RASTLANTISAL AKSESUARLAR
Heykeltıraş Elizabeth Frink'in bu portresinde onu stüdyosunun bahçesinde görmekteyiz. Fotoğrafta heykeltıraş, arkasında uzun beton kaidelerin üzerine yerleştirilmiş heykellerle beraber çerçevelenmiştir. Ancak burada sol baştaki heykelin duruşu çok önemlidir. Heykel yaratıcısına bakıyor gibidir. Bu, izleyicinin dikkatinin asıl objeye, yani heykeltıraşa odaklanmasına yardımcı olmaktadır.

Arka plan seçimi

BİR FOTOĞRAFIN ARKA PLANI, kötü boyanmış bir vodvil dekoru gibi konuya hiçbir katkıda bulunmayan bir zemin olmamalı, fotoğraf karesinin diğer herhangi bir bölümü kadar dikkat ve özen görmelidir.

Arka planların genelde fotoğrafta ana objenin önünde durduğu herhangi bir zemin olduğu ve ikincil bir rol oynadığı düşünülür. Ancak bu sayfalardaki resimlerde arka planın fotoğrafla tamamen bütünleştiğini ve fotoğrafın diğer öğeleri kadar önem taşıdığını, fotoğrafa görsel zenginlik ve yoğunluk kazandırdığını görebilirsiniz.

▼ ORTA SAYFA GÜZELLERİ
Bir teneke kutuya oturmuş olan bu figür, aletleri ve duvardaki çıplak kadın posterleriyle alışılagelmiş bir oto tamircisi görüntüsü vermektedir.

► ARKA PLANI VURGULAMAK
Roma'nın yoksul kenar mahallelerinden birinin arka sokağında çekilen bu fotoğrafta bütün görsel malzeme neredeyse tek bir düzlemde, yanı arka planda yer almaktadır. Kapıya dayanmış genç kadın figürü bile neredeyse arka planın bir unsuru konumundadır.

▼ ÇEKİM AÇISI
Bu fotoğraf, konuya yukarıdan bakarak çekilmiştir. Bunun sonucu olarak, fotoğrafın konusunu oluşturan kişi yüksek ekinlerle çevrilmiş bir halde görüntülenmiştir. Sadece gri ve beyazın açık tonlarından oluşan sahnenin ton bütünlüğü, kendini tekrarlayan desenlerin ve biçimlerin baskın olduğu bir görüntü ortaya çıkarmıştır.

Konunun çevresinde çalışmak

FOTOĞRAFLAMAYI düşündüğünüz kişilerle birkaç saat veya yarım gün geçirip onları iş yaparken farklı açılardan çekme fırsatını yakalayabilirseniz onlar hakkında daha kapsamlı bir fikir veren görüntüler elde edebilirsiniz. Böyle bir olanağınız varsa portre çekeceğiniz ortamı önceden ziyaret edin, böylece çalışma ortamınızın ışık düzeni hakkında bilgi sahibi olursunuz ve belki de günün hangi saatinde ışığın daha uygun olduğuna karar verebilirsiniz.

İlgi çekiciliği sürdürmek

Fotoğrafınıza konu olacak kişinin fotoğraflarından bir portföy hazırlamayı düşünüyorsanız, fotoğraflarınızda ilgi çekiciliği sürdürmek için çok çeşitlilikte yarar vardır. Çekim açılarınızı değiştirin, ayrıca farklı çerçeveler deneyin, örneğin ayrıntılı yakın planlar, yarım ve tam boy portreler, kişiyi ve çevresini gösteren fotoğraflar çekin.

ÇALIŞMA ORTAMINDA SANATÇI
Bu fotoğraflar ressam Sandra Blow'un atölyesinde bir öğleden sonra çekilmiştir. Pencere kuzeye baktığı için güneş ışığı içeriye doğrudan girmiyordu ve oda yine de aydınlıktı. Böylece doğrudan gelen pencere ışığına bağlı çalışırken görülen kontrast problemini yaşamadan kamera açımı sürekli değiştirebildim.

Ortamı kullanmak

BİRÇOK FOTOĞRAFÇI dikkatini fotoğrafın ana konusu olarak düşündüğü şeyin üstüne yoğunlaştırıp, konunun içinde bulunduğu ortama önem vermeme hatasına düşer. Oysa konunuzu görüntülemek için seçtiğiniz ortam, lüzumsuz bir fazlalık değil, aslında fotoğrafınızı ilginç veya benzersiz kılabilecek bir unsurdur.

Farklı görme biçimleri

Çekim yapmadan önce, konu ve çevresi arasındaki ilişkinin fotoğrafa nasıl yansıyacağını zihnimizde canlandırabilmek tecrübe gerektirir. Normal olarak bir şeye baktığınızda, gözleriniz dikkatinizi çeken bir unsurdan diğerine atlayarak çevreyi tarar. Böylelikle zihninizde, bazı unsurların belirgin olarak görüldüğü, diğerlerinin de görmezden gelindiği (dikkatinizi çekmediği için) karmaşık ve parça parça bir izlenim oluşur. Ancak fotoğraf makinesi böyle sofistike ayrımlar yapamaz ve konunun tüm unsurlarına, hiç ayrım yapmadan aynı derecede önem verir – tabii siz işe el atmazsanız.

▲ BAKIŞI YÖNLENDİRMEK
Çöl gibi çorak bir arazide yapılan çekimlerde, fotoğrafınızda başka konu elemanlarının da yer almasını sağlamalısınız. Burada fotoğraf makinesi ön planda devenin baş ve boyun kısmını alacak şekilde özellikle konumlanmıştır. Böylelikle hem devrenin başı bakışlarınızı eşeğin üstündeki koyu renk giysili adama yönlendirmekte hem de deve ve adam arasındaki boyut farkı fotoğrafa mizahi bir duygu vermektedir.

► ATMOSFERİK FLULUK
İç mekândaki zayıf ışık koşulları nedeniyle zorunlu olarak seçtiğim yavaş estantane ayarı, çömlek tekerleğini eliyle çeviren soldaki yardımcının hareketlerini dondurmak için çok düşük kalmıştır. İki kadının başları arasından çalışmalarının ürünü olan çömlekler görülmektedir, ayrıca çekim açısı kadınların ilkel çalışma koşullarını yansıtmaya yetecek kadar geniştir.

▲ ÇAMAŞIR GÜNÜ
Kırsal alanda yaşayan bu yaşlı çift şehirde yaşayan çoğu kimsenin dayanılmaz bulacağı koşullarda mutlu bir ömür sürmektedir. Siyah-beyaz film bu görüntüye eski bir döneme aitmiş gibi bir hava vermiştir ve odun ateşinde kaynayan kazan, isli baca, sazdan örülmüş çamaşır sepeti, elle çalıştırılan merdane gibi her detay artık yok olmaya yüz tutmuş bir yaşam tarzı hakkında bilgi vermektedir.

Bir fotoğrafın nasıl görüneceğini anlamanın en iyi yolu, konuya vizörden bakmaktır. Özellikle tek objektifli refleks (SLR) fotoğraf makinelerinde vizör fotoğraf karesine dahil olmayacak hiçbir objeyi ya da detayı göstermez. Böyle bir görüntü aynı sahnenin çıplak gözle görünen görüntüsünden çok farklıdır.

Vizöre gözünüz dayalı bir şekilde vizör çerçevesinin dört kenarına da bakın ve sola, sağa, yukarı, aşağı yapılacak en ufak kaymanın bile görüntüye nasıl bazı yeni unsurlar katıp diğerlerini devre dışı bıraktığını inceleyin. Alçak çekim açısıyla yukarı doğru çekim yapılarak ilgi çekici olmayan bir ön planın fotoğrafa yansıması en aza indirilebilir; yüksek bir açıdan çekim yapılarak da daha uzaktaki unsurların konuyu dağıtmaları engellenebilir.

▲ TEKRARLANAN ŞEKİLLER
Yarı-soyut manzara resimleriyle tanınan İngiliz ressam Ivon Hitchens'ı fotoğraflamak için bu bahçe çok uygun bir mekândı. Kapının kenarları ve paslı demir çubuk âdeta bir çerçeve görevi görmekte, ressamın tuvalinin yatay biçimini güçlü bir şekilde vurgulamaktadır.

◄ TEHLİKELİ DENGE
Uzun bir tabureye tehlikeli bir şekilde oturmuş, büyük bir tuval üzerinde çalışan ressam Sir Stanley Spencer'ın bu portresi ressamın çalışma koşulları ve tarzı konusunda bize çok şey anlatmaktadır.

► YARATICI DÜZENSİZLİK
Burada görünen heykeltıraş Eduardo Paolozzi, stüdyosundaki kalabalık ve karmaşadan kurtulmak için kendini bir merdivene âdeta dar atmış gibidir. Habersizce çekildiği açıkça belli olsa da bu portrede zekice seçilen çekim açısı, heykel figürleri arasından heykeltıraşa giden açıklığı ve üstü dolu masalara oranla daha açık olan odanın zeminini yakalamayı başarmış.

Çalışma ortamlarında insanlar

İNSANLAR İŞYERİNDE, kendi rutin işleri ve görevleri ile meşgulken fotoğraf makinesinin varlığını unuturlar ya da önem vermezler. Bu durumdan yararlanarak bu kişileri rahat ve doğal halleriyle görüntüleyebilirsiniz.

Çekimi yapacağınız yer konusundaki gerekli bilgilere (hareket edebileceğiniz alanın büyüklüğü ve olası ışık düzeyleri) sahipseniz, ne tür objektif ve hangi hızda film kullanmanız gerektiğine önceden karar verebilirsiniz. Örneğin, geniş bir odada, odanın en ucundaki bir kişiyi makinenin konumunu değiştirmeden yakın plan çekmek için teleobjektif kullanmanız gerekir.

▶ YAKIN PLANDAN ÇEKİLMİŞ BİR UZAYLI
Bu sayfalardaki fotoğraflar bir dökümhanede çekilmiştir. İlk görüntü koruyucu elbisesi ve maskesiyle bir bilim kurgu filminden fırlamış gibi görünen bir döküm işçisine aittir.

◄ ORTAMIN GÖSTERİLMESİ
Teleobjektifler ayrıntılı çekimler için idealdirler, ancak çekim yaptığım dökümhane ortamı öyle etkileyiciydi ki mekânı tam olarak verebilmek için bazı karelerde geniş-açılı objektif kullanmam gerekti. Burada koruyucu elbiselerini giymiş bir döküm işçisini eriyen metallerin aktığı kanalı uzun bir çubukla açarken görüyorsunuz. Fırının alevlerinin ışığı o kadar parlaktı ki, tüm alanı aydınlatıyordu.

▲ ÇERÇEVELEME
Burada olduğu gibi fotoğrafta bir ilgi odağı oluşturmak için çerçeveleme *(bkz. s. 28-9)* kullanılabilir. Bu karede fotoğrafın konusu olan işçiyi çalıştığı makinelerle çerçeveleyerek aynı zamanda iş yerinin ilginç yönlerini de gösterme imkânı buldum.

▲ DOĞRU AÇININ VE KONUMUN SAPTANMASI
Dökümhanedeki çekimde beni en çok zorlayan kontrast konusu oldu. Mekânda hem çok parlak hem de çok karanlık bölgeler vardı. İki ışık düzeyine de uygun gelen bir poz ayarı yapmak imkânsızdı, bu nedenle ya parlak ya da karanlık bölgelere göre ışık ölçümü yapmak zorunda kaldım. Bu karede ölçümü, işçinin önlüğünü esas alarak yaptım.

► SİLUET
Bu dramatik sahnede, yukarıda duran bir işçi ve aşağıda akan erimiş metal görünmektedir. Işık ölçümü çerçevenin en parlak noktasından yapıldığı için ön plandaki figür fotoğrafa koyu bir siluet şeklinde yansımıştır. Işığın ne kadar güçlü olduğuna dikkat edin, ışığın gücü nedeniyle figürün bazı bölümleri, özellikle de kolları 'erimiş' gibi görünmektedir.

Doğal portreler

İNSANLARI doğal halleriyle gösteren portreler onlar hakkında çok bilgilendirici olabilir. Bu tür portreler çekebilmek için ya konunuz olan kişinin dikkatini başka şeylere yöneltip onun fotoğraf makinesinin önünde rahat hareket etmesini sağlayabilir ya da onun haberi olmadan çekim yapabilirsiniz.

İki yöntemde de teleobjektif kullanmak genelde en uygunudur. Doğal portre çekimlerinde, konuyu mümkün olduğunca uzaktan görüntülemek ama görüntünün boyutlarından da ödün vermemek isteyeceksiniz. Bunun için 135 mm civarında bir objektif kullanın ancak objektifinizin en açık diyafram ayarında bile üç-ayak sehpa kullanmanızı gerektirmemesine dikkat edin.

90 mm'nin altında objektifler kullanırsanız, fotoğraf karenizi konunuzun sadece başı ve omuzları ile doldurmak istediğinizde ona çok fazla yaklaşmanız gerekebilir. Bu, fotoğrafını bilerek çektiren biri için bile rahatsız edici olabilir. 90 mm'den daha küçük bir objektifle çalışıyorsanız çekimi biraz uzaktan yapın ve sonra negatifi büyüterek basın *(bkz. 138-9)*

▲ UYGUN MEKÂNIN BULUNMASI
Doğal portre çekimlerinde çekimlerde uygulanabilecek bir yöntem, uygun bir mekân bulup konunun gelmesini beklemektir. Bu fotoğrafın çekildiği Hint hamamında, anne ve çocuk gelmeden çok daha önce netlik ve poz ayarını yapmış bekliyordum. Geriye bir tek, uygun olduğuna karar verdiğim anda makineyi alıp deklanşöre basmak kalmıştı.

◄ SOKAKLARDA ÇEKİM
Portre çekimlerinde, arka planın görüntüye olumlu bir katkısı yoksa, etkisini en aza indirmeye çalışın. Bu sokak portresinde görüş alanını daraltmak için 100 mm objektif, arka planı hafifçe bulanıklaştırmak için de f 5.6 diyafram ayarı kullandım.

► STÜDYODA ÇEKİM
İngiliz romancı J B Priestley'nin bu portresi, fotoğraf seansına ara verdiğimiz bir sırada çekilmiştir. Yazar o anda benim birden dönüp deklanşöre basmamı beklemiyordu. Bu nedenle çok rahat görünüyor.

Özel portre çekimleri

FOTOĞRAF ÇEKMEYE meraklıysanız, arkadaşlarınız ve akrabalarınız zaman zaman sizden fotoğraflarını çekmenizi isteyeceklerdir. Bu gibi durumları yeteneklerinizi geliştirmek ve özel portre çekimleri konusunda pratik yapma olanağı olarak değerlendirebilirsiniz.

Portresini çekeceğiniz kişinin isteklerini tam olarak öğrenin, istenen fotoğraf adedini ve portre türünü (resmi ya da doğal, stüdyo ya da mekân çekimi) sorun. Çekim yeri ve çekim zamanı konusunda anlaşın. Yol, film, banyo ve baskı masrafları için nasıl bir ödeme yapılacağını kararlaştırın.

Çekim mekânını iyice değerlendirin, fotoğrafın ifade, poz, ruhsal durum ve atmosfer bakımından tam olarak neleri yansıtacağına karar verin. Eğer yabancısı olduğunuz bir mekânda çekim yapacaksanız, önceden ziyaret edip ek aydınlatma malzemesi, uzatma kabloları gerekip gerekmediğini kontrol edin.

ÇEKİMİN YÜRÜTÜLMESİ
Fotoğrafını çekeceğiniz kişinin ne istediği konusunda fikir sahibi olduktan sonra artık portre seansını nasıl yürüteceğiniz konusunda düşünebilirsiniz. Eğer uzun bir seans planlıyorsanız, değişiklik yaratmak için modelinizden birkaç elbise getirmesini isteyin. Mümkünse film sarma motorlu ya da otomatik sarmalı makine kullanın. Böylelikle filmi elle sarmak için uğraşırken karşınızdaki kişinin güzel bir pozunu kaçırma tehlikeniz olmaz. İlk birkaç pozda, fotoğrafı çekilen kişi biraz gergin olabilir, ancak seans ilerledikçe daha rahatlayacak ve makinenin varlığına alışacaktır.

Bebekler ve çocuklar

ÇOCUKLAR ÇABUK BÜYÜRLER – bebekken, bir de bakarsınız ergenliğe adım atmışlar. Fotoğraf makinelerimiz olmasaydı çocukların yıllar önceki halleri bulanık bir anıdan ibaret kalırdı.

Ara sıra çekilen ciddi portreler çocukluk günlerine ait iyi bir belge olabilir. Ancak daha rahat bir ortamda, gizlice çekilen fotoğraflar çok daha iyi sonuç verecek, çocukların görünüşleri dışında karakterlerini de yansıtacaktır. Çocukların ruh halleri çok değişkendir, bu yüzden her an tetikte olun. Sadece mutlu anlarını çekmeyin, üzgün halleri de çok şey anlatır.

Kullanacağınız filmde, ince grenli etki (çocuk portrelerinde en iyi sonucu verir) ile film hızı (en kısık diyafram ayarında bile hızlı enstantane kullanabilmenize yetecek kadar) arasında bir denge bulmak gerekir. Genellikle 400 ISO'luk bir film işinizi görür.

▶ **FOTOĞRAF MAKİNESİ ÖNÜNDE BİR GÖSTERİ**
Bu bisiklet cambazlarını ön plana çıkarmak ve arka planı bulanık göstermek için 1/125 sn.'lik enstantane ayarı yeterli oldu.

◄ CİDDİ PORTRE
Bu sevimli portre üç kardeşe aittir. Çok ışıklı pozlandırmayla yapılan çekim çocukların saf, taze yüzleri ve sarı saçlarına çok iyi uymaktadır. Baskı işlemi sırasında agrandisörün önüne ortası delik bir karton parçası tutularak fotoğraf kartının sadece ortası pozlanırılmıştır. Böylece kartın kenarları ışık görmemiş ve banyodan sonra bu bölgeler beyaz çıkmıştır *(bkz. s.140)*.

► ÖZENLİ KOMPOZİSYON
Bir fotoğrafın başarılı olup olmaması çoğu zaman detaya verilen öneme bağlıdır. Bu bebek, atalarından birinin göründüğü tablonun altında duran ahşap oymalı muhteşem bir koltuğa yerleştirilmiştir. Dikkatinizin ilk önce bebeğe, daha sonra benzer tondaki heykele yönlendiğini göreceksiniz. Mermer heykelin başı sizi tabloya ulaştıracak, oradan da sağdaki küçük bronz heykele geçeceksiniz. Küçük heykelin bakışları bebeğe doğru olduğu için, en sonunda dikkatiniz tekrar ana konuya dönecektir.

◄ TELEOBJEKTİF
Kendi dünyasına dalmış bu çocuğu 250mm'lik objektif kullanarak görüntüledim. Dikkatli davranırsanız, bu tür bir teleobjektif kullanarak, konunuz sizi fark etmeden ayrıntılı yakın çekimler yapabilirsiniz.

Eller ve ayaklar

YÜZÜN DIŞINDA belki de insan vücudunun en anlamlı, en ifade yüklü bölümü ellerdir. El hareketleri, jestler ve kişinin heyecanlı ya da sakin olmasına göre ellerin değişen duruşu iletişimin önemli bir parçasıdır. Ellerin nadiren tamamen hareketsiz durduğu da dikkat edilecek ilginç bir noktadır.

Sadece el ve ayakları konu alan portreler çekmek, fazla görülmeyen bir yaklaşımdır. Ancak sırf kendiniz için fotoğraf çekiyorsanız, yüz portreleriyle sınırlı kalmak için hiçbir zorunluluğunuz yoktur. Üstelik eller ve ayaklar insanların karakteri ve yaşamı hakkında bir yüz kadar bilgi verebilirler.

Nasıl bir yaşam sürdüğümüz âdeta ellerimizde, derimizle tırnaklarımızın durumunda, çizgilerde ve kırışıklıklarda yazılıdır. Yakından bakıldığında eller insanların yaşamlarının haritaları gibidir.

Ayaklar vücudumuzun en çok ihmal edilen parçasıdır. Genelde çorap ve ayakkabılar içinde gizlidirler, çıplak ve çevreden yalıtılmış halde fotoğraflandıklarında çok ilgi çekici, soyut görüntüler elde edilebilir.

◄ OBJEKTİFLER VE IŞIK
Böyle bir yakın çekim için en iyi yöntem, konudan uzaklaşmak ve bir teleobjektif kullanarak ellerin bütün kareyi doldurmasını sağlamaktır. Fotoğraf makinesini ellere çok fazla yaklaştırırsanız sizin gölgenizin ve kullandığınız aletin gölgesinin konunun üstüne düşme tehlikesi vardır.

► SOYUT GÖRÜNTÜLER
Bu fotoğrafın ucu ucuna çerçevelenmesi sayesinde ayaklar çevreden tamamen kopmuştur. Ayakların birbirlerinin üstüne binmiş bir halde bu şekilde görüntülenmeleri, onlara heykelsi ve soyut bir hava vermektedir. Doğrudan gelen bir ışık kullanılarak gölgeli alanların ve bu alanlara kontrast yapacak daha aydınlık parlamaların oluşması sağlanmıştır.

▲ NETLİK DERİNLİĞİ
Eller, bize insanlar hakkında çok fazla şey anlatırlar. Bir işçinin elleriyle bir ressamın ellerini karşılaştırdığınızda, önünüzde birbirinden çok farklı hayat hikâyeleri olduğunu görürsünüz. Bu fotoğrafta modelin elleri, vücudunun diğer bölgelerinden soyutlanacak biçimde çerçevelenmemiştir. Objektif ellere odaklanmış, seçilen diyafram ayarı ile de çerçevede yer alan vücudun diğer bölgelerinin odak dışı kalması ve böylece ellerle rekabete girmeden ilgi çekecek şekilde yumuşak çıkması sağlanmıştır.

Çıplak erkek figürü

SİYAH-BEYAZ FİLMİN ton dereceleri, kadın figürlerinin yuvarlak hatlarını, zarif dokusal özelliklerini ortaya çıkarabildiği gibi *(bkz. s. 78-9)*, genellikle çıplak figür fotoğrafçılığında ihmal edilen erkek vücudunun zarafetini ve gücünü de vurgulayabilir.

Işıklandırma

İnsan figürünü fotoğraflamak için kullanılabilecek en uygun ışık yandan gelen yayılmış ışıktır. Işık kaynağı pencereden gelen güneş ışığı, flaş veya tungsten ışık ya da bunların bir karışımı olabilir. Portre çekimlerinde yandan ışıklandırmanın bir özelliği derinin dokusunu vurgulamasıdır. Bu, erkeklerle yapılan çekimlerde, kadınlara oranla daha kaba olan deri dokularının ön plana çıkmasını sağlar. Ayrıca, çoğu zaman çıplak erkek figürlerinde kadın modellerde kullanılandan daha yüksek kontrast oranları iyi sonuç verir. Bu da ışıklandırmanın daha basit olacağı anlamına gelir, çünkü destekleyici ışık ya da reflektör kulanmamza gerek kalmaz.

Modelinizi yönlendirerek, vücudundaki belli kas gruplarını gösterecek şekilde poz vermesini sağlayabilirsiniz. Doğru bir objektif ve çerçeveleme kullanarak bu kaslı bölümleri vücudun diğer bölümlerinden ayırabilir ve çok ilginç yarı-soyut görüntüler elde edebilirsiniz.

◄ BİR BÖLÜMÜN VURGULANMASI
Teleobjektif ya da zum kullanarak modelin vücudunun bir bölümü üzerine yoğunlaşabilirsiniz. Buradaki fotoğrafta modelin bel ve kalçalarındaki gelişmiş kas grubu gösterilmektedir. Modelin vücuduna sürülen vücut yağı, vücuttaki yüksek ve çukur bölgeler arasındaki ton kontrastını artırarak, burada görünen kasların vurgulanmasını sağlamıştır. Yandan gelen doğrudan ışığın deri dokusunu nasıl ortaya çıkardığına dikkat edin.

► DOĞRU POZ
Bu karede modelden ellerini kafasının arkasında kenetlemesini istedim. Böylelikle kollarının üst tarafındaki, omuzlarındaki ve sırtındaki kasların kasılmasını sağladım. Son olarak çekimden hemen önce de modelden ağırlığını sağ bacağına vermesini istedim. Böylellikle hem daha rahat ve doğal bir poz elde ettim hem de modelin belinin sağ tarafında ilginç görünüşlü bir kıvrımın oluşmasını sağladım.

◄ DESTEKLEYİCİ IŞIK KULLANMAK
Bu fotoğrafta daha yumuşak bir ışıklandırma olduğu görülüyor. Ana ışık, konunun yan tarafındaki bir ışık kaynağından 45°'lik bir açıyla gelmektedir. Buna, önden gelen ikinci bir ışık daha eklenmiş ve böylelikle kontrast azaltılmıştır. Modelin güçlü yapısı hâlâ çok belirgindir, ancak kasları daha yumuşak bir havada verilmiştir. Bu, sıkıca birbirini kavrayan elleriyle belirgin bir kontrast yaratmaktadır.

İnsan biçimi

ÇIPLAK FİGÜR FOTOĞRAFLARI, modelinizi aydınlatma ve poz verdirme biçiminize göre, anatomik bir belgeselliğe sahip olabileceği gibi biçim, doku, şekil ve desen gibi soyut unsurları veya belirli duyguları da vurgulayabilir.

Işık efektleri

Eğer bir stüdyoda çekim yapma olanağınız yoksa, en kolay yararlanabileceğiniz ışık kaynağı gün ışığı olacaktır. Çıplak bir modelle dışarıda çekim yapmanın tahmin edilecek zorlukları da göz önüne alındığında, büyük bir olasılıkla bir iç mekânda, pencere ışığı kullanarak çalışmak zorunda kalacaksınızdır.

Doğrudan gelen güneş ışığının oluşturduğu aşırı kontrast, normal portrelerde sorun yarattığı halde, insan bedeniyle yapılan çekimlerde avantaj sağlayabilir. Bu tür bir aydınlatma sonucu gölgeli alanlarda ayrıntıların kaybolması daha soyut etkilere ulaşılmasına yardımcı olur. Bu tür etkiler, yakından çekim, teleobjektif kullanımı ya da figürün çeşitli bölümlerinin, baskı sırasında kırpılmasıyla *(bkz. s. 138-9)* daha da güçlenir.

Ancak, eğer tonlar arasında yumuşak geçişler elde etmek istiyorsanız bir reflektör, bir flaş ya da ayarlanabilir masa lambası kullanarak konunuzun belirli bölümlerindeki kontrastı azaltabilirsiniz.

Daha genel ve yumuşak bir aydınlatma yaratmanın bir başka yolu da pencereyi tül perde ya da mulaj kâğıdı ile örterek odaya giren ışığı yaymak ve dağıtmaktır.

◄ PENCERE IŞIĞI
Modele duvara karşı poz verdirilerek nötr bir fon oluşması sağlanmıştır. Penceredeki panjurların aralıklarından sızan ışık, çıplak bedenin cinselliğini arka plana iten çok güçlü soyut bir desen oluşturmaktadır. Konunun başı ve bacakları fotoğraf karesinin dışında bırakılarak bu soyut özellik iyice belirginleştirilmiştir.

► BİÇİMİ VURGULAMAK
Yakına yerleştirilen geniş-açılı objektif modelin kolunun normalden uzun görünmesine neden olmuştur. Burada kullanılan tungsten ışığın modelin başının gölgede kaybolmasını sağlayacak bir açıyla yerleştirilmesi ve vücudun kendi üstüne katlanmış gibi duran pozu, biçimi ön plana çıkaran bir kompozisyon oluşturmuştur.

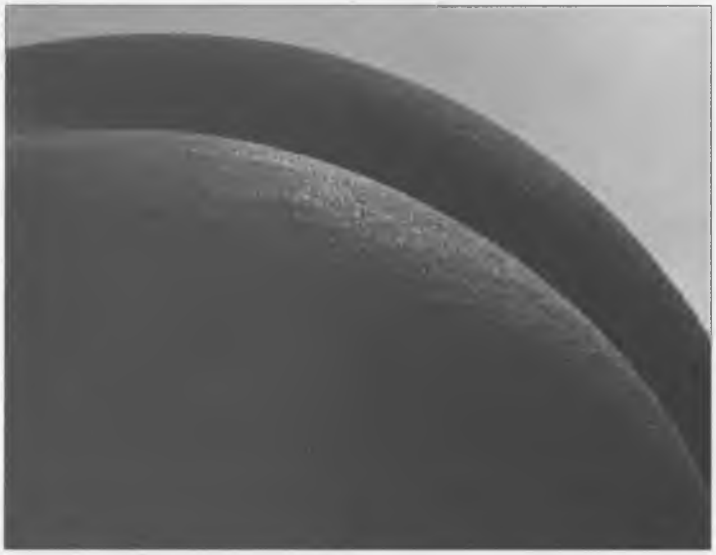
▲ POTANSİYELİ EN İYİ ŞEKİLDE KULLANMAK
Fotoğraf seansına başlarken, elde etmek istediğiniz sonuç hakkında çok katı bir beklentiye sahip olmak genelde yanlıştır. Bu fotoğrafın çekildiği seansta en belirleyici unsur modelin fiziksel özellikleri olmuştur. Modelin pozu, ışıklandırma ve vücut makyajı bütünüyle modelin ince ve keskin vücut hatları göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Buradaki poz çok statik olmakla birlikte, kolların diyagonal duruşu fotoğrafa çok güçlü bir hareket duygusu vermekte ve modelin vücudundaki belirgin gergin ifade onun her an hareket etmeye hazırmış gibi görünmesine neden olmaktadır.

Soyut çıplak fotoğrafları

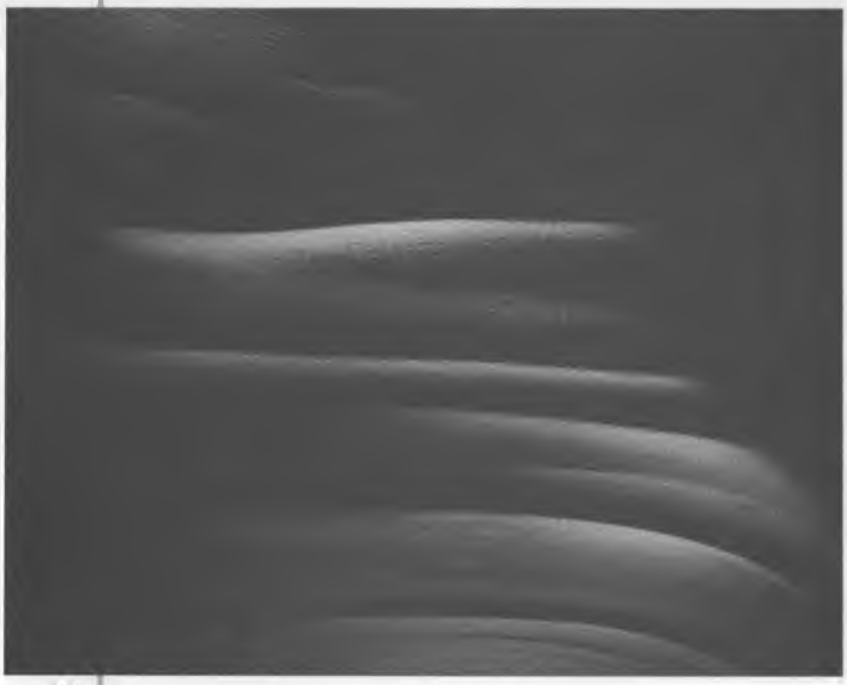
KONUYA ÇOK YAKLAŞIP belli bölümlerinin fotoğraf karesini tamamen doldurmasını sağlamak, insan vücudunu sonsuz görsel olanaklar sunan bir manzaraya dönüştürür.

Bu sayfalarda gördüğünüz türden bir detayın aydınlatılması ile tüm figürün aydınlatılması arasında fazla fark yoktur. Vurgulamak isteyeceğiniz en önemli özellikler detayın dış hatları, biçimi ve yüzey özellikleri olacaktır. Bu amaçla kullanacağınız ışık açısı, modele paralel gelecek bir doğrultuyla (ki bu modelde birbirini basamak gibi takip eden aydınlık ve gölgeli alanlar oluşturacaktır) 70°lik bir açı yapacak bir doğrultu arasında olmalıdır.

Kompozisyonu planlarken fotoğraf makinesinin vizöründen sürekli bakarak objektiften konunun nasıl göründüğünü kontrol edin. Konuya sadece çıplak gözle bakarsanız, fotoğrafta çıkmayacak bir sürü detayı da görmek zorunda kalırsınız.

▶ TEKRARLAYAN ŞEKİLLER
Bu yakın çekimde, kullanılan çekim açısı ve ışıklandırma sonucu mankenin sadece kaba etleri görünmektedir. Birbirini tekrarlayan kavislerin mükemmel simetrisi, üst yüzeyleri yalayarak geçen ve aradaki koyu gölgelerle kontrast yaratan bir ışıkla güçlendirilmiştir.

◀ DENİZ MANZARASI
Ay ışığı altındaki bir denizin hafif dalgalı yüzeyini andıran bu fotoğrafta aslında bir insanın karın bölgesine yakın çekim yapılmıştır. Mankenin verdiği poz sayesinde karın derisi sıkı kıvrımlar oluşturmaktadır.

▶ FIRSATI YAKALAMAK
Bu pozu bir çekim seansının molası sırasında yakaladım. Fotoğrafını çektiğim erkek modelin dalgın bir şekilde başparmağı ile göğsünün üstüne masaj yaptığını görünce hemen deklanşöre bastım.

Doğal ışıkta çıplak figür

ÇIPLAK FİGÜR ÇEKİMİ konusunda becerilerini denemek isteyen fotoğrafçıların genelde çalışmak için düşündükleri ilk yer bir stüdyodur. Stüdyonun iki büyük avantajı vardır. Birincisi, ışıklandırmanın kontrolü sizdedir, ikincisi kimse sizi rahatsız edemez.

Daha az kontrol edilebilir olsa da doğal ışığın stüdyo ışığına göre önemli bir avantajı vardır. Doğal ışık, koşullarını önceden tahmin etmek güç olduğu için çekim atmosferinize her an değişik bir ruh, farklı bir hava katabilir.

Rahatsız edilmeyeceğiniz bir dış mekânda, sabahın yumuşak ışığından gün batımınm görkemli kızıllığına kadar çok farklı ışık ortamlarından yararlanabilirsiniz. İç mekânlarda, ışığın dolaylı olarak girdiği bir odada daha az kontrast sorunu yaşarsınız, ancak kontrast ille de kaçınılması gereken bir durum değildir.

▲ YAYILMIŞ PENCERE IŞIĞI
Bu küçük odaya giren ışığı yayan ve yumuşatan tül perde, fotoğrafa özel ve mahrem bir hava vermektedir. Bu etki, modelin pozu ve ortamla da uyumludur.

► ALACALI GÜN IŞIĞI
Ağaç örtüsü arasından sızan güneş ışığının aydınlattığı bu açıklık, insan figürü üzerine yapılacak bir çalışma için gözden uzak, rahat bir mekân oluşturmuştur. Işık alacalı olmasına rağmen sahnenin tamamında oldukça parlaktır ve oluşan kontrastlar kullanılan filmin kaydedebileceği sınırlar içindedir.

◄ YAYILMAMIŞ PENCERE IŞIĞI
Burada insan vücudu, üzerine düşen gölgenin yarattığı desenlerle bütünleşmiştir. Doğrudan gelen parlak gün ışığı, açık jaluzilerin keskin siluetini odanın içine taşımıştır.

Stüdyo aydınlatması

STÜDYO KELİMESİNİ duyar duymaz aklınıza hemen pahalı ışık setleri ve çok geniş bir mekân gelip cesaretiniz kırılmasın. Aydınlatma için ise sadece gün ışığı ya da gün ışığıyla birlikte, flaş ve masa lambası gibi evde mevcut olan bir ışık kaynağı ve birkaç karton reflektör kullanabilirsiniz.

Daha geniş bir yeriniz varsa, örneğin normal büyüklükteki bir ev garajında çekim yapıyorsanız, aydınlatma konusunda daha cesur davranabilir, yukarıdan ışıklandırma ve yandan yedek ışıklandırma kullanabilirsiniz. Bu tür ışıklandırma konunun etrafında boş alan olmasını gerektirir.

Resmi havasından dolayı stüdyo ortamını sevmeseniz bile ışık etkilerini kontrol etmek ve yaratmak konusunda alıştırma yapabileceğiniz en ideal ortam olduğunu bilin. Öğrendiklerinizi daha sonra hem iç hem de dış mekânlarda kullanabilirsiniz.

▲ FOTOFLUD IŞIĞI
İngiliz heykeltıraş Henry Moore'un bu portresinde hafif yukarıda duran ve heykeltıraşın yüzüne bakan tek bir fotoflud kullanılmıştır. Yani, makinenin bakış açısına göre ışık yandan gelmektedir. Önüne ışık yayıcı takılı tek bir flaşla da bu tür bir aydınlatma elde edebilirsiniz.

◀ SPOT IŞIĞI
Spot ışığı kullanarak elde edilen dramatik görüntü, yukarıdaki fotoflud örneğinden çok farklıdır. Konunuzun yüzünü bir masa lambasının yakınına yerleştirerek de benzer bir etki yaratabilirsiniz. Daha yumuşak bir sonuç elde etmek için ışığın en az olduğu yana bir karton reflektör koyabilirsiniz.

▶ KOMBİNE IŞIK
Yazar Sir Angus Wilson'ın bu portresi, her iki yanına 45'er derecelik açılarla yerleştirilmiş, ışık yayıcı takılı stüdyo flaşları, ayrıca yazarın gümüş renkli saçlarını iyice ortaya çıkarabilmek için arkasına, aşağıya yerleştirilmiş küçük bir flaş kullanılarak çekilmiştir.

Mevcut olan ışık

BİR SAHNENİN genel ışık düzeyini yükseltmek için her zaman bir flaş ya da başka yapay bir ışık kaynağı kullanmak mümkündür. Ancak böyle bir yöntem, dikkati bu sahneye ilk başta çeken ışık etkisini bozma riskini de beraberinde getirir. Birçok durumda ortamın doğal ışığıyla – mevcut olan ışıkla – çekim yapmak en iyisidir. Bu ışık gün ışığı, odanın lambası, hatta mumun titrek alevi bile olabilir. Eğer çekim için doğru açıyı saptar, en uygun odak uzunluğunu, diyafram ayarını ve enstantane hızını seçerseniz, birçok ışık sorununun üstesinden rahatlıkla gelebilirsiniz.

Renk ısısı ve kontrast

Siyah-beyaz filmle çalışmanın bir avantajı çekim yaptığınız ortamdaki farklı ışık kaynaklarının renk ısısını düşünmek zorunda kalmamanızdır. Örneğin tungsten ışığı ve gün ışığını, renkli filmle yapılan çekimlerde yaşanan renk sıçraması sorunuyla karşılaşmadan bir arada kullanabilirsiniz. Ayrıca yüksek ISO'lu siyah

◄ PENCERE IŞIĞI
Henry Moore'u düşünceli bir ifadeyle görüntüleyen bu portrede pencereden doğrudan gelen gün ışığı kullanılmıştır. Heykeltıraşın yüzünün bir yanının tamamen gölgede kaybolmasını engellemek için bu tarafına beyaz bir karton reflektör yerleştirdim. Böylece sol yanağına biraz ayrıntı kazandırmış ve aksi takdirde gölgede kalacak olan sol gözünün de hafifçe görünmesini sağlamış oldum.

▼ SİLUET IŞIKLANDIRMASI
Konuyu oluşturan en temel unsurlardan birisi şekildir. Ben de burada, pencereden gelen parlak gün ışığından ölçüm alarak bu unsuru ön plana çıkardım. Işığı ölçtükten sonra geriye bir tek modelin pozunu hafifçe değiştirmek ve az pozlandırılmış siluetinin beyaz arka planda grafik bir şekil gibi çıkmasını sağlamak kalmıştı.

-beyaz filmlerin olması sizin çok az ışıklı ortamlarda çok aşırı gren sorunuyla karşılaşmadan çekim yapmanızı sağlarlar. Bu iş için örneğin ISO 1600 değerindeki filmleri deneyebilirsiniz.

Ancak, siyah-beyaz filmin kontrast kaydetmedeki bunca esnekliğine rağmen doğrudan gelen bir ışıkla çalışırken bir reflektör kullanarak ışıklı ve gölgeli alanlardaki poz farklılıklarını azaltmak isteyebilirsiniz. Fotoğrafları kendi başınıza basmanız halinde *(bkz. s. 134-5)* çektiğiniz görüntünün farklı bölümlerini farklı oranlarda koyultma şansına ayrıca sahip olacaksınızdır.

◄ MUM IŞIĞI
Yüksek ISO'lu film kullanırsanız bu tür bir fotoğrafı standart objektiflerle maksimum diyafram açıklığında rahatlıkla çekebilirsiniz. Netlik derinliğinin çok az olduğu böyle durumlarda mum ışığının oluşturduğu kontrast görüntünün belirginleşmesi açısından olumlu bir özelliktir.

Manzaralar

MANZARA FOTOĞRAFÇILIĞI, sadece kırsal alan çekimleriyle sınırlı kalmayan çok geniş kapsamlı bir konudur. Çoğumuz kentlerde veya büyük kasabalarda yaşarız. Bu nedenle çevremizde her gün beton ve asfalttan başka bir şey görmeyiz, ama bu bile fotoğraflanmaya değer bir manzara oluşturabilir. Başka bir fotoğraf konusu da sahil manzaralarıdır. Bu tür manzaralarda egemen unsur su olabilir. Manzaraların büyüleyici yanı sürekli değişim göstermeleridir. Sadece günün değişik zamanlarına değil, mevsimlere göre de değişim gösterdikleri için gözlemci fotoğrafçı için hiç tükenmeyen bir kaynak oluştururlar.

▲ ÖLÇEK
Bir manzara fotoğrafına, büyüklüğü bilinen bazı nesneleri ölçek olarak dahil etmekte yarar vardır. Örneğin bu fotoğrafta insanlar ve eşekler sahnenin gerçek boyutlarının algılanması için bir ipucu vermektedir.

◀ TON KONTRASTLARI
Ön plandaki koyu siyah tonlarla sisle kaplı arka plandaki açık tonlar arasındaki kontrast, bu manzara fotoğrafında derinlik ve mesafe etkisi yaratmaktadır.

Ön planın ilgi çekiciliği

ÜSTÜNKÖRÜ BİR BAKIŞLA yetinmeyip dikkatle incelemekten kendimizi alamadığımız türden manzara fotoğrafları, genellikle içerdikleri unsurları, izleyicinin keşfetmesini gerektirecek şekilde düzenlenerek çekilirler. Sahip olduklarını birkaç saniye içinde ele veren bir fotoğraf uzun süre ilginizi çekmez.

Fotoğrafta yapılacak keşif gezisinin başlangıç noktası olarak ön plan çok önemli iki rol oynar. Birincisi, ön plan seyirciyi fotoğrafın içine çeken bir yem olarak kullanılabilir. Sağ sayfadaki fotoğrafların birinde kayalar, diğerinde de koyunlar atlama taşı görevi görmekte ve sizi yavaş yavaş kompozisyonun derinliklerine çekmektedirler. İkincisi, ön plan, içinden görüntünün kalan kısmına bakılan bir çerçeve olarak kullanılabilir. Aşağıdaki fotoğraf buna bir örnektir.

Kompozisyonunuzu oluşturma aşamasında fotoğraf makinesinin vizöründeki görüntüyü temel alırsanız bu tür efektleri fazla zorlanmadan öngörebilirsiniz.

▶ TEKRARLAYAN BİÇİMLER
Bir an için, gözünüzü çerçevenin içine doğru çeken ve sonunda uzaktaki manastıra ulaşmasını sağlayan koyunların tekrarlayan biçimleri olmasaydı ne olurdu diye düşünün. Mont Saint Michel'in bu manzarası çok kuru görünürdü, değil mi?

▼ ÇERÇEVE OLARAK ÖN PLAN
Ön planda duran iki ağacın arasındaki boşluk sizi fotoğrafın içine çeker gibidir. Bu etki, ön ve arka plan arasındaki güçlü ton farklılıkları ile daha da vurgulanmaktadır.

▲ ATLAMA TAŞLARI
Kayaları çerçevenin en dibinden başlatabilmek için suyun üzerine iyice çömelmem gerekti. Orta planı tanımlayan telgraf direkleri sayesinde bu fotoğrafta ön ve arka plan birbirinden oldukça iyi ayrılmıştır.

Dikeyliğin vurgulanması

GERÇEKTEN ŞAŞIRTICI OLAN bir nokta, 35 mm fotoğraf makinelerinin hem dikey hem de yatay çerçeveleme yapma avantajından çok az fotoğrafçının yararlanmasıdır. Fotoğraf makinesini yatay olarak kullanmak daha rahat olduğu için konunun gereksinimlerine aldırmadan fotoğrafların çoğu böyle çekilir.

Dikey çerçevelenmiş görüntüler daha güçlü bir hareket duygusuna sahiptir ve yatay fotoğraflardan daha canlıdır. Bu tip görüntülerde genelde ön plan ve arka plan unsurları arasında daha iyi bir ilişki vardır. Bir manzara sahnesinde ise dikey görüntüde gökyüzü çok fazla yer kaplayabilir. Bu nedenle çerçeveleme konusunda kararınızı vermeden önce bu durumun fotoğrafınız üzerinde olumlu etkide bulunup bulunmayacağına karar verin.

Konunuzun dikey şeklini en iyi biçimde vurgulamak için değişik çekim konumları deneyin. Örneğin konuya alçak bir konumdan yukarı doğru bakan bir çekim açısı dikeyliği vurgulayacağından ve perspektifin paralel çizgiler üzerindeki etkisini daha iyi göstereceğinden, avantajınıza olabilir.

Kendinize ait bir siyah-beyaz karanlık odaya sahip olmanın yararlarından biri de, fotoğrafı çektikten sonra baskı sırasında kırparak *(bkz. s. 138-9)* yatay bir fotoğrafı dikey hale getirme imkânına sahip olmanızdır. Eğer fotoğrafın konusu uygunsa dikey bir görüntüyü de kırparak daha dar bir baskı elde edebilirsiniz. Kare-formatlı bir makine ile çalışıyorsanız ve tüm negatifi basmak istemiyorsanız, görüntünüzü baskı aşamasında yanlardan kırpılabilecek şekilde dikkatlice oluşturun.

◄ KIRPMA
Bu kompozisyonun dikey yapısını vurgulamak için baskı sırasında negatifin bir kısmı kırpılmıştır. Sonuç olarak, arka plandaki yüksek ağaçların dikeyliğini vurgulayan basit tahta haç, güçlü bir görüntü oluşturmuştur.

► ÇEKİM KONUMU
Burada fotoğraf makinesinin yere yakın bir konumda oluşu konunun dikeyliğini vurgulamaktadır. Boyutları arasındaki büyük farka rağmen, ağaç ile kulübe arasında oluşan güçlü görsel ilişkiye dikkat edin.

Yataylığın vurgulanması

AŞAGIDA VE YAN SAYFADA gösterilen yatay çerçevelenmiş fotoğraflarla bir önceki sayfalarda *(bkz. s. 92-3)* yer alan dikey çerçevelenmiş fotoğrafları karşılaştırırsanız bu görüntülerin türleri ve yarattıkları 'duygular' arasında önemli bir fark olduğunu hemen görebilirsiniz.

Yatay çerçevelenmiş fotoğraflarda, yan yana duran öğelerin arasında bir ilişki olduğu duygusu hâkimdir ve genelde belirgin bir yatay hareket duygusu vardır. Panoramik tarz fotoğraflarda öncelikle yatay çerçeveleme tercih edilir. Çünkü bu tür çerçeveleme manzara sahnelerinin derinliğini ve atmosferini çok iyi yansıtır.

Fotoğrafı çekerken sahnenin yatay çerçevelenme potansiyelinin farkına varmamış olsanız bile değişiklik yapmak için geç kalmış sayılmazsınız. Baskı sırasında *(bkz s. 138-9)* negatif filmi agröndisörde büyütüp görüntüyü üstünden, altından ya da hem üstünden hem de altından kırparsanız yatay çerçevelenmiş bir fotoğraf elde edebilirsiniz.

▲ BİR KISMI GİZLENMİŞ KONU
Uzaktaki tepelerin alt kısımlarını gizleyen sis tabakası, bu manzara kompozisyonunun yatay yapısının vurgulanmasına yardımcı olmaktadır. Bu şekilde görüldüklerinde, tepelerin zirveleri yerden kopmuş gibi durmakta ve havada süzülen yatay bir şerit gibi görünmektedirler.

▲ DETAYDAN BİR KESİT
Birçok sahnede, uygun detayları bulup onları çevreden soyutladığınızda çok güçlü yatay görüntüler elde edebilirsiniz. Bu taş oymalar aslında uzun, dikey bir yapının parçalarıdır. Ancak bu sahne dikey çerçevelenmiş olsaydı, şekiller arasındaki ilişki bu kadar güçlü ve belirgin olamazdı.

▼ KARANLIK ODADA KIRPMA
Avustralya'da Sydney'in eski yerleşim bölgelerinden birinde yer alan bir eve ait bu çekici demir işlemeli balkonların ritmik yapısını vurgulamak için filmin üst kısmının çoğu ve alt kısmın belirli bir bölümü agrandisörde kırpılarak dar ve uzun bir görüntü elde edilmiştir.

Düşük ışık düzeyleri

ARTIK ÇOK YÜKSEK hızlarda da bulunan siyah-beyaz film, düşük ışık düzeyinde kullanmak için ideal bir malzemedir. Mümkün olduğu durumlarda, ortama uygun hızda film kullanmaya çalışın. Eğer ışık düzeyi çok düşükse ve negatiflerinizin kontrast açısından zayıf olduğunu düşünüyorsanız, baskı sırasında *(bkz. s. 136-7)* değişik dereceli kartlar kullanabilirsiniz. Normal kontrastı olan negatiflerde genelde 2 dereceli fotoğraf kartı kullanılır. Düşük ışıklı çekimler için ise 4 veya 5 dereceli kartlar kullanın.

Sisli bir manzara görüntüsü yakalamak istiyorsanız, çekim için güneşin henüz toprağı ısıtmaya fırsat bulamadığı sabahın erken saatlerini seçin. Bu tip ışığın oluşturduğu atmosfer muhteşem görüntüler verir. Ancak pozlamanızı çok dikkatli yapmanız gerekmektedir. Bu gibi durumlarda pozometreler sahneyi olduğundan daha aydınlık gösterebilirler, bunun sonucunda da temiz, beyaz tonların yer almadığı çamur gibi bir görüntü çıkar. Poz ayarı konusunda bir tereddüte düşerseniz gölgeli alanlardan ölçüm yapın.

Filmlerinizi basarken ton farklılıklarından memnun kalmazsanız agrandisörde görüntünün çok koyu bölümlerini gölgeleyerek açabilir ya da çok açık bölümleri yakarak koyulaştırabilirsiniz *(bkz. s. 140)*.

▲ SERT DERECELİ KART
Siyah-beyaz çalışan fotoğrafçının kontrolü dahilinde olan bir konu da baskı kartının cinsidir. Sabahın ilk saatlerinde çekilen bu fotoğraf için sert dereceli bir kart seçilmiştir. Kart ne kadar sert dereceliyse baskıda o kadar az oranda ara ton ortaya çıkar *(bkz. s. 136-7)*. Burada da görüntüye siyah ve beyaz tonlar hâkimdir ve çok az gri ton görülmektedir.

◄ YUMUŞAK DERECELİ KART
Sis ışığı dağıttığından, düşük düzeyli yumuşak bir aydınlatma yaratır. Bu durumda, baskı sırasında ne kadar yakma işlemi yapsanız da tatmin edici bir koyuluk elde edemezsiniz. Bu nedenle en iyisi yumuşak kart kullanmak *(bkz. s.136-7)* ve çok ışıklı bir sonuca gitmektir.

► ORTA DERECELİ KART
Burada görüldüğü gibi, parlak gün ışığına rağmen sık ağaçlı alanlarda ışık çok az olabilir. Burada negatif siyah ve beyaz arasındaki tüm tonları yakalayarak orta dereceli karta baskı için uygun bir durum yaratmıştır *(bkz. s. 136-7)*. Sonuçta, koyu siyahlar, berrak beyazlar ve arada geniş bir gri ton yelpazesiyle iyi bir görüntü ortaya çıkmıştır.

Kontrastlı ışık

KONTRAST, bir sahnede çok ışıklı bölgelerle gölgeli bölgeler arasındaki farktır. Bu bölgeler arasındaki fark çok fazlaysa – tıpkı öğle vakti, parlak güneş ışığının çok ışıklı bölgelerle çok gölgeli bölgeler yaratması veya geceleri dükkân ışıklarıyla otomobil farlarının kimi bölgeleri aydınlatırken kalan bölgeleri karanlıkta bırakması gibi – o zaman mevcut ışığa kontrastlı ışık adı verilir.

Fotoğrafçılara genelde kontrastı engellemeleri yönünde bolca öğüt verilse de, birçok fotoğrafta, özellikle de siyah-beyaz olanlarda, kontrast görüntünün etkisini artırır. Ancak yüksek kontrast içeren bir sahnede pozlandırmaya çok dikkat edilmelidir. Genelde en iyi sonuçlar poz ayarını en ışıklı bölgelerden yapıp, gölgeleri tamamen karanlıkta bırakarak ya da poz ayarını gölgelerden yapıp, ışıklı bölgeleri daha da aydınlık hale getirerek elde edilir. Poz ayarı ikisinin ortasında bir yerden yapıldığında ara tonların hâkim olduğu bulanık bir görüntü ortaya çıkar.

▼ KONTRASTLI GÜN IŞIĞI
Bu sahnedeki koyu siyahlar ve parlak beyazlar, parlak öğle güneşinin oluşturduğu kontrastın tipik bir örneğidir. Görüntüyü sert dereceli bir karta basarak bu etkiyi daha da güçlendirebilirsiniz.

▲ GECE VAKTİ KONTRAST
Arabanın farlarından gelen ışık demeti güçlü olmasına rağmen gecenin zifiri karanlığını fazla yaramamaktadır. Bu nedenle ışığın kenarlarındaki bölgeler simsiyah kalmaktadır. Sokağın tam ortasında yakalanan sırtı fotoğraf makinesine dönük kedi arkadan aydınlatılmıştır ve mükemmel bir siluet oluşturmaktadır.

Dramatize etmek

SİYAH-BEYAZ ORTAM, fotoğrafları dramatize etmek için idealdir. Bir manzara, çıplak gözle bakıldığında rengârenktir: farklı tonlarda yeşiller, gökyüzünün mavisi, çiçeklerin ve kuşların renkleri görüntüye egemendir. Tüm bu renkleri görüntüden çıkarırsanız dünya birdenbire basitleşir, siyahtan beyaza doğru değişen bir gri ton skalasına dönüşür, böylece insanın hayal gücüne kendi renklerini yaratma imkânı tanır.

Böyle bir etki yaratmada film hızı önemli bir rol oynayabilir. Hızlı ISO'lu bir filmin vereceği daha grenli sonuç bir alacakaranlık manzarasına daha dramatik bir hava katacaktır.

▼ KUŞLAR
Bir mağaranın içinden çekilen bu fotoğraf, fotoğrafçının saklandığı ve etrafta dolanan yağmacı martı çetesini ürkerek izlediği havasını yaratmıştır.

▶ SİLUET GÖRÜNTÜ
Bu haç şeklindeki mezar taşını, fırtına bulutları dolu gökyüzündeki tek aydınlık noktanın önünde görüntülemek için fotoğraf makinemi tepenin aşağısına yerleştirdim. Kontrastı belirgin hale getirmek için ışıklı alandan ölçüm yaptım ve anıt mezarın bir siluet olarak görüntülenmesini sağladım. Kullanılan 400 ISO'luk hızlı filmin grenleri banyo zamanı çok az uzatılarak *(bkz. s. 130-1)* vurgulanmıştır.

▼ FIRTINA IŞIĞI
Kısa bir süre için bulutların arasında beliriveren açıklık geniş bir ışık demetinin tepenin üzerindeki şatonun iri ve karanlık cüssesini aydınlatmasını sağlamıştır. Sahnenin dramatik etkisini artırmak amacıyla, karanlık oda tekniklerinden biri olan gölgelemeden yararlanarak şatonun çatı çizgisinin arkasına güçlü bir ışık ekledim *(bkz s.140)*.

İdeal manzara

HEPİMİZİN KAFASINDA insan ve doğanın uyum içinde yer aldığı ideal bir manzara hayali vardır. Böyle bir manzarayı bulduğunuzda işin en zor kısmı manzaradan renkleri çekip almak ve siyahla beyaz arasındaki tonları kullanarak o yerin ruhunu yansıtan çarpıcı görüntüler elde etmektir.

Kompozisyon

Manzara çekimlerinin çoğunda kompozisyon belirgin bir öğenin etrafında kurulur. Fotoğraf makinesini rasgele bir şekilde doğrultarak çektiğiniz görüntüler sizi genellikle hayal kırıklığına uğratacaktır. Ana ilgi odağınızı belirledikten sonra değişik çerçevelerle denemeler yapın, zum kullanıyorsanız odak uzaklığını ayarlayın ya da sabit odaklı objektif kullanıyorsanız fotoğraf makinesinin konumunu değiştirin. Her değişiklikte ana konuyla fotoğrafın diğer unsurları arasındaki görsel ilişkinin nasıl değiştiğine dikkat edin.

Doğal ışıkla çekilen tüm fotoğraflarda olduğu gibi, burada da çekimi günün hangi saatinde yaptığınız son derece önemlidir. Genelde manzara çekmeye en uygun ışık, sabah ve akşam saatlerindeki ışıktır. Bu zamanlardaki aydınlatma düzeyi öğle saatlerine oranla daha düşük olsa da doğrudan gelen ışığın oluşturduğu etki mükemmeldir. Biçim ve derinlik duygusu güneşin tam tepede olduğu öğle vakitlerinde bozulurken, güneş ışığının alçaktan geldiği sabah ve akşamüstü vaktinde güçlenir.

◄ ALACAKARANLIK IŞIĞI

Bu tip düz çayır manzaralarında etrafta kompozisyonunuzu oluşturabileceğiniz belirgin bir özellik bulmakta güçlük çekebilirsiniz. Bu örnekte çok tekdüze gibi görülen manzaraya, ön plandaki suda yansıyan alacakaranlık ışığı canlılık katmıştır. Bunu gerçekleştirebilmek için doğru çekim konumunu ve açısını bulmak gerekmişti. Diğer önemli bir nokta da suyun içinde köprü görevi gören ve insanı suyun öteki yakasına taşıyormuş gibi duran taşları görüntüye almaktı. Bu taşlar, izleyiciyi yönlendiren bir çizgi oluşturmakta *(bkz. s. 26-7)*, onun bakışını suyun karşısına geçirmekte ve sonra da ufka kadar uzanan araziye yönlendirmektedir.

▲ RUSTİK UYUM

Kıyısı ağaçlarla dolu geniş bir nehrin göründüğü bu fotoğraf ideal bir kır manzarası oluşturmaktadır. Görüntüde insan yapısı tek şey çevre ile uyum içinde duran tahta bir çittir. Burada da doğru çekim açısı çok önemlidir, çünkü kompozisyona bir bütünlük kazandıran ve suyun yüzeyindeki parlaklığın fazla göz alıcı olmasını önleyen çitin ta kendisidir. Bu çekim açısı solda çitin arkasında yer alan ve manzaranın en sevimsiz parçası olan tarlaların da çerçeve dışı kalmasını sağlamıştır.

Romantik manzaralar

ROMANTİK BİR MANZARA düşüncesi farklı kişilere farklı şeyler ifade eder. Her birimiz kendi bilgilerimiz ve tecrübelerimizden yola çıkarak, hayalimizdeki o özel, romantik mekânı oluşturacak öğeleri seçeriz.

Medyanın etkisi

Romantik manzaralar konusundaki görüşümüz yaşamımız boyunca bize sunulan binlerce görüntüden de (peyzaj ressamlarının kitaplarda, kartpostallarda ve galerilerde gördüğümüz resimlerinden, tatil posterlerinden ve televizyonda gördüğümüz reklamlardan) önemli derecede etkilenmektedir.

Uygulayabileceğiniz en iyi yöntem, kompozisyonunuzu etrafına kurabileceğiniz özel bir odak noktası aramaktır. Bu yöntem, deklanşöre rasgele basmaktan her zaman daha iyi bir sonuç verir. Size cazip gelen sahnenin özelliklerini inceleyin, bu sahneyi cazip kılan ana bileşenlerin neler olduğunu düşünün ve sahneyi çerçevelerken bu bileşenlerin de belirgin bir şekilde görüldüğünden emin olun. Sizi cezbeden şey ne ise – ki bu bir ağaca vuran ışığın yarattığı ışıklı ve gölgeli şekiller ya da dökülmüş yapraklardan oluşan örtünün meydana getirdiği doku olabilir – onu zihninizde en ön sıraya koymazsanız o sahneyi fotoğrafa yansıtmakta zorluk çekersiniz.

◄ KIR EVİ
Güneşten gelen bir ışık huzmesinin çalıların ve çiçeklerin arasında kıvrılarak giden yolunu aydınlattığı, duvarı sarmaşık kaplı bu mükemmel kır evi, yüksek ağaçların altında huzur içinde duruyor.

◄ KIR İDİLİ
Uzaktaki alçak tepeleri aydınlatan gün ışığıyla ve orta planın belirlenmesine yardımcı olan ağaç öbeğiyle bu manzara fotoğrafına baktığınızda, böceklerin vızıltısını, uzaklardan gelen kuş cıvıltılarını neredeyse duyar gibi olursunuz. Makineye doğru huzur içinde bakan koyun ise hem ön plana ilgi toplanmakta hem de ölçek duygusu vermektedir.

▼ SU
Su, romantik manzara unsurları içinde en duygu yüklü olanıdır. Sakin nehrin kıpırtısız yüzeyi kıyıdaki ağaçları adeta bir ayna gibi yansıtmakta, ön plandaki kayık bizi karenin içine doğru davet edercesine çekmektedir.

Gökyüzü

GÖKYÜZÜNDEKİ BULUTLARIN sürekli değişen şekilleri manzara fotoğrafçısı için tükenmek bilmez bir ilham kaynağıdır. Ancak siyah-beyaz film, mavi rengi grinin açık bir tonu olarak yansıttığından beyaz bulutlarla mavi gökyüzü arasındaki ton farklılıklarını *(bkz. s. 36-7)* vurgulayabilmek için genellikle renkli bir filtre kullanmak şarttır. Vermek istediğiniz etkiye göre sarı, turuncu ya da kırmızı filtrelerden birini deneyebilirsiniz. Hafif az pozlandırma da kontrastın yaratılmasına yardımcı olur. Fotoğraf makinenizi yukarıya çevirmek suretiyle yeryüzünü tamamen kompozisyon dışı bırakabilirsiniz. Ancak yeryüzünün en azından ince bir şerit olarak çerçevenin alt kısmında yer aldığı resimler çoğunlukla daha iyi sonuç verir. Gökyüzünün en aydınlık kısmından yapılacak olan pozlandırma yüzünden az pozlu çıkacak olsa bile yeryüzünün görünmesi önemlidir. Böyle bir şey öncelikle fotoğraf alanının tamamlanmasına yardım eder. Ayrıca gökyüzünün büyüklüğünü kıyaslayabileceğimiz bir ölçek olur.

▲ ÖLÇEK
Burada yeryüzü ince bir şerit olarak görünmektedir. Ufuk hizasındaki aydınlık bölgede siluetleri görünen ağaçlar, aslında iri olmalarına rağmen, gökyüzünün ve bulutların heybeti yanında çok küçük durmaktadırlar.

▶ ARTAN KONTRAST
Parçalı bulutlarla dolu bu gökyüzündeki dramatik ışık etkisi objektifin önüne takılan turuncu filtre ile elde edilmiştir *(bkz. s. 36-7)*. Gökyüzünün rengi beyaz bulutlarla karşılaştırıldığında çok daha koyu görünmektedir ve sahne çok daha canlanmıştır.

▼ TON KULLANARAK YARATILAN ETKİ
Bu kıyı şeridinin sert ve engebeli görüntüsü tonlar yumuşatılarak hafifletilmiştir. Baskı sırasında kullanılan yumuşak dereceli fotoğraf kartı *(bkz. s. 136-7)* çok koyu siyah ve çok parlak beyaz tonların ortaya çıkmasına engel olmuştur.

Su manzaraları

GÖRÜNTÜYE, suyu dahil ederek fotoğrafınıza yeni bir boyut kazandırabilirsiniz. Işık doğru açıdan geldiğinde, yüzeyi kıpırtısız bir su kütlesi bir ayna etkisi yaratır ve sadece gökyüzündeki bulutları değil kıyı çizgisini de mükemmel bir şekilde yansıtır.

Su yüzeyi dalgalı olduğu zamanlarda da başka resimsel fırsatlar doğar. Örneğin ışık ve gölgenin yarattığı soyut şekiller, kuvvetli ışığın yarattığı yıldız benzeri parıltılar ya da tanıdık bir nesnenin zigzag yansımaları fotoğraf için büyüleyici konular oluşturabilir.

Hızlı akan su ise daha da farklı etkiler yaratır. Hızlı enstantane ayarı kullanarak suyun akışını dondurabilir ya da yavaş enstantane ayarı ile, görüntüye empresyonist bir hava veren bir bulanıklık yaratabilirsiniz.

▼ HAFİF DALGALAR
Işığın arkadan geldiği bu sahnede, bir siluet olarak beliren bu küçük balıkçı teknesi, yavaşça hareket ederken kıpırtısız su üzerinde hafif dalgalanmalar meydana getirmiş, teknenin su yüzeyine vuran yansımasının hafifçe kırılmasına neden olmuştur.

▲ TEKRARLANAN GÖRÜNTÜ
Alçaktan gelen öğleden sonra ışığı, taştan yapılmış eski kayıkhaneyi kısmen aydınlatıyor. Kayıkhanenin görüntüsü kıpırtısız göl yüzeyindeki yansımada tekrarlanmaktadır. Uzak tepelerin daha açık tonları derinlik duygusu uyandırmaktadır. Bu durum hava perspektifi olarak bilinir.

► ENSTANTANE HIZI SEÇİMİ
Hızla akan bu derenin çekiminde enstantane 1/15 sn. olarak ayarlanmıştır. Görüntünün etkisini artırmak için, akan suyun bulanık, onu çevreleyen kayaların da çok net bir biçimde çıkması gerekir. Bunu sağlamak için objektifinizi en kısık diyafram ayarına getirin ve üç-ayak sehpa kullanarak çekim yapın. Ancak ışık çok parlaksa ve filminiz hızlıysa fazla pozlanmayı önlemek için nötr yoğunluk filtresi (N.D.) kullanmanız gerekebilir.

◄ POZ AYARI
Konunun ışığı arkadan aldığı bir sahnede duruma göre ya gölgeden ölçüm yaparak fazla ışıklı bölgelerin daha da parlamasını ya da bu örnekte olduğu gibi, ışıklı bir bölgeden ölçüm yapıp gölgelerin daha da koyulaşmasını sağlayabilirsiniz.

Yansımalar

SUYUN VARLIĞI çoğu zaman fotoğrafa bambaşka bir boyut katar. Durgun su yüzeyleri, kıyılarındaki nesneleri veya gökyüzünü âdeta bir ayna gibi kusursuzca yansıtabilirler. Böylece, fotoğrafta görülenlerden neyin gerçek neyin yansıma olduğu konusunda bizi tereddüte düşüren bir 'belirsizlik' etkisi oluşur. Buna karşın hareketli su ya da bir taş atılarak dalgalandırılmış sudaki yansımalarda hiç beklenmedik biçim bozulmaları ortaya çıkabilir. Kimi zaman bu yansımalar asıl görüntünün nasıl olduğu hakkında yine de bir fikir verebilirken, kimi zaman da tanımlanması imkânsız karmaşık desenler oluştururlar.

Bir fotoğrafta yansımalara yer vermek için çok fazla oranda suya ihtiyacınız yoktur. Yağmurdan sonra yol kenarlarındaki su birikintilerine bakın, en küçük bir su birikintisinin bile çevredeki binaları, ağaçları ya da gökyüzünü nasıl mükemmel bir biçimde yansıttığını göreceksiniz. Ancak yansımaların fotoğrafı daha güçlü ve ilginç kılmasını ve sadece istediğiniz alanı görüntülemesini sağlamak için her şeyden önce doğru çekim açısını bulmaya çalışmalısınız.

▲ DALGALI SU
Kompozisyonun, çerçevenin alt kısmına su gelecek şekilde tasarlanması ilgiyi ağırlıklı olarak ön plana taşımıştır. Fotoğrafın üst kısmındaki bahçe mobilyaları basit bir grafiksel şekle sahiptirler, sudaki dalgalanmış yansıma ise bu şekle farklı bir yorum getirmektedir.

► DURGUN SU
Köprünün ve lambanın güçlü hatlarının tanımladığı ve çerçevelediği fotoğrafın geri kalan kısmı, sabah sisinin örtüsü altındadır. Fotoğrafın alt kısmındaki durgun su yüzeyindeki yansıma, aynı sahnenin daha güçlü, daha kontrastlı ve ayrıntılı bir görüntüsünü oluşturmaktadır.

Manzara fotoğraflarında insanlar

BU SAYFALARDA birbirinden çok farklı üç manzara görmektesiniz. İlkinde bir plaj sahnesi, ikincisinde Romanya'da neredeyse tümüyle çıplak bir ova, üçüncüsünde de İngiltere'de kışın sis içinde bir meyve bahçesi görüntülenmiştir. Bu fotoğrafların ortak bir özellikleri var: üçünde de insan figürü manzaraya bir canlılık katmıştır.

Gezegenimizde insan eli değmemiş doğa parçası neredeyse yok gibidir, bu nedenle çektiğiniz manzara fotoğraflarına insanları dahil etmeniz fotoğraflarınıza belli bir gerçeklik kazandırabilir. Daha da önemlisi, bir insanın ortalama boyu belli olduğu için, bir kıyaslama yaparak, birlikte çekildiği manzaranın boyutlarını kestirebilirsiniz. Bunun için insan figürünün fotoğrafın ana konusu olması ya da özellikle göze çarpacak şekilde görüntülenmesi gerekmez. Bir üç-ayak sehpa ya da başka bir destekle ve makinenizin otomatik zaman ayarlayıcısını kullanarak kendinizi bile fotoğrafa dahil edebilirsiniz.

▲ ÖLÇEĞİN ÖNEMİ
Bu fotoğrafa çocuk ve eşeği dahil edilmemiş olsaydı ön plandaki ağacın ya da arkadaki manzaranın boyutlarını anlamak imkânsız olurdu.

► MİZAHİ İÇERİK
Rutubetli ve sisli bir kış günü çekilmiş bu meyve bahçesinin karamsar havası heykeli taşıyan adamın mizahi görüntüsü sayesinde dağılmaktadır.

◄ ETKİ YARATMAK AMACIYLA FAZLA POZLANDIRMA
Bu plaj sahnesinin başarılı bir fotoğraf sayılmasında, denize girenlerin görüntüde yer alması son derece önemli bir rol oynamaktadır. Suyun ve kumun ayrıntılarını belirsiz hale getirmek ve insan figürlerinin parlak ışık altında âdeta erimesini sağlamak için bu görüntü 2 1/2 durak fazla pozlandırılmıştır.

Manzara fotoğraflarında binalar

MİMARLAR, DOĞA VE İNSAN ihtiyaçları arasında göze hoş gelen bir uyum elde etmek için genellikle binalarını çevre ile bütünleştirmeye çalışırlar. Uzun bir zaman süresi içinde gelişmiş eski bir yerleşim bölgesine ait binalar inşa edildikleri çevrelere çok doğal şekilde uyum sağlamış oldukları için çoğu zaman daha çekici görünürler.

Günümüzde giderek hızlanan kentleşmenin baskısının daha yaşanmadığı zamanlarda binalar doğal çevreden en iyi biçimde yararlanacak şekilde, örneğin rüzgâra veya tipiye karşı doğal bir korunak oluşturan tepelerin yamaçlarına inşa edilirlerdi. Evler ve binalar inşa edildikleri çevrelerde mevcut olan taş, ağaç gibi yerel malzemelerden yapılmaktaydılar ve yakın zamanlarda inşa edilmiş olan çoğu modern binalar gibi gözü rahatsız edici olmuyorlardı.

Objektifler ve bakış açıları

Kendi bahçeleri ve arazileri olan binalar genellikle belirli bir bakış açısından çok iyi görünecek şekilde tasarlanmışlardır. Örneğin, araziyi çevreleyen bitki örtüsü içinde yer alan bir açıklık sizin en iyi çekim açısını bulmanızı sağlayabilir ya da iki yanı ağaçlarla kaplı bir yol gözümüzü doğal olarak yolun ucundaki eve doğru yönlendirebilir.

Kullanılacak objektif, çekim mesafesi kadar binanın boyutlarına ve görüntülenecek arazinin büyüklüğüne göre de değişiklik gösterir. Yakından kullanılan geniş-açılı bir objektif, küçük mekânları daha büyük ve daha geniş gösterir; daha uzaktan kullanılan bir teleobjektif ise binanın, yakınlardaki tepelerin, ağaçların ve diğer öğelerin daha bütünleşmiş olarak görünmesini sağlar.

◄ BİR BİNANIN ÇERÇEVELENMESİ
Fotoğraf makinesini iki ağacın tam ortasına yerleştirerek çekilen bu kilise, ağaçların oluşturduğu doğal çerçeve sayesinde ilgiyi hemen üzerine çekmektedir. Sonuç olarak çok şirin ve tipik bir köy kilisesi tasviri elde edilmiştir.

◄ YANSIMALARIN KULLANILMASI
Düz bir çöl arazisinde yer alan modern bir bina, fotoğraf çekimi açısından oldukça zor bir görüntüdür. Bu fotoğrafta varılan çözüm, ön plandaki su birikintisini kullanarak binanın bir kısmını yansıtmak olmuştur.

► ÖN PLANA İLGİ KATMAK
Bu çekimde, yakındaki ağaçların arasından büyük bir malikâne görüntülenmiştir. Bu fotoğraftaki en baskın öğe, güçlü bir rüzgâr sonrası kökü topraktan çıkmış ve tehlikeli bir şekilde yan yatmış olan ön plandaki ağaçtır.

Kent manzaraları

KENT MANZARALARI genelde görsel olarak ilginç kabul edilmezler, ancak bu hiç de doğru değildir. İlk bakışta, kent merkezindeki gökdelenleri ormandaki ağaçlara ya da asfalt yolların oluşturduğu şeritleri nehirlerin kıvrılarak uzayan yataklarına benzetemezseniz bile, fotoğraflarda bu öğelerin birbirine şaşırtıcı derecede yakın olduğunu görebilirsiniz.

Desen, tekrarlayan şekiller veya doku gibi soyut etkileri vurgulama amacını gütmüyorsanız güçlü bir kompozisyon oluşturmak için genellikle bir ana ilgi odağı bulmanız gerekir. Işığın yönü de çok önemlidir; genelde sabah ve akşam saatlerindeki gün ışığı çarpıcı kontrastlar yaratır. Kent manzaralarında ölçek, kır manzaralarında olduğu kadar önemlidir; sahnenin büyüklüğü konusunda fikir verdiği gibi, konuya dramatik bir duygu da katar. Ve gece olduğunda, evlerin, arabaların, dükkânların ve reklâm panolarının ışıklarıyla dolu sokaklarda makinenize hızlı bir film koyarak çekim yapmaya devam edebilirsiniz.

▲ TEKRARLAYAN ŞEKİLLER
Kent yapısının özelliği olan keskin açıları ve birbirini tekrarlayan dikdörtgen şekilleri vurgulamanın en iyi yolu gökdelenlerin oluşturduğu vadinin derinliklerine kuşbakışı bakmaktı.

◄ **GÜÇ OYUNU**
Doğa örtüsünün hâkim olduğu bu sahnede, arka planda aykırı bir şekilde yükselen enerji santralının bu dört heybetli bacası, ön planı tehdit edercesine süzmektedir. En öndeki ağacın kuru dalları, ön planın sol tarafını hemen hemen kaplamakta, böylece dikkati zehirli dumanların altında kendi halinde otlayan midilliyle salıncakta sallanan çocukların üzerine çekmektedir.

▲ **TELEOBJEKTİF SIKIŞTIRMASI**
Bu sanayi şehri sahnesi 250 mm'lik objektif kullanılarak çekilmiştir. Teleobjektifin sınırlı görme açısı fotoğraf makinesi ile kız arasındaki istenmeyen ayrıntıların çoğunu dışladığı gibi, kızın varlığımdan habersiz olmasını sağlayacak kadar uzaktan çekim yapmamı olanaklı kılmıştır. Bu sahnede kullanılanın benzeri teleobjektiflerin etkilerinden biri de nesneler arasındaki uzaklığı sıkıştırmasıdır. Bu yüzden yolun her iki yanındaki evler birbirine daha yakın durmakta, arkadaki maden kulesi de insanı tedirgin edici şekilde iri ve yakın görünmektedir.

Mimari fotoğraflar

MİMARİ FOTOĞRAFÇILIĞI, konu bakımından çok zengin bir alandır. Bu ve sonraki sayfalardaki fotoğraflarda da görülebileceği gibi, mimari fotoğrafçılığı konusuna malikâneler ve katedraller gibi büyük yapıların yanı sıra küçük dükkânlar, eski bina iskeletleri, detaylar ve uzak ülkelere ait pek aşina olmadığımız yapılar da girer.

Zaman faktörü

Konuya vuran gün ışığının yönü önemlidir, bu da zamana ve güneşin konumuna göre değişir. Önden ve yukardan gelen ışık, kontrastları yumuşatır, binanın tüm bölümlerini benzer tonlarda aydınlatır ve böylelikle derinlik duygusunu azaltır. Yandan gelen ışık ise binanın bazı bölümlerini aydınlatırken bazı bölümlerini gölgede bırakır. Aydınlık ve karanlık alanlar arasındaki kontrast binanın dış yüzeyindeki dokuları daha belirgin hale getirir ve binanın görünüşüne genelde daha ilginç bir yorum katar.

Rasgele bir açıyla çekim yapmak yerine binanın çevresinde dolaşarak uygun çekim açıları araştırmaya zaman ayırın. Işık binanın cephesinde iyi olmasa bile yan veya arka tarafında mükemmel olabilir. Buralarda çekim yaparak insanların fotoğrafa girmelerini de önleyebilirsiniz.

► GENİŞ AÇININ YARATTIĞI BİÇİM BOZULMASI
Tayland ve Kamboçya'daki dini yapıların tipik bir örneği olan bu tapınak veya geleneksel adıyla *çedi*, yapının dibine yakın bir yerden geniş açılı objektif kullanılarak çekilmiştir. Objektifin yukarı çevrilmesi sonucu, binanın sivri tepesi, olduğundan daha dik görünmüştür.

◄ ÇERÇEVELEME
Çekim açısı, ton farklılıkları olmayan gökyüzünü saklamak için özenle seçilmiş ve bina öndeki yaprakların arasından görünecek şekilde çerçevelenmiştir.

▲ ZAMAN FAKTÖRÜ
Alçaktan gelen güneş ışığı binanın sadece çıkıntılı yerlerinin aydınlanmasına neden olmuştur. Oluşan gölgeler binaya güçlü bir üç-boyutlu hava vermektedir.

▲ SOYUTLAMAK İÇİN KULLANILAN OBJEKTİF
Şimdilerde neredeyse tarih haline gelmiş türden bir küçük bakkal dükkânı, ortalama bir teleobjektif kullanılarak çevresinden soyutlanmıştır.

Objektifin ve makine konumunun seçimi

Genel olarak, konunun uzmanı olmayanların mimari fotoğrafçılık için yararlanabileceği en kullanışlı objektif yaklaşık 28-70 mm'lik (35 mm'lik makineler için) bir zumdur. Bu zum'u geniş açı ayarıyla kullanarak büyük bir binayı fazla uzaklaşmadan bile bütünüyle görüntüleyebilirsiniz; ancak köşelerde biçim bozulmaları görülebilir. Zum'un teleobjektif ayarı da kullanışlıdır. Fotoğrafın konusu olan nesneleri aşırı derecede sıkıştırmaz ve ulaşılması zor ya da yukarıda bulunan küçük ayrıntıları görüntülemek için yeterlidir.

Geniş açılı bir objektifle yüksek bir binanın tepesi, tabanına yakın bir yerden, makine yukarı kaldırılarak görüntülendiğinde aşırı perspektif olarak adlandırılan bir etki oluşur. Etkileyici olsalar da bu tür çekimlerde yapılar arkaya doğru devrileceklermiş gibi görünürler. İçindeki mercek merkez dışına kaydırılabilecek şekilde düzenlenmiş olan perspektif kontrollü bir objektifle (PC) bu sorun ortadan kaldırılabilir.

▲ MİMARİ DETAYLAR
Bu fotoğrafta da görüldüğü gibi, bazen binanın sadece küçük bir ayrıntısını görüntülemek isteyebilirsiniz. Burada görüş açımı kısıtlamak ve konunun resim çerçevesini tamamen doldurmasını sağlamak için teleobjektif kullanmam gerekti. Daha büyük ve yakın bir detay için standart bir objektif kullanılabilir.

◄ TEKRARLAYAN DESENLER
Fotoğraf için en iyi açı, bazen ilk bakışta en uygunsuz görüneni olabilir. Bu kuşbakışı görüntüde binaların en ilginç özelliği simetrik bir şekilde kiremitlerle kaplanmış çatılarıdır. Alçak konumdaki güneşten gelen ışığın yalayarak geçtiği kiremitler, aydınlık ve gölgeli alanların birbirini tekrar eden bir deseni olarak vurgulanmıştır.

► BEKLENMEDİK BİR KONU ADAYI
İç kısmı yüzyıllar önce yıkılmış bu binanın, alçak bir çekim açısıyla, sadece mimari ana hatları fotoğraflanmıştır. Yüksek sütunlar ve ağır kütleli taş duvarlar, zarif pencere kemerleri ile çok hoş bir görüntü oluşturmuşlardır.

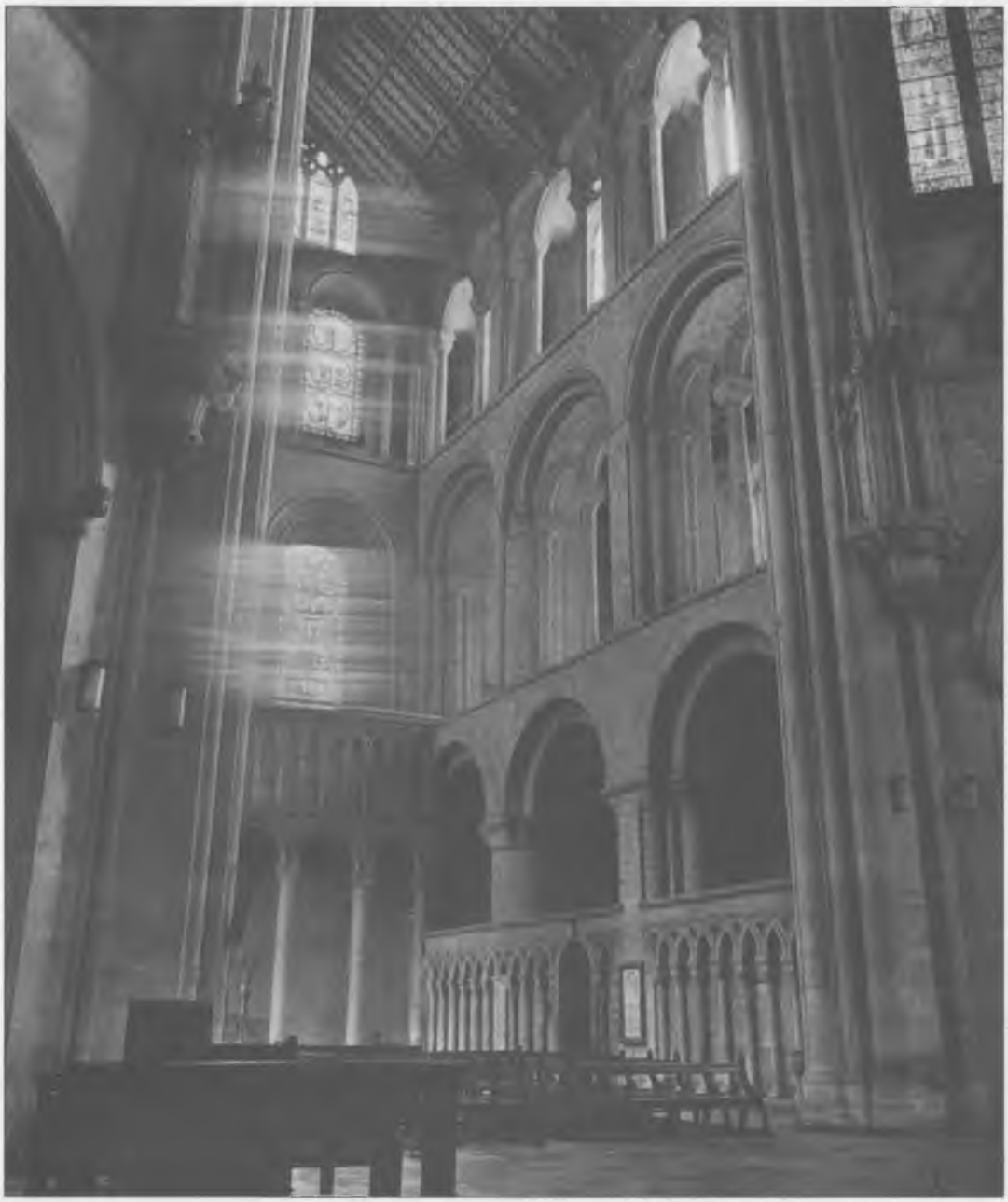

İç mekânlar

İÇ MEKÂNLARI ÇEKERKEN çok sayıda yapay ışık kaynağını beraberinizde getirmediğiniz sürece pencerelerden ya da kapılardan giren gün ışığına bağlı kalırsınız.

Geniş bir iç mekânda pencereden içeri giren ışığın ulaşamadığı yerlerde büyük gölgeli alanlar oluşabilir, bu nedenle tüm mekânı bir kareye sığdırmak yerine iyi aydınlatılmış detaylara odaklanmanızı öneririm.

Küçük mekânlarda aydınlatma, geniş mekânlara oranla daha az sorun yaratır. Pencereden gelen kontrastlı ışık yer yer karanlık alanların oluşmasına neden olsa bile, bu alanlar küçük bir flaş veya bir ya da iki reflektör kullanılarak aydınlatılabilir. Siyah-beyaz film kullandığınız için renk ısısı farklılıklarından korkmadan oda ışıklarını da açıp genel ışıklandırma düzeyini artırabilirsiniz.

▲ KÜÇÜK İÇ MEKÂN
Çekim için kullanılan küçük flaşın sol tarafına bir karton yerleştirilmiş, böylece bu geleneksel köy mutfağı sahnesinin sol tarafının gölgede kalması sağlanmıştır. Bu küçük hile sayesinde sahnede yaratılan mahremlik ve sıcaklık duygusu artırılmıştır.

► İÇ MEKÂN DETAYI
Modern bir binanın merdivenlerinin bu ufak kesiti, her açıdan eşit oranda aydınlatılan bir görüntüye iyi bir örnektir. Çekimin tepeden yapılması da akıyormuş gibi duran bir dizi geometrik çizgi ve şeklin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

◄ GENİŞ İÇ MEKÂN
Bu kilisenin iç mekânında bu kadar çok pencere olması büyük bir şanstı. Pencereler ışığı içeride eşit oranda dağıtıyordu ancak yine de makinemi f 16'da 1 1/2 sn'lik enstantaneye ayarladım. Makineyi sabit tutmak için de bir üç-ayak sehpa gerekti. İçerideki hava tozlu olduğu için, pencereden giren güneş ışığı çizgi çizgi çıktı.

Karanlık oda teknikleri

ESKİDEN FOTOĞRAFÇILIĞA İLGİ DUYAN bir kişi önce siyah-beyaz fotoğraflar çekmekle işe başlardı. Ancak siyah-beyaz fotoğrafçılıkta ustalaştıktan sonra renkli çekimlere geçilirdi. O günlerde, amatör olsun profesyonel olsun her fotoğrafçının bir karanlık odası vardı.

Günümüzde durum daha farklıdır. Artık insanlar fotoğraf çekmeye renkli film kullanarak başlıyor ve hemen hemen hepsi çektikleri fotoğrafları banyo etmek ve bastırmak için tam otomatik film laboratuvarları kullanıyor.

Siyah-beyaz fotoğrafçılık artık bir ilk adım olmaktan çıkmış, bazı fotoğrafçıların renkli fotoğrafı terk edip geçtikleri yaratıcı bir alan haline gelmiştir. Renkli çekimlerden siyah-beyaz çekimlere geçen kişiler çektikleri fotoğrafları ticari laboratuvarlarda banyo ettirip bastırmak isteyebilirler. Ancak buralardan alacakları sonuçlar çoğunlukla hayal kırıcı olacaktır. Ticari laboratuvarlar genelde renkli fotoğraf bastıkları için siyah-beyaz baskı konusunda fazla deneyimli ve donanımlı değillerdir. Çok fazla para ödemeyi göze alıp filminizi profesyonel bir laboratuvara vermediğiniz sürece arzu ettiğiniz kaliteyi hiçbir zaman elde edemezsiniz. Ayrıca banyo ve baskı sırasında yararlanabileceğiniz yaratıcı teknikleri kullanma şansınız da olmaz.

Bu sorunun en iyi çözümü evinizde kendi karanlık odanızı oluşturmaktır. Siyah-beyaz çalışıyorsanız, bu hiç de öyle zor ve pahalı bir şey değildir. Fotoğraf basma tekniklerinin temellerini ne kadar kısa sürede öğrendiğinizi görmek sizi şaşırtacaktır.

◀ KARANLIK ODA KONTROLÜ
Bu fotoğrafta görüldüğü gibi karanlık oda aşamasında yapılan üst üste baskı *(bkz. s. 141)* ilginç bir kompozisyon oluşturur. Bitmiş baskı üzerinde tam kontrolü yalnızca kendi karanlık odanızda sağlayabilirsiniz.

Karanlık oda nasıl kurulur?

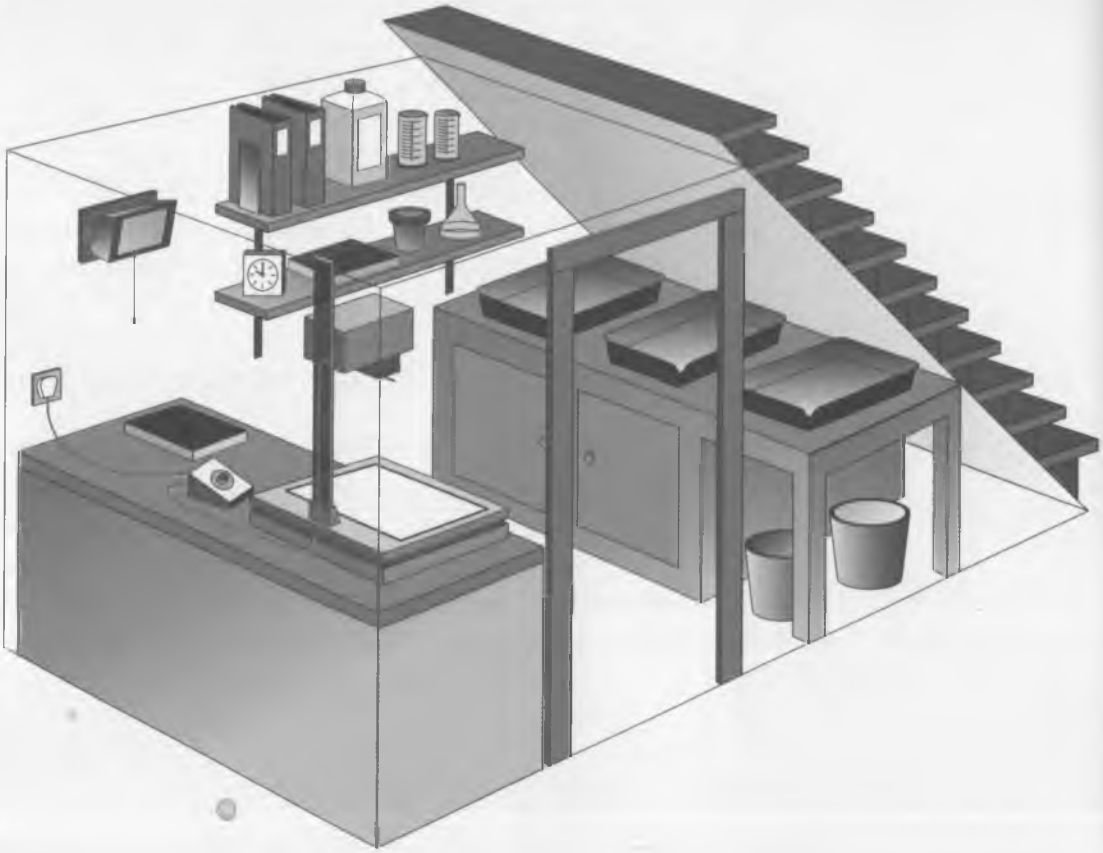
BİR KARANLIK ODA kurmak için en önemli şey tamamen karartılabilecek bir alan bulmaktır. Eğer evinizde bir yüklük ya da penceresiz bir tuvalet varsa bu sorunu kolayca çözebilirsiniz. Penceresiz bir mekânınız yoksa, pencereleri ışık geçirmeyen kalın bir perde ile kapatabilirsiniz. Kapıyı kontrol etmeyi ihmal etmeyin. Çünkü ışık, kapının altından, çevresinden ve menteşelerinden sızıp içeri girebilir. Piyasada satılan izolasyon süngerleri bu sorunu çözmek için kullanılabilir.

Başka bir önemli gereksinim de elektriktir. Eğer evin bir odasını veya banyoyu kullanacaksanız büyük bir olasılıkla sorun olmayacaktır ama yüklüğü karanlık odaya dönüştürecekseniz elektrik tesisatçısı çağırıp gerekli değişiklikleri yaptırmalısınız.

Karanlık odada iki tür ışığa gerek duyacaksınız. Biri normal beyaz ışık (oda ışığı), ikincisi ise özel karanlık oda güvenli ışığıdır. Elektrik düğmesine ıslak ellerle basmanızı engellemek için her iki ışığın da ipli anahtarı olmalıdır. Ayrıca agrandisör için bir adet poz saati ve ısıtıcı için de en azından ikinci bir elektrik prizine gereksinim duyacaksınız.

Karanlık odalarda musluk olması çok büyük bir avantajdır, fakat yoksa da sorun değildir. Yakında bir musluk varsa, karanlık odada yapacağınız çoğu işlem için bir kova taze su yeterli olacaktır.

Herhangi bir karanlık odada, olası kazaları önlemek için, çalışma alanı kuru bölüm –agrandisör, negatifler, baskı kartları ve elektrik düğmeleri– ve ıslak bölüm –kimyasallar, banyo kap-

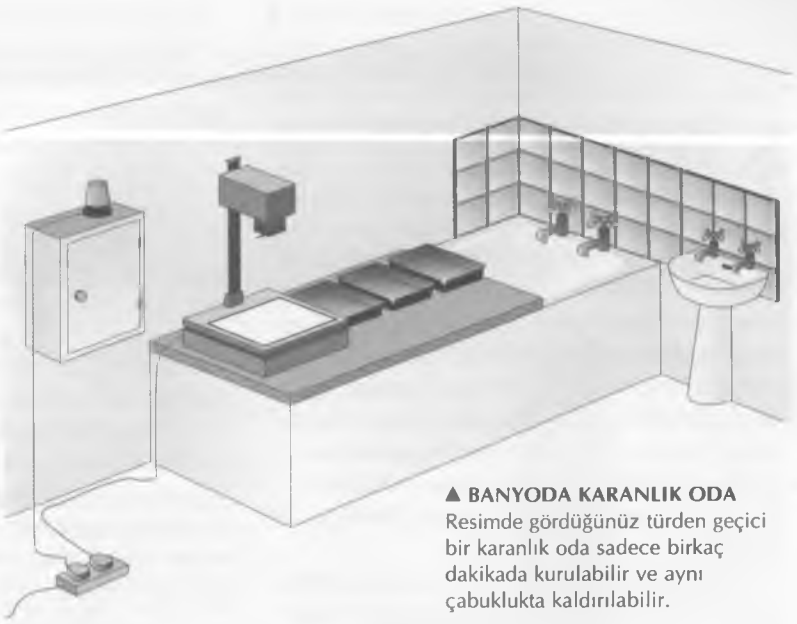
▲ MERDİVEN ALTINDA KARANLIK ODA
Bir merdiven altı yüklüğü dört dörtlük bir karanlık odaya dönüşebilir. Penceresiz olması da bir avantajdır. Alanı nasıl kullanacağınızı dikkatle planlayın. Odanın tavanı merdiven altında daha basık olacaktır. Bu yüzden öncelikle agrandisörü, kafasının en tepeye kadar rahatlıkla hareket edebileceği bir yere yerleştirin. Rahatça çalışılabilecek yükseklikte tezgâhlar yaptırın ve banyo kaplarını agrandisörden mümkün olduğu kadar uzağa yerleştirin. Tezgâhların altına dolap yaptırmayı ve su kovası için yer ayırmayı unutmayın.

ları ve su– olmak üzere iki bölüme ayrılmalıdır.

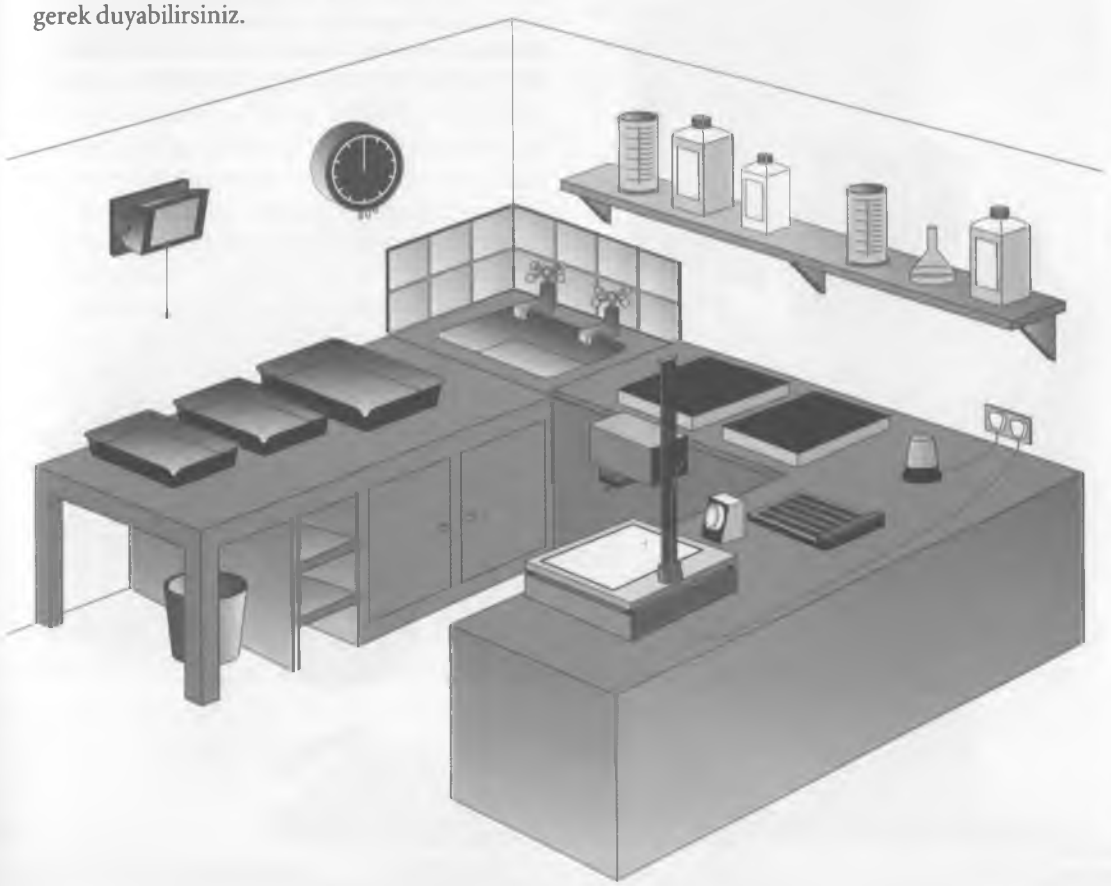
Banyonuzu geçici bir karanlık odaya dönüştürecekseniz, karanlık oda olarak kullanmayacağınız zamanlarda rahatlıkla kıvırıp kaldırabileceğiniz ışık geçirmeyen perdeler hazırlayın.

Çalışma alanı elde etmek için banyo küvetinin üzerine bir tahta yerleştirin. Baskıları lavabonun içinde yıkayabilirsiniz.

Banyoda çalışırken bir uzatma kablosuna gerek duyabilirsiniz.

▲ BANYODA KARANLIK ODA
Resimde gördüğünüz türden geçici bir karanlık oda sadece birkaç dakikada kurulabilir ve aynı çabuklukta kaldırılabilir.

▲ SÜREKLİ KULLANILACAK BİR KARANLIK ODA
Eğer sürekli karanlık oda olarak kullanılabilecek bir odanız varsa pencereyi ve kapıyı ışık geçirmez hale getirin. Bir musluk taktırın ve tezgâhların boyuna göre prizlerin yerlerini ayarlayın. Güvenli ışığı yansıtması için odayı beyaza boyayın. Agrandisörün çevresindeki alanı mat siyaha boyayın. Kuru tezgâhta agrandisörün, ıslak tezgâhta ise banyo kaplarının duracağı birbirinden uzak iki alan oluşturun. Hava sirkülasyonu için ışık geçirmez bir fan kullanabilirsiniz. Banyo sırasında ortaya çıkan kimyasal dumanlar sağlığa zararlı olabilir.

Karanlık oda donanımı

KENDİ EVİNİZDE KURACAĞINIZ bir karanlık oda için gerekli olan donanım düşündüğünüz kadar karmaşık ya da masraflı değildir.

Siyah-beyaz fotoğrafçılıkta kullanılan karanlık oda işlemleri iki ana bölüme ayrılır: Film banyosu ve kart baskısı. Film banyosu, makineden çıkardığımız filmi standart kimyasallar kullanarak banyo etmek ve sonuçta bir negatif film şeridi elde etme aşamasıdır. Kart baskısı ise, fotoğraf kartının agrandisöre yerleştirilen bir negatifle pozlandırılması ve banyo edilmesidir. Film ve kart banyosunun işlemleri birbirine çok benzer.

Karanlık oda çalışmalarına en temel gereçlerle başlayabilirsiniz. Bunları fotoğraf malzemeleri satan dükkânlardan satın alabilir ya da ikinci elden çok daha uygun fiyatlarla bulabilirsiniz.

▲ ZAMAN, AYDINLATMA VE ISI
Zamanı saptamak için bir karanlık oda saati *(timer)* kullanmanızı öneririz. Kadranı büyük olduğundan kolayca görebilir ve dakikaları, saniyeleri hem ileri, hem de geri sayabilirsiniz. Baskı kartı güvenli ışığa karşı duyarsız olduğundan baskı sırasında bu ışığı açık tutabilirsiniz. Termometre, kullanılan kimyasalların sıcaklığını ölçmeye yarar. Siyah-beyaz fotoğrafçılıkta sadece geliştirme banyosunun ısısı önemlidir.

▲ TEMEL DONANIM
Film banyo tankı *(sağda)* özel bir kapağı olan ışık geçirmez bir kaptır. Bu kapak kapalıyken, banyo tankına kimyasallar doldurulup boşaltılabilir ancak içeri ışık girmez. Film, tankın içinde plastik bir spirale sarılı olarak durur.

Banyo ve baskı için iki temel kimyasal gereklidir: geliştirme banyosu ve saptama banyosu. Ayrıca kullanılan durdurma banyosunun yerine su da aynı işi görür. Film ve kart banyoları sırasında aynı saptama banyosu değişik oranlarda seyreltilerek kullanılabilir. Bazı geliştirme banyoları hem film hem de kart banyosunda kullanılabiliyorlarsa da her iki aşamada farklı geliştirme banyoları kullanmak daha sağlıklıdır. Banyo kapları sadece kart banyosunda kullanılırlar. Bu işlem güvenli ışık altında yapılabildiğinden ışık geçirmez malzeme kullanma zorunluğu yoktur. Ölçekli bir cam silindir kap kimyasalları ölçmek için kullanılır. Maşalar ise banyo kaplarındaki kartları tutmak içindir.

Agrandisör bir çeşit projektördür, ancak görüntüsünü yatay olarak duvara ya da perdeye yansıtmak yerine düşey olarak altındaki tablaya yansıtır. Negatifin görüntüsünü ışığa duyarlı baskı kartına yansıtmak ve bu görüntünün büyüklüğünü ayarlamak için kullanılır.

Agrandisörün kafasının yüksekliğini ayarlayarak basılacak görüntünün boyutlarını değiştirebilir, gerekirse iyi bir kompozisyon elde etmek için kırpma yapabilirsiniz. Fotoğrafın netliği agrandisörün odaklama kontrolü ile ayarlanır. Agrandisörün objektifinde de fotoğraf makinesinde olduğu gibi *f* durakları vardır. Diyafram kısıldıkça görüntünün parlaklığı azalır, fakat kısık diyafram nasıl ki fotoğraf makinelerinin objektiflerinde netlik derinliğini artırıyorsa, agrandisörde de tabla üzerindeki görüntünün net çıkmasını sağlar. Yine de, olası en parlak görüntüyü elde etmek için, agrandisörü her zaman en açık diyafram ayarında netleyin.

Agrandisör tablasının üzerindeki marjör, baskı kartını düz tutar. Marjörün oynar kollarını kullanarak fotoğrafın boyutunu ayarlayabilirsiniz. Negatiften gelen görüntü marjörün içindeki bölge üzerine pozlanırken marjörün çerçevesi altında kalan kısım beyaz çıkar. Resimde tablanın tam üstünde duran prizmalı lüp (büyüteç), görüntünün netlik ayarının kontrolü için kullanılır.

Agrandisörün yanında duran agrandisör saati, baskı kartının pozlandırma süresini ayarlamak için kullanılır. Fotoğraf makinesinde olduğu gibi objektifi kıstığınızda pozlandırma süresi uzar. Ancak kartın pozlanma süresi filmin pozlanma süresinden daha uzundur. Eğer saat agrandisöre entegre edilmişse saptanan süre dolduğunda otomatik olarak agrandisör ışığını söndürür.

Agrandisörü kurarken onu titremeyeceği, sağlam, düz bir yere yerleştirin. Pozlandırma sırasında küçük bir hareket bile görüntüyü bozar.

▼ AGRANDİSÖR SEÇİMİ

Karanlık odanızı kurarken alacağınız en pahalı alet agrandisördür. Aynı zamanda karanlık odada en önemli alet olduğu için bütçenizin elverdiği en pahalı agrandisörü almaya çalışın. Sağlam olup olmadığını, sallanıp sallanmadığını kontrol edin. Baş kısmının gövdenin üzerinde rahatça yukarı aşağıya hareket edip etmediğine bakın. Agrandisörün objektifini seçme olanağınız olduğundan alabileceğiniz en iyi objektifi tercih edin. Pahalı bir fotoğraf makinesi ile çektiğiniz fotoğrafları kötü bir agrandisör objektifiyle basmanın bir anlamı yoktur.

Gümüş bazlı filmin banyosu

KARANLIK ODANIZI kurduktan sonra film banyo etmeye başlayabilirsiniz. Bu aşamada bir banyo tankına ve spirale ihtiyacınız vardır. Filmi kartuşundan çıkarıp tanka yerleştirme işlemini tamamen karanlık bir ortamda yapmanız gerekir. Tankın kapağını kapattıktan sonra diğer işlemlere aydınlıkta devam edebilirsiniz. Eğer bir değiştirme torbanız (ellerin girmesi için esnek cepleri olan ışık geçirmez kumaş torba) varsa bütün bu işlemleri bir karanlık odaya gereksinim duymadan da yapabilirsiniz.

◀ TANK ÇEŞİTLERİ
Banyo tankında film bobinini açmak için spiral kullanılır. 35 mm ya da 120'lik sarma film için değişik boyutlarda tanklar kullanılır. Bazı tanklar içlerine iki spiral yerleştirilecek ve aynı anda iki film banyo edilebilecek ebattadır.

1 Spirallerin temiz ve kuru olup olmadığını kontrol edin. Karanlıkta filmi kartuştan çıkartın, ucunu kesip düzleştirin ve spiralin açık ucundan sokun.

2 Spiralin bir yüzünden tutun, diğer yüzünü, sarma işleminin durduğunu hissedene kadar döndürün. Sonra ilk tuttuğunuz yüzü ters yöne çevirin. Bu işlemi tekrarlayarak filmi spirale sarın.

3 Film sıkışırsa yavaşça geri sarıp tekrar deneyin. Asla zorlamayın. Tüm film spirale tamamen sarılınca filmin sonunu makasla kesip kartuş makarasından ayırın.

4 Sarılmış spirali tankın içine yerleştirin ve döndürerek herhangi bir engel olup olmadığını kontrol edin. Tankın kapağını kapatın. Artık odanın ışığını açabilirsiniz.

Kromojenik film

Bu filmler standart C-41 renkli banyo kimyasalları ile banyo edilir. Birçok fotoğrafçı bu işleri ticari laboratuvarlarda yaptırır. Kimyasallar set halinde satılır ve negatifler normal siyah-beyaz filmde olduğu gibi basılır.

▲ PROFESYONEL ISI KONTROLÜ
Kromojenik filmi banyo ederken kullanılan kimyasalların ısısı önemlidir. Isıyı sabit ayarda tutmanın bir yolu otomatik termostat kontrolü olan bir banyo makinesi kullanmaktır. Bu makinelerde film şeridinin her yanının eşit oranda banyo edilmesini sağlamak için banyo tankı bir motor aracılığıyla sabit bir hızda döndürülür.

◀ PRATİK ISI KONTROLÜ
Yukarıda gösterilen türden profesyonel bir banyo makinesine sahip değilseniz kimyasalları ve banyo tankını önceden doğru ısıya getirilmiş su dolu bir kaba yerleştirin. Isı istenilen dereceden aşağı düştüğünde bir çaydanlıkta hazır beklettiğiniz ılık suyu kaba ekleyin.

Siyah-beyaz filmin banyo edilmesi sırasında dikkat edilmesi gereken tek kritik işlem, geliştirme banyosunun ısı ayarını tam tutturmaktır. Diğer kimyasalların ısısı istenilen düzeyden çok fazla oranda farklı olmadığı sürece etkilerinde herhangi bir değişiklik olmaz. Buna karşın, eğer geliştirme banyosunun ısısı önerilen orandan farklıysa geliştirme işleminin süresini ayarlamanız gerekir. Geliştirme banyolarının kullanım kılavuzlarında filmlerin hangi ısı derecelerinde ne kadar süre işleme tabi tutulacağı yazılıdır. Banyo süresi ayrıca kullanılan filmin hızına göre de değişir. Her zaman kullanma kılavuzlarını okumaya zaman ayırın.

5 Kullanma kılavuzunda belirtildiği şekilde kimyasalları seyreltip ısılarını kontrol edin. Genelde 20° C önerilir.

6 Saati çalıştırıp, tanka geliştirme banyosunu sabit bir hızda boşaltın. Tankın kenarlarına hafifçe vurarak hava kabarcığı oluşmasını önleyin.

7 Banyo aşamasında dakikada bir 10 saniye süreyle spirali döndürüp veya tankı tersyüz ederek banyonun tümüyle filme değmesini sağlayın.

8 Banyo süresi bittiğinde, geliştirme banyosunu tanktan boşaltın. En iyi geliştirme banyoları 'tek kullanımlık' olanlarıdır.

9 Saati sıfırlayın ve seyreltilmiş durdurma banyosunu tanka boşaltın. Bu banyo yerine filmi su ile iki ya da üç kez yıkayabilirsiniz.

10 Durdurma banyosu kullanılıyorsa, kılavuzda belirtilen süre sona erince banyoyu bir kaba boşaltın. Bunu daha sonra tekrar kullanabilirsiniz.

11 Saati sıfırlayın ve seyreltilmiş saptama banyosunu tanka ekleyin. Kılavuzda belirtilen süre boyunca spirali sürekli sallayın.

12 Saptama banyosunu bir kaba alıp, sonraki banyolar için saklayın. Filmi yavaş akan su ile yıkayın. 30 dakika sonra asıp kurumaya bırakın.

13 Sıkıcı maşaları kullanarak negatif üzerindeki su damlacıklarını alın. Daha sonra tozsuz bir ortamda negatifi kurumaya bırakın.

Negatifi değerlendirmek

DOĞRU POZLANDIRILMIŞ ve banyo edilmiş bir negatifte çok açık beyazdan çok koyu siyaha kadar tüm tonlar bulunmalıdır. Bir pratik kontrol yöntemi şöyledir: negatifinizi bir gazete kâğıdının üzerine yerleştirin. Doğru pozlandırılmış ve banyo edilmiş bir negatifin en koyu bölgesinin altındaki gazete yazısı, zor da olsa okunabilmelidir.

Az banyo edilmiş bir negatifte çok ışıklı bölgeler ve gölgeli alanlar arasında yoğunluk farkı çok azdır ve görüntü çok siliktir. Çok banyo edilmiş negatifte ise görüntü yoğundur ve aşırı kontrasttır.

Doğru pozlandırılmış, doğru banyo edilmiş

▲ Negatifte beyazdan siyaha kadar bütün ton dereceleri mevcut. Filmin kenarındaki numaralar koyu, canlı ve net.

Doğru pozlandırılmış, az banyo edilmiş

▲ Negatif silik ve kontrasttan yoksun, fakat gölgeli alanlar yine de seçilebiliyor. Filmin kenarındaki numaralar çok açık renkte.

Az pozlandırılmış, doğru banyo edilmiş

▲ Genelde negatif fazla silik ve gölgeli alanlar iyi tanımlanmamış. Filmin kenarındaki numaralar canlı ve net.

Az pozlandırılmış, az banyo edilmiş

▲ Negatif çok silik ve hiç kontrast yok. Filmin kenarındaki numaralar çok açık renkte.

Fazla pozlandırılmış, doğru banyo edilmiş

▲ Negatif genelde çok koyu. Gölgeli alanlar dolmuş ya da birbirlerine karışıyor. Filmin kenarındaki numaralar canlı ve net.

Fazla pozlandırılmış, az banyo edilmiş

▲ İlk bakışta iyi bir negatif gibi görünüyor ancak görüntüdeki detaylar olması gerektiği kadar net değil. Filmin kenarındaki numaralar çok açık renkte.

Az ya da fazla banyo edilmiş filmle az ya da fazla pozlandırılmış film karıştırılabilir. Fakat bu filmler arasında farklar vardır. Az pozlandırılmış bir negatifte ışıklı alanlar (orijinal görüntüdeki gölgeler) tamamen boştur. Doğru pozlandırılmış bir negatifte ise, banyo az yapılmış olsa bile, bu bölgelerde detay bulunur. Fazla pozlandırma negatifin iri grenli olmasına neden olur.

Doğru pozlandırılmış, fazla banyo edilmiş.

▲ Negatif aşırı derecede koyu ve genelde kontrastlı. Filmin kenarındaki numaralar da çok koyu renkte ve şişik.

Az pozlandırılmış, fazla banyo edilmiş

▲ İlk bakışta negatifte bir sorun yok gibi görünüyor, ancak gölgeli kısımlar detaydan yoksun. Filmin kenarındaki numaralar çok koyu renkte ve şişik.

Fazla pozlandırılmış, fazla banyo edilmiş

▲ Negatif aşırı koyu ve kontrastlı. Filmin kenarındaki numaralar da çok koyu renkte ve şişik.

Hatalar

En kötü hata filmde hiçbir görüntünün belirmemesidir. Tamamen boş bir film hiç çekilmemiş demektir. Kenarlarında numara da yoksa film aynı zamanda banyo edilmemiş demektir. Tümüyle siyah bir film ise, fotoğraf makinesinde ya da karanlık odada ışık görmüştür.

◀ Işık görmüş film. Filmin ışık gelen kısımları negatifte koyu lekeler olarak ortaya çıkmıştır.

◀ Tepedeki açık renk leke, filmin pozlandırıldığını ama yetersiz banyo edildiğini göstermektedir. Banyo tankına geliştirme banyosu az konulmuştur.

◀ Bu negatifteki çizgiler, filmin banyo tankındaki spirale takılırken zorlanarak kıvrılmasından kaynaklanmıştır.

◀ Bu lekeler emülsiyonun parçalanması sonucudur. Kimyasallar arasındaki ısı farkları çok büyük olursa böyle bir sonuç ortaya çıkabilir.

Baskı

SİYAH-BEYAZ BASKIDA kullanacağınız negatif filmde yer alan bütün tonlar orijinal görüntünün tam tersidir. Banyo sırasında, filmin yüzü daha önce gördüğü ışığın gücüyle orantılı biçimde kararır. Bu yüzden negatifte aydınlık alanlar koyu, koyu alanlar da aydınlık çıkar.

Baskı yaparken negatif filmdeki görüntü bir agrandisör aracılığıyla duyarlı bir karta yansıtılır. Bu, bir fotoğraf makinesi merceğinin görüntüyü filme yansıtmasına benzer bir işlemdir. Ancak negatifin koyu bölgeleri ışığın geçişini engellediği için kartın buralara karşılık gelen bölgelerine ışık gelmez. Bu işlem sırasında yaptığınız şey aslında bir negatifin negatifini almak yani bir pozitif yapmaktır.

Filmin tersine, siyah-beyaz baskı kartı, kırmızı ve turuncu ışığa karşı duyarlı değildir. Bu özellik sayesinde agrandisöre ya da banyo kaplarına fazla yakın olmamak kaydıyla karanlık odada kırmızı ya da turuncu renkte güvenli ışık kullanabilirsiniz. Ancak baskı yapmadan önce bir deneme şeridi hazırlayarak en uygun pozlandırma süresini saptamanız gerekir.

AGRANDİSÖRÜ ODAKLAMAK

1 Öncelikle negatifi agrandisörün şasisine yerleştirin ve şasiyi içeri itin. Negatif, parlak yüzü yukarı doğru bakacak ve görüntü size göre ters olacak şekilde yerleştirilmelidir.

2 Oda ışığını kapatın ve agrandisör ışığını açın. Görüntünün tabla üzerinde istenilen boyutta oluşması için agrandisörün kafa yüksekliğini ayarlayın. Netlik ayarını yapıp lüple kontrol edin.

3 Netlik ayarı yaparken agrandisör objektifinin diyaframını sonuna kadar açın. Ancak pozlandırmadan önce diyaframı iki ya da üç durak kısın. Böylelikle netlik derinliği artacak ve odaklamadaki herhangi bir hata düzelecektir.

DENEME ŞERİDİNİN HAZIRLANIŞI

1 Agrandisör ışığını kapayıp güvenli ışığı açın, ışık geçirmez kutusundan bir baskı kartı alıp parlak yüzü yukarıda olacak şekilde marjöre yerleştirin. Pozlandırmaya başladığınız anda saati çalıştırın.

2 İki saniye sonra bir parça ışık geçirmez kâğıt kullanarak kartın ufak bir kısmını kapatın. 2 saniye daha geçtikten sonra kartın bir bölümünü daha kapatın ve her iki saniyede bir bu şekilde devam edin.

3 Tüm kartı kapatana kadar bu işleme devam edin. Böylece fotoğraf kartında 2 saniye, 4 saniye, 6 saniye, 8 saniye v.b. süreyle pozlandırılmış bölümleri olan bir görüntü elde etmiş oldunuz.

DENEME ŞERİTLERİNİN BASILMASI

Bir sonraki aşama deneme şeridinin banyosudur. Bu işlem, güvenli ışık altında banyo kaplarında yapılır. Burada da geliştirme banyosu, durdurma banyosu (ya da su ile yıkama) ve saptama banyosu kullanılır. Durdurma banyosu ve saptama banyosu, filmi banyo ederken kullanılan kimyasallarla aynı olabilir, yalnız farklı oranda seyreltilmeleri önerilir. Buna karşın, geliştirme banyosu olarak, özel kart banyosu kullanmak en iyisidir. Bu banyo, aradan uzun süre geçmemesi şartıyla, yeniden kullanılabilir.

1 Kartı hızlı bir şekilde geliştirme banyosuna daldırın ve kartın tümüyle banyonun içinde olduğundan emin olun.

2 Banyo sırasında kabı yavaş yavaş sallayın. Kısa bir süre sonra görüntü kartın üzerinde belirecek ve hızla güçlenecektir.

3 Önerilen süre bittikten sonra baskıyı banyodan çıkartın. Ellerinizi korumak için maşa kullanın.

4 Fazla banyoyu kaba akıtıp, baskıyı durdurma banyosuna ya da bir su kabına koyun. Önerilen süre kadar bekleyin.

5 Fazla banyoyu kaba akıtıp, baskıyı saptama banyosuna önerilen süre kadar koyun. 1 dakika sonra oda ışığını açın

6 Baskıyı akan suda yıkayın ya da su dolu bir kapta veya kovada bekletip en kısa zamanda akan sudan geçirin.

◄ DENEME ŞERİDİ
Deneme şeridinizi pozlandırdınız ve bastınız. Baskıyı değerlendirmeden önce baskının kurumasını beklemenize gerek yoktur, ama değerlendirmeyi beyaz ışık ya da gün ışığında yapmanız gerekir. Deneme şeridinde farklı yoğunluklar gösteren her şerit agrandisörde kullandığımız bir poz süresine karşılık gelir.

► BİTMİŞ BASKI
Tonları en iyi şekilde gösteren şeridi seçin ve seçtiğiniz parçanın pozlandırma süresini esas alarak yeni bir kartın bütününü pozlandırın ve kart banyosunu deneme şeridindeki gibi yapın.

Fotoğraf kartı çeşitleri

FOTOĞRAF KARTLARI çeşit çeşittir. Siyah-beyaz fotoğraf kartları farklı etkiler yaratmak amacıyla farklı kontrast derecelerine ve yüzey özelliklerine sahiptir.

En çok parlak ve mat yüzeyler kullanılır. Başlangıçta, büyük bir olasılıkla parlak yüzeyli kart kullanacaksınızdır, çünkü bu tür karta basılan görüntülerde mat karta basılanlara oranla siyahlar daha güçlü ve resim daha nettir.

Günümüzde çoğu fotoğraf kartı reçine ile kaplanmıştır. Ayrıca kartların kâğıt tabanı, banyo sıvılarını emmemesi için özel bir işlemden geçtiğinden, bu kartların banyosu daha kolay ve hızlıdır. Klasik fotoğraf kartları ise lif bazlıdır. Bu kartlar daha zengin bir ton derecelenmesi verirler ancak banyo edilmeleri, yıkanmaları ve kurumaları daha uzun süre alır.

Kart dereceleri genellikle 0-6 arası numaralarla belirtilir. 2 derece, normal kartı simgeler. Düşük numaralar kartın daha 'yumuşak' olduğunu, yani baskının daha az kontrasta ve daha geniş bir orta ton aralığına sahip olacağını gösterir. Yüksek numaralı kartlar ise daha 'sert'tir, yani daha kontrastlıdır, çünkü dereceleri arttıkça daha az orta tonu değerlendirmeye alırlar. Bir de, kontrast derecesi uygulanan işleme göre değişen kartlar vardır. Bu kartlarla çalışırken filmi agrandisörde macenta bir filtreyle pozlandırdığınızda sert, sarı bir filtreyle pozlandırdığınızda da yumuşak bir görüntü elde edersiniz.

◀ Doğru pozlandırılmış ve doğru banyo edilmiş bir negatif. Aynı negatif bu sayfada yer alan üç fotoğrafın basılmasında kullanılmıştır.

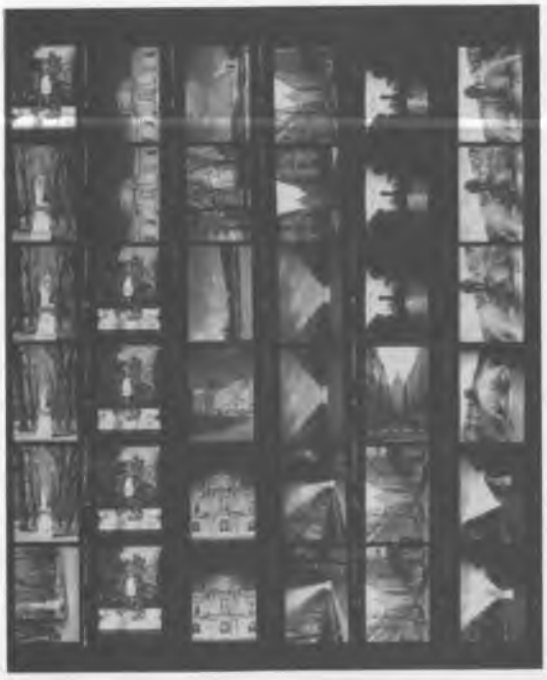
▲ Yumuşak dereceli bir karta basıldığında, doğru pozlandırılmış ve banyo edilmiş negatif düşük kontrastlı bir baskı oluşturur.

▲ Orta ya da normal dereceli bir kart kullanıldığında baskıda siyah ve beyaz tonlar arasında geniş bir ton derecelenmesi ortaya çıkar.

▲ Sert dereceli bir kartta aynı negatif yüksek kontrastlı bir baskı oluşturur. Siyah ve beyaz arasındaki gri ton derecelenmesi kısıtlıdır.

◀ KONTAK BASKI
Kontak baskı, hangi negatifi nasıl basacağınıza karar vermenize yardımcı olur. Negatif şeritlerini emülsiyonlu yüzleri altta kalacak şekilde bir baskı kartının üzerine yerleştirin. Negatifleri düz tutmak için üzerlerine temiz bir cam koyun ve sonra agrandisörün altında pozlayın. Pozlandırma süresini saptamak için bir deneme şeridi hazırlayın *(bkz. s. 134-5)* ve normal banyo işlemlerini uygulayın. Negatifleri bu şekilde karşılaştırarak hangi karenin ne tür karta basılmasının uygun olacağına da karar verebilirsiniz.

Çok kontrastlı bir negatif *(yukarıda)*, yumuşak dereceli karta basıldığında normale yakın bir sonuç elde edilebilir. İstenirse aynı görüntü sert dereceli bir karta basılarak daha kontrastlı bir görüntü de elde edilebilir *(solda)*.

Az kontrastlı bir negatif *(yukarıda)*, yumuşak bir karta basıldığında ara tonların sayısı azalır ve buradaki gibi düşük kontrastlı hoş bir görüntü elde edilir *(solda)*.

Baskı sırasında kompozisyon

FİLM BANYOSU VE KART BASKISI için kendi karanlık odaları yerine ticari fotoğraf laboratuvarını kullanan fotoğrafçılar karanlık odadaki yaratıcılık aşamalarından mahrum kalırlar.

Kart baskısı sırasında negatifi agrandisörde pozlandırırken kırpma ve büyütme işlemleri kullanılarak, negatifteki orijinal görüntünün kompozisyonu değiştirilebilir. Baskı aşamasında ne tür işlemler gördüğüne bağlı olarak, çoğu zaman aynı negatiften birbirinden çok farklı ve her biri kendi başına başarılı iki ya da üç baskı elde edilebilir.

Bu açıdan karanlık oda işlemleri ve baskı, fotoğraf çekme işlemi kadar orijinal ve yaratıcı olabilir.

▲ KLASİK KIRPMA
Burada kullanılan negatif, klasik resim kompozisyonu esas alınarak kırpılmıştır. İnsan figürleri çerçevenin sağına yerleştirilmiş ve çerçevenin sol tarafında ilerleyebilecekleri bir alan bırakılmıştır.

◄ VURGUYU ARTIRMAK
Burada, aynı negatif daha büyütülmüş ve çevredeki manzaranın çoğu kırpılarak insan figürleri daha çok vurgulanmıştır.

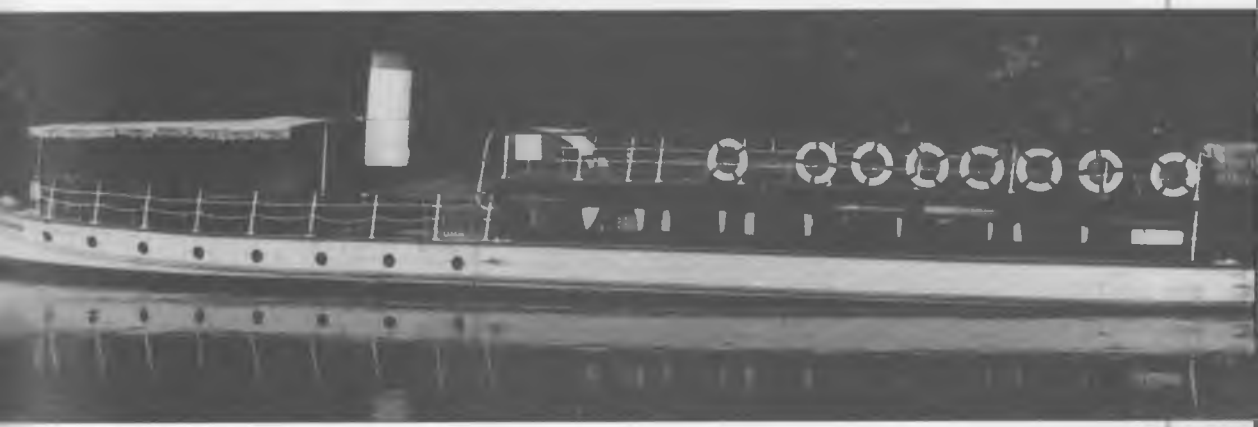

▲ KARIŞIKLIĞIN GİDERİLMESİ
Genellikle bir fotoğrafın en iyi bölümünü saptayıp büyüterek kompozisyonu daha çarpıcı hale getirebilirsiniz. Orijinal fotoğrafta *(üstte)* çok fazla konu dışı detay vardır. Masadaki adam, dikkat dağıtıcı bir arka planın içinde kaybolmuştur ve önemsiz detaylar izleyiciyi fazla meşgul etmektedir. İkinci fotoğraftaki görüntü *(yukarıda)*, adamı vurgulayacak şekilde kırpılıp büyütülmüştür.

▲ DİKEY KIRPMA
Her konu fotoğraf makinesi negatifine rahatlıkla sığmayabilir. Uzun objelerin görüntüleri, agrandisörde kırpılarak daha vurgulanabilir.

▼ YATAY KIRPMA
Yukarıdaki örnektekine benzer bir şekilde bazı objeler de daha yatay, panoramik bir formata gereksinim duyarlar. Bu amaçla agrandisörde kırpılarak normalden daha geniş ve basık bir görüntü elde edilebilir.

Gölgeleme ve yakma

BU NOKTAYA KADAR, deneme şeritlerinden yola çıkarak *(s. 134-5)* görüntü için tek bir ideal pozlandırma süresinin bulunacağını varsaydık. Oysa zaman zaman, fotoğraf kartının farklı yerlerini farklı sürelerde pozlandırmak gerekebilir.

Örneğin, deneme şeridine bakarak gökyüzünün baskıda iyi çıkması için yeryüzünden daha fazla pozlanması gerektiğini düşünebiliriz. Buna karşın, beyaz bir duvar, tuğla işçiliğinin daha belirgin görünmesi için, çevresine oranla daha fazla poz gerektirebilir. İşte burada gölgeleme ve yakma işlemi devreye girer.

▲ GÖLGELEME VE YAKMA ALETLERİ
Gölgeleme ve yakma, baskıdaki tonları kontrol etme yöntemleridir. Daha açık tonda basılması istenen alanlar, pozlandırma sırasında kartın üzerine bir parça karton tutularak gölgelenir. Daha kararması istenen alanlar ise açıkta bırakılıp yakılır.

▲ TEKNİKLER
Baskı yaparken gölgeleme yapmak için bazıları ellerini bazıları da bir parça karton kullanır. Farklı pozlandırılan alanlar arasındaki geçişlerin sert olmaması için elinizi ya da kartonu hafif hafif hareket ettirin.

◄ ÖNCE VE SONRA
Bu iki fotoğrafta bir baskının belirli alanlarının yoğunluğunu azaltarak ya da çoğaltarak elde edebileceğiniz değişiklikler görülmektedir. Tek pozlandırma ile basılan ilk fotoğraf *(yukarıda solda)* geniş bir ton derecelemesine sahiptir. Büyük fotoğraf ise *(solda)* önce ilk fotoğraf kadar pozlandırılmış, daha sonra alt kısmı bir parça karton ile gölgelenerek, geri kalan bölümler yüzde 50 daha pozlandırılmıştır. Böylece daha önce solgun olan bölgeler koyultulmuş ve detaylar ortaya çıkmıştır.

Üst üste baskı

ÜST ÜSTE BASKIDA iki ya da daha fazla negatifin belirli bölümleri aynı fotoğraf kartının üzerine basılır. Bu teknikte bir negatifteki manzarayı bir başka negatifteki gökyüzüyle birleştirmek ya da daha da aşırıya kaçıp birçok negatifi kullanarak gerçeküstü bir kompozisyon elde etmek mümkündür.

Bir negatifte, üstüne ikinci bir negatiften görüntü eklemek istediğiniz alan koyu ise, yani baskıda açık çıkıyorsa, başka bir işleme gerek duymadan aynı kartta iki negatifi arka arkaya pozlandırabilirsiniz. Ancak birleştirme daha karmaşık görüntüleri içeriyorsa, ilk pozlandırmada bazı alanları maskelemeli ve ikinci görüntünün pozlandırılabilmesi için yer hazırlamalısınız.

Öncelikle üst üste basılacak negatifleri hangi boylarda kullanacağınıza karar verip, fotoğrafta hangi parçanın nereye oturacağı konusunda bir taslak hazırlayın. Daha sonra her negatif için deneme şeridi hazırlayarak her birinin pozlanma süresini hesaplayın. Ardından, tıpkı gölgeleme ve yakma tekniğinde olduğu gibi *(bkz. s. 141)*, ana taslağı göz önüne alarak her görüntüde maskelemek istediğiniz alanlara uygun maskeleri hazırlayın.

▲ İLK ORİJİNAL
İlk orijinal için, çuvaldaki deliğe uygun olarak ortası kesilmiş bir karton maske hazırlanmıştır.

▲ İKİNCİ ORİJİNAL
Yüzün ekleneceği sahne. İlk orijinalin maskesinden kesilen parçayla gökyüzünün ortası maskelenecektir.

▲ SONUÇ
Önce ikinci orijinal sonra da ilk orijinal kendi maskeleri ile aynı karta sırayla pozlandırılır.

Sandviç baskı

SANDVİÇ BASKI bazen üst üste baskı *(bkz. s. 141)* ile karıştırılır, oysa ikisi de farklı sonuçlar oluşturan farklı tekniklerdir. Bir sandviç baskı yapmak için iki negatif agrandisör şasisine üst üste konulur ve aynı anda pozlandırılır. Sandviç baskı basit bir tekniktir ancak birlikte kullanılacak negatifler dikkatle seçilmelidir.

Sandviç baskının başarılı olması için negatiflerden birinde karanlık alanlardan net bir şekilde ayrılmış açık alanlar olmalıdır. Böylelikle diğer negatifin görüntüsü ilk negatifin açık alanlarından geçerek kartta pozlanabilir. En iyi sonuç, negatiflerden birinin bir manzara, portre gibi ilk bakışta tanınabilecek bir görüntü olduğu, diğerinin de bir öncekine dokusal bir zemin oluşturacak nitelikte soyut bir görüntü olduğu durumlarda alınır.

Genellikle dokusal zemini oluşturacak görüntünün, ana görüntü belirlendikten sonra amaca uygun olarak çekilmesi daha iyidir. Tuğla veya taş duvarlar, sepet örgüsü, hatta açık gökyüzüne karşı çekilen yoğun ağaç dallar bile iyi bir dokusal zemin oluşturur.

İki negatifin sandviç görüntüsü yoğun olacağından filmleri önceden biraz az banyo edip, negatifleri normalden daha açık tonlu yapmakta yarar vardır. Ayrıca negatifleri agrandisöre emülsiyonlu yüzeyleri üst üste gelecek şekilde yerleştirmek daha iyi olur. Böylece görüntüler aynı düzlemde olurlar ve birlikte odaklanmaları kolaylaşır.

◀ DOKUSAL KAPLAMA
Bu sandviç baskıyı yapmak için agrandisör şasisine iki negatif yerleştirilmiştir. İlk negatif standart stüdyo tipi bir portredir, ikincisi ise bir hasır sepetin yakın çekim görüntüsüdür. Az banyo edilmiş bu iki negatif birleştirilmiş ve pozlandırılıp normal şekilde basılmıştır *(bkz. s. 134-5)*.

Tire film kullanılması

TİRE FİLMLER 35 mm ebadında ya da tabaka olarak bulunur. Tire filmler ortokromatiktir, yani kırmızı ışığa karşı duyarlı değildir ve karanlık odada kırmızı güvenli ışık yanarken kullanılabilir.

Doğru şekilde banyosu ve baskısı yapıldığında tire film sadece koyu siyah ve saf beyazı kaydeder ve tüm gri tonları saf dışı bırakır. Bu kontrastlı etkiyi sağlamak için filmi banyo ederken özel tire geliştirme banyosu kullanmak en iyisidir. Bunu yapamıyorsanız bu aşamada film geliştirme banyosu yerine baskı geliştirme banyosu kullanın.

Tire film, karanlık odada yapılan bazı özel efekt ve pozlandırma işlemlerinde ara negatif oluşturmak için kullanılır, sonra normal film gibi basılır.

▲ NORMAL SONUÇ
Normal bir negatifin normal bir baskı kartına basılması sonucu oluşan bu görüntü, tüm ton derecelerini içerir.

▲ İLK ARA NEGATİF
Aynı negatifin bir tire film üzerine kontak baskısı alınıp, sert tonlarda pozitif bir görüntü elde edilmiştir.

▲ İKİNCİ ARA NEGATİF
Pozitif görüntü başka bir tire film üzerine kontak basılarak daha da sert bir negatif film elde edilmiştir.

▲ SONUÇ
İkinci ara negatiften *(solda)* sert dereceli karta yapılan baskı.

Solarizasyon

SOLARİZASYON, daha doğrusu Sabattier efekti, pozitif ve negatif görüntülerin ilginç bir karışımıdır. Filmi ya da baskı kartını banyo işleminin ortasında beyaz ışığa tutarak elde edilir. Sonuçta görüntünün henüz banyo edilmemiş bazı bölgeleri kararır ve bazı tonları ters döner. Ayrıca görüntünün ışıklı ve karanlık alanlarını oluşturan bölgeler arasında belirgin bir sınır çizgisi ortaya çıkar.

Solarize görüntü yaratmanın en basit yöntemi – ki buna "ne çıkarsa bahtına" yöntemi de diyebiliriz – bir baskı kartını normal şekilde pozlandırdıktan sonra, geliştirme banyosu kabına yerleştirmek ve banyo süresinin tam ortasında normal oda ışığını bir an için açıp kapamaktır. Daha sonra banyo işlemine devam edip, yıkamayı ve saptama banyosunu normal şekilde yapabilirsiniz.

Daha iyi bir teknik ise önce negatiften tire film kullanarak bir kontak baskısı almaktır *(bkz. s. 143)*. Sonra, tire film geliştirme banyosuna yerleştirilip gerekli sürenin yarısı kadar banyo edilir. Sonra, banyonun içinde duran filme, kontak baskıda pozlandırıldığı süre kadar agrandisörün beyaz ışığı verilir. Ardından geliştirme banyosuna ve diğer işlemlere normalde olduğu gibi devam edililir.

Elde edilen tire negatifle yapılacak baskının pozlandırma süresini saptamak amacıyla önceden bir deneme şeridi hazırlanabilir. Daha sonra bu negatif ya normal olarak basılır ya da başka bir tire film üzerine bir kontak baskı yapılarak, orijinal tonların tersini gösteren ikinci ara negatif oluşturulur. Eğer bu negatiften baskı yapacaksanız en iyi sonucu sert dereceli kart *(bkz. s. 136-7)* kullanarak elde edersiniz.

◄ SOLARİZE SONUÇ
Bu solarize baskıda görüntünün bazı bölümlerinin normal göründüğünü bazı bölümlerinde ise tonların terse döndüğünü görmektesiniz. Bu teknik kullanıldığında görüntünün bazı bölümlerindeki ışıklı ve karanlık tonlar arasında Mackie çizgisi olarak tanımlanan belirgin çizgilerin oluştuğuna dikkat edin.

Posterizasyon

POSTERİZASYON, tire film tekniklerinin bir ileri safhasıdır. Posterizasyon uygulanmış görüntüde çok koyu siyahla çok açık beyaz bölümlerin yanı sıra orta dereceli gri tonlar da mevcuttur.

İşlemin çok karmaşık olmasını engellemek için sadece üç ton içeren baskı yapmak yeterlidir. İşe , normal bir negatifi üç parça tire film üzerinde pozlandırarak *(bkz. s. 143)* başlayın. Bir filmi fazla, ikincisini normal, üçüncüsünü de az pozlandırın. Böylelikle filmlerin birinde gölgeler, diğerinde orta tonlar ve gölgeler, sonuncusunda ise sadece çok ışıklı bölgeler belirgin olacaktır.

Banyo işleminden sonra elde edeceğiniz üç adet negatif, orijinal görüntünün 'yoğunluk ayrımları' olacaktır. Posterizasyonun başarılı bir sonuç vermesi her negatifi diğerleri ile tam üst üste gelecek şekilde aynı baskı kartına sırayla pozlandırabilmenize bağlıdır. Bunun için filmleri üst üste hizalayıp, yan kısımlarında özel pim delikleri açmanız gerekir. Bu delikler her negatifin agrandisör şasisindeki pimlere aynı hizada oturmasını sağlayacaktır. Bitmiş baskının fazla koyu olmasını engellemek için her bir negatifi orta-gri bir sonuç oluşturacak şekilde pozlandırın.

◄ 1. AYRIM
İlk tire negatif sadece açık tonları kaydedecek şekilde pozlandırılmıştır.

◄ 2. AYRIM
İkinci tire negatif sadece orta tonları ve gölgeleri kaydedecek şekilde pozlandırılmıştır.

◄ 3. AYRIM
Üçüncü tire negatif sadece koyu tonları kaydedecek şekilde pozlandırılmıştır.

▲ SONUÇ
Bu görüntü üç ayrımı *(solda)* sırayla normal bir karta basarak elde edilmiştir. Her ayrım sadece orta-gri ton oluşturacak şekilde pozlandırılmıştır.

Noktalama ve rötuşlama

EN TİTİZ YAPILAN BASKI bile bazen rötuşlama ihtiyacı gösterebilir. Kuruyan negatiflere yapışan tozlar baskıda beyaz noktalar olarak ortaya çıkarlar, ayrıca negatifin emülsiyonu üzerindeki çizikler de baskıda ince siyah çizgiler olarak görünürler. Rötuşlama konusunda biraz pratik yaparak bu nokta ve çizgilerin çoğunu gizleyebilirsiniz.

Mat karta yapılan baskılarda beyaz noktaları rötuşlamak için yumuşak kurşun kalem kullanabilirsiniz. Reçine kaplı veya parlak kartların üzerindeki kusurları ise siyah suluboya veya özel rötuşlama boyası kullanarak fırça ile kapatabilirsiniz.

Bulabileceğiniz en ince fırçayı kullanın (0 ya da 1 numara idealdir) ve rötuş alanını üst üste küçük nokta vuruşlarıyla koyultarak kapatın. Siyah lekeleri ortadan kaldırmak için beyaz boya kullanın ya da keskin bir maket bıçağı ile yü-

◄ FIRÇAYLA RÖTUŞLAMA
Rötuşlanacak bölgeyi ince bir fırçayla küçük küçük noktalar kondurarak kapatın. Büyük bir fırça kullanırsanız rötuş çok kaba ve belirgin olur.

► MAKET BIÇAĞIYLA RÖTUŞLAMA
Siyah noktaları önce bir maket bıçağıyla kâğıdın yüzünden hafifçe kazıyın sonra fırçayla doğru tonu oluşturun.

▲ ORİJİNAL BASKI
Bu baskıda bir toz parçasının arka planda oluşurduğu beyaz noktacığın rötuşla kapatılması gerekmektedir.

▲ RÖTUŞTAN SONRA
Aynı baskıyı ince bir fırça ve suluboyayla rötuşlandıktan sonra görmektesiniz. Toz parçasının yarattığı kusurdan eser kalmamıştır.

zeyi hafifçe kazıyın. Kazıma yöntemi lif bazlı baskı kartlarında daha iyi sonuç verir.

Günümüzde artık baskı rötuşları elle değil elektronik olarak yapılmaktadır. Bu işlem önceleri sadece kitap ve dergi endüstrisinde büyük ve pahalı teçhizatlar kullanılarak yapılıyordu. Günümüzde küçük masa üstü bilgisayarların güçlenip yazılımların gelişmesi sonucu, artık hem profesyonel hem de amatör fotoğrafçılar kendi görüntülerini elektronik ortamlarda rötuşlama olanağını elde etmişlerdir.

Rötuşlanacak baskılar önce bir tarayıcı ile bilgisayara geçirilir. Daha sonra özel hazırlanmış programlarla görüntü çağrılır ve istenen bölgeler ekranda büyütülerek bozukluklar ya da lekeler tek piksele varıncaya kadar inceden inceye rötuşlanır. İşlemler bitince rötuşlanmış görüntünün tekrar filmi alınır.

▲ ZAMANLA OLUŞAN ÇATLAKLAR
Yirminci yüzyılın başlarında çekilmiş bu fotoğrafın negatifi yoktur. Yıllar içinde ihmalden dolayı yıpranmıştır. Bu örnek bilgisayarda rötüşlama için ideal bir adaydır.

◄ RÖTUŞTAN SONRA
Yukarıdaki görüntünün tarandıktan ve bir bilgisayar grafik programı ile rötuşlandıktan sonraki halini görüyorsunuz. Büyük bir olasılıkla orijinal fotoğrafın ilk çekildiği yıllardaki halinden bile daha iyi bir görüntü elde edilmiştir.

Tonlama

BELKİ DE EN İYİ BİLİNEN tonlayıcı, sepyadır. Sepya, eskiden çekilen fotoğraflarda görülen kahverengi tonun oluşmasına neden olan kimyasal maddenin adıdır. Fakat sepya tek tonlayıcı değildir, siyah ve beyaz baskılar kırmızı, mavi ve yeşil gibi değişik birçok renkte tonlanabilir.

Tonlamanın prensibi çok basittir: Baskı kartında siyahın ve tüm ara tonların çıkmasını sağlayan gümüş maddesi kimyasal bir işlem kullanılarak belirli bir tonda renklendirilir. Siyah-beyaz baskıları tonlamanın birçok yöntemi vardır, fakat en çok kullanılan yöntemler tek-solüsyon ve iki-banyo yöntemleridir.

İlk yöntemde baskı tek bir solüsyona daldırılır, bu solüsyonda karttaki gümüşü farklı bir renk tonuna dönüştürecek kimyasal boya vardır. İkinci yöntemde ise baskı, gümüş görüntünün bir kısmının ya da tamamının rengini ağartan bir kimyasala daldırılır. Daha sonra görüntü ton solüsyonları kullanılarak renklendirilir.

Tonlama işleminin tüm aşamaları normal ışıklı bir odada yapılabilir.

▲ ORİJİNAL GÖRÜNTÜ
Burada resmin, iki-banyolu sepya tonlama işlemine başlamadan önceki hali görülmektedir.

▲ AĞARTMA İŞLEMİNDEN SONRAKİ GÖRÜNTÜ
Siyah gümüş, gümüş bromite çevirilerek orijinal görüntü ağartılmıştır.

◀ TONLAMADAN SONRA
Sepya tonlayıcıya daldırıldıktan sonra görüntüdeki gümüş bazlı alanlar kahverenginin farklı tonlarına dönüşmüşlerdir. Fotoğrafın konu açısından da eski bir havası olduğu için sepya tonlama çok uygun durmuştur.

◄ MAVİ TONLAYICI
Bu çarpıcı görüntü demir tonlama solüsyonu kullanılarak elde edilmiştir. Baskının tonlayıcıda kalma süresi elde edilen rengi etkilemektedir.

► KIRMIZI TONLAYICI
Kırmızı tonlama bu siyah-beyaz baskıyı tamamen değiştirmiştir. Burada yine metal bazlı olan nikel tonlama solüsyonu kullanılmıştır.

▲ GÜMÜŞ ZEMİNLİ KART
Renkli zeminlere sahip özel baskı kartları tonlamaya benzer bir etki verir. Bu görüntü gümüş zeminli baskı kartına basılmıştır.

▲ ALTIN ZEMİNLİ KART
Bu görüntü altın zeminli karta basılmıştır. Tonlama resmin siyah ve gri tonlarını da etkilerken, bu teknikle sadece kartın zemin rengi değişir.

Elle renklendirme

RENKLİ FİLMLERİN standart kabul edildiği bir çağda fotoğrafları elle renklendirmek garip görünebilir. Ancak, bir zamanlar renkli fotoğraf elde etmenin tek yolu kabul edilen elle renklendirme yöntemi, günümüzde bir sanat biçimi halini almıştır.

Tüm fotoğrafı renklendirmek tabii ki mümkündür. Ancak, baskının çoğu kısmını orijinal renginde bırakıp sadece seçtiğiniz belirli alanları renklendirerek – örneğin bir portrede gözleri ya da dudakları – daha yaratıcı bir etki elde edebilirsiniz.

Reçine kaplı kartlar plastik bazlı olduğundan renklendirme için uygun değildir. Suluboya henüz ıslak bir baskıya uygulanabilirken, yağlı boya kuru baskılarda iyi sonuç verir. Fotoğrafları keçeli kalemlerle bile boyayabilirsiniz.

▲ ORİJİNAL GÖRÜNTÜ
Yukarıdaki fotoğraf elle renklendirmek için idealdir.

▲ KARTI ISLATIN
Su bazlı boya kullanmadan önce baskı kartını ıslatın ve boyama işlemini kart nemliyken yapın.

▲ ETKİYİ ADIM ADIM OLUŞTURUN
Her seferinde fotoğrafın küçük bir bölümünde çalışarak, istediğiniz etkiyi adım adım oluşturun.

▶ FOTOĞRAFIN SON HALİ
Belirli yerleri elle renklendirilmiş bu fotoğraf gerçekten de etkileyicidir.

Kuru yapıştırma

BİR SERGİYE KATILMAK ya da fotoğraflarını duvarda sergilemek isteyen fotoğrafçılar için baskılarını sert bir karton zemine yapıştırmak çok önemlidir. Bunu yapmanın birçok yolu vardır. Fotoğrafınızın arka yüzünü, kuru yapıştırma spreyi sıkıp eşit oranda kaplayabilir, daha sonra da sert bir karton üzerine yapıştırabilirsiniz. Daha iyi bir yol ise ısıya karşı hassas olan özel yapıştırıcı tabaka kullanmaktır.

Bu çok ince tabakanın her iki yüzü de gomalak ile kaplanmış ve bunların üzerine ince bir balmumu katmanı eklenmiştir. Yapıştırıcı tabaka fotoğrafla karton zemin arasına yerleştirilir. Sıcaklıkla karşılaşınca balmumu erir, altındaki gomalak açığa çıkar ve fotoğrafla kartonu birbirine yapıştırır. Fotoğraf kartı, kartonu tamamen kaplayacak ya da kenarlardan kartonun görünmesini sağlayacak biçimde yerleştirilebilir.

Son aşamada kuru baskı presi kullanılabilir. Bu pres sadece gerekli ısıyı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda fotoğraf kartının tüm yüzeyine eşit oranda baskı yaparak tamamen düz yapışmasını sağlar. Kısıtlı bütçesi olan ya da fotoğraflarını nadiren yapıştırmaya gerek duyan fotoğrafçılar düşük ısıya ayarlanmış bir ütüyü aynı amaç için kullanabilirler.

1 Yapıştırıcı tabakayı birkaç noktada tutturun. Bunun için bir ütünün ucunu da kullanabilirsiniz.

2 Fotoğrafı yukarı bakacak şekilde çevirip her köşeyi kaldırarak yapıştırıcı tabakayı kartona tutturun.

3 Fotoğrafın üzerine aydınger kâğıdı koyup en düşük ısıya ayarladığınız ütüyü fotoğrafın üzerinde gezdirin.

4 Metal bir cetvel ve keskin bir maket bıçağı kullanarak fotoğrafın ve kartonun fazlalıklarını atın.

▶ SERGİLENMEYE HAZIR
İşte fotoğrafın son hali, sergilenmeye ya da evde bir duvara asılmaya hazır.

Dosyalama

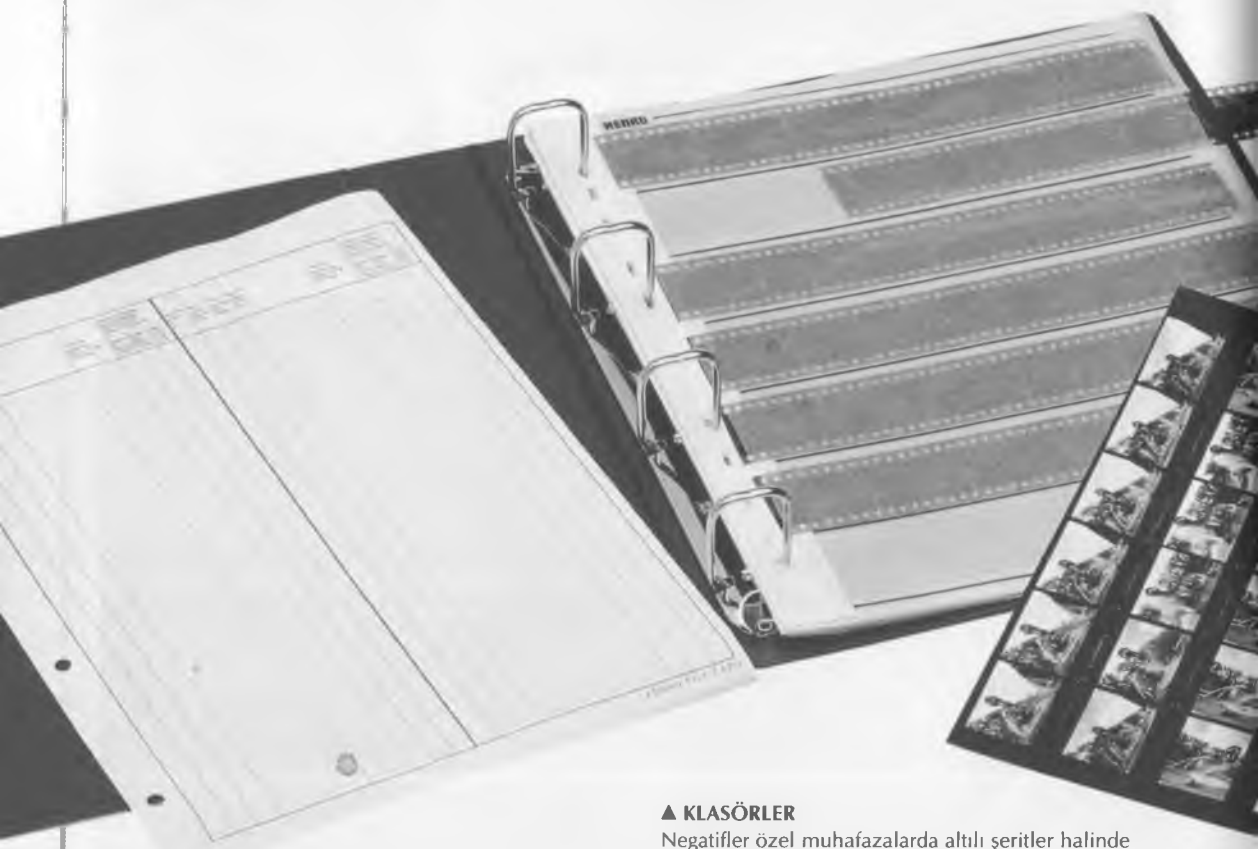
NE KADAR ÇOK FOTOĞRAF çekerseniz iyi bir negatif dosyalama sistemine o kadar gereksinim duyarsınız. Bir sürü negatif arasından belli bir görüntüyü bulmak için saatlerce uğraşmak kadar can sıkıcı bir iş yoktur.

Negatifleri asla rulo halinde bırakmayın. Onları şeritler halinde kesip fotoğraf dükkânlarından temin edebileceğiniz plastik ya da kâğıt film muhafazalarında saklayın. Bu muhafazaların her bir sayfasında 6 ya da 7 şeritlik yer vardır. Bu şekilde 36 pozluk bir filmi tek bir sayfada saklayabilirsiniz.

Dosyalamadan önce her filmden bir kontak baskı alın ve bu baskıyı söz konusu negatiflerin yanında ya da ayrı bir dosyada saklayın. Aradığınız negatifleri en kısa zamanda bulabilmek için basit bir kartoteks oluşturabileceğiniz gibi bilgisayarda da kayıt tutabilirsiniz.

Her fotoğrafı mümkün olduğu kadar farklı şekillerde listeleyin ve her birine kartotekste özel bir kart ya da bilgisayarda özel bir giriş ayırın. Örneğin tipik bir tatil fotoğrafını hem o yerin adı altında, hem de fotoğraftaki kişinin ya da o fotoğrafı çekerken kullandığı fotoğraf tekniğinin adı altında ayrı ayrı listelendirebilirsiniz. Daha sonra her girişe bir kod numarası verin. Bu kod, klasördeki negatiflerin bulundukları sayfa, sıra ve film karesi numaralarından oluşmalıdır. Dosyalarınız arttıkça yeni klasörler alabilir ve her klasörü, örneğin harflerle kodlandırabilirsiniz.

Dosyalama zahmetli bir iştir, ama göz ardı edilmemesi gerekecek kadar da önemlidir. Banyo yaptıktan hemen sonra negatifleri dosyalayın ve kimyasal buharlardan uzak, serin ve kuru bir yerde saklayın.

▲ KLASÖRLER
Negatifler özel muhafazalarda altılı şeritler halinde saklanır. Daha sonra bu negatifler kodlanarak bir klasöre takılır.

Sergileme

FOTOĞRAFI İYİ SERGİLEMEK çok önemlidir. Baskıları daha önceden açıklandığı gibi bir kartona yapıştırın *(bkz. s. 151)*. Baskılar kartonun tam ortasında yer alabilir ya da boşluğun 1/3'ü yukarı, 2/3'ü aşağı gelecek şekilde yerleştirilebilir. Yapıştırılmış fotoğraf üzerinde farklı çerçeveler denenebilir.

Fotoğraflarınızı pencerenin karşısına asmamaya özen gösterin. Aksi takdirde camdaki yansımalar fotoğrafın etkisini azaltırlar. (Genellikle sergilerde kullanılan antirefleks cam da kullanabilirsiniz ancak bu malzeme pahalıdır.) Ayrıca kuvvetli ve doğrudan gelen güneş ışığının zamanla fotoğrafları soldurduğunu unutmayın.

► Fotoğraflarınızın etkisini artıracak bir zemin kullanmaya çalışın. Burada palyaçonun renkli makyajını ve canlı ifadesini aktarabilmek için kırmızı bir karton kullanılmıştır.

▲ Çok farklı renklerde zemin kartonları bulunabildiği için, kendinizi alışılagelmiş beyaz ve siyah renklerle kısıtlamayın.

Sözlük

ASA: American Standards Association'ın (Amerikan Standartlar Kurumu) kısaltılmışı. Filmin hızını ya da ışığa duyarlılığını sınıflandıran bir sistemdir. Günümüzde bu sistem yerini uluslararası onaylanmış ISO sistemine bırakmıştır.

Az ışıklı görüntü: Koyu tonların baskın olduğu bir görüntü. Az ışıklı bir görüntünün etkisi biraz daha az pozlandırılarak az ışıklılık etkisi artırılabilir.

Az pozlandırma: Filmin ya da fotoğraf kartının az ışığa maruz bırakılması. Koyu tonlu bir sonuç sağlar.

Banyo: Bkz. Geliştirme banyosu.

Baskı: Bir negatifin içinden geçirilen ışıkla kart üzerinde oluşturulan pozitif görüntü.

Çok ışıklı görüntü: Açık tonların baskın olduğu bir görüntü. Çok ışıklı bir görüntünün etkisi biraz daha az pozlandırılarak artırılabilir.

Deneme şeridi: Farklı pozlandırma aralıkları uygulanan bir baskı kartı şeridi. Asıl baskı için bir pozlama kılavuzu olarak kullanılır.

Diyafram açıklığı: Bir objektifin içindeki birbirine geçen metal yaprakların oluşturduğu değişebilir çaptaki aralık. Diyafram açıklığı objektifin dış yüzünde, üzerinde f sayıları işaretli olan bir bilezik ile ayarlanır. Bazı otomatik pozlandırmalı makinelerde ise otomatik olarak yapılır. Diyaframın açıklık derecesi filme ulaşan ışığın yoğunluğunu belirler.

Durdurma banyosu: Uygun görüntü yoğunluğuna ulaşıldığında filmdeki ya da baskı kartındaki banyo işlemini durdurmak için kullanılan kimyasal solüsyon. Bu işlemden sonra görüntünün saptanması için saptama banyosu kullanılır.

Elle renklendirme: Fotoğrafları suluboya, pastel boya, akrilik ve benzeri boyalar ile renklendirme. Genelde elle renklendirmede özel bir ağartıcı kullanılarak yoğunluğu azaltılmış siyah-beyaz baskılar tercih edilir.

Emülsiyon: Film ve fotoğraf kartının üzerindeki ışığa karşı duyarlı katman. İçinde gümüş tuzcukları olan jelatinden oluşmaktadır.

Enstantane hızı: Fotoğraf makinesinin obtüratörünün açık kaldığı ve diyaframdan gelen ışığın filmi etkilediği süre. Enstantane hızı saniyenin dilimleri ya da saniyenin katları ile ölçülür. Bir sonraki enstantane ayarına geçtiğinizde diyaframın açık kaldığı süre iki misli artar ya da yarıya iner.

f sayıları: Objektifin diyafram açıklığı kontrol bileziği üzerinde bulunan bir dizi numaradır. Bileziği bir sonraki büyük numaraya çevirmek (örneğin f5.6'dan f8'e geçmek) diyafram aralığını yarı yarıya küçültür, böylelikle filme ulaşan ışığın (ya da agrandisörün altındaki karta ulaşan ışığın) yoğunluğu da yarı yarıya azalmış olur. f durakları olarak da bilinir ve "bir durak aç veya kapa" deyimi yaygın olarak kullanılır. Bir durak kapa daha yüksek f ayarı seçerek gelen ışığı azaltmak, bir durak aç ise daha düşük f ayarı seçerek gelen ışığı artırmak anlamında kullanılır.

Fazla pozlandırma: Filmin ya da fotoğraf kartının fazla ışığa maruz bırakılması. Açık-tonlu bir sonuç sağlar.

Geliştirme banyosu: Pozlandırılmış film ya da fotoğraf kartının üzerindeki gizli görüntüyü gözle görülür hale getiren kimyasal solüsyon. Çok farklı geliştirme banyoları vardır: Hem negatif hem de kart banyolarında kullanılan standart banyolar; emülsiyonun hızını arttırmak için kullanılan yüksek-enerjili banyolar; tire malzemelerde kullanılan yüksek-kontrastlı banyolar vb.

Gren: Filmin emülsiyonunu oluşturan gümüş tuz kristallerinin oluşturduğu doku. Hızlı, yüksek ISO'lu ayarlı filmler, yavaş, düşük ISO'lu filmlere oranla daha grenlidir. Negatif ne kadar çok büyültülürse grenler de o kadar belirginleşir. Grenler bir baskının nötr tonlarının hakim olduğu bölgelerinde de daha belirgin görünürler.

Gölgeleme: Görüntünün belirli bir bölümünün daha açık tonda olmasını sağlamak için o bölümün daha az pozlanmasını sağlamak.

Görüş açısı: Bir görüntünün belirli bir objektifin odak uzunluğu ya da zum objektifin ayarlanan odak uzunluğu ile çerçevelenen bölümüdür. Teleobjektiflere oranla geniş açılı objektiflerde görüş açısı daha geniştir.

Güvenli ışık: Düşük watt'lı karanlık oda ışığı. Rengi, kullanılan emülsiyonu etkilemeyecek şekilde filtre edilmiştir. Genelde yaydığı ışık çok kuvvetsizdir ama karanlık odanın yeteri kadar aydınlanmasını sağlar.

Hız: Bir filmin ışığa duyarlılığını ya da belirli bir objektifin maksimum diyafram ayarını belirtmek için kullanılır.

ISO: International Standard Organization'ın (Uluslararası Standartlar Organizasyonu) kısaltılmışı. Filmin ışığa karşı duyarlılığını ya da hızını gösteren bir sayılandırma sistemidir.

ISO sisteminin sayıları artık kullanılmayan ASA sayılarıyla aynıdır. Bir filmin ISO değerinin başka bir filmin ISO değerinin iki katı olması, o filmin hızının diğer filmin hızından (örneğin, 400 ISO'luk filmin hızının 200 ISO'luk filmin hızından) iki kat fazla olduğunu gösterir.

Kart derecesi: Fotoğraf kartının kontrastlık derecesidir. 0-1 derece kartlar yumuşak, 2-3 derece kartlar normal, 4 ve üzerindeki derece kartlar sert kontrastlıdır.

Kırpma: Bir görüntünün istenmeyen bölümlerinin agrandisörde büyütülüp çerçeve dışına atılması. Fotoğraf çekme aşamasında makinenin görüş açısının ayarlanarak görüntünün istenilmeyen bölümlerinin çerçeve dışında bırakılmasına da denir.

Kontak baskı: Görüntülerin negatifle aynı ebatta olacak şekilde bir baskı kartının üzerine basılması. Kontak baskı almak için baskı kartının üzerine negatif yerleştirilir ve pozlandırılır. Kontak baskı, hangi görüntünün büyütülüp karta basılacağına karar vermek amacıyla kullanılır.

Kontrast: Bir konunun, negatifin ya da baskının çok ışıklı ve az ışıklı bölgeleri arasındaki ton farkı.

Kromojenik: Banyo işlemi sırasında renkli boyalar oluşturan fotoğraf filmleri ya da kartları.

Kuru yapıştırma: Fotoğrafla karton zemin arasına özel bir tabaka yerleştirip ısının etkisiyle fotoğrafı yapıştırma işlemi.

Maske: Görüntü oluşturucu ışığın yolunu kesmek için agrandisörün objektifi ve baskı kartı arasına tutulan herhangi bir ışık geçirmeyen malzeme. Maskeler genellikle üst üste baskılarda kullanılır, böylelikle agrandisörden aynı baskı kartına farklı negatifler yansıtılırken, birbirinin içine geçme olmaz ve karışıklık önlenir.

Negatif: Konunun ton ve renklerinin tam tersi olarak göründüğü film görüntüsü. Bir siyah-beyaz negatifte koyu olarak görünen bölgeler konunun parlak bölgelerine, açık olarak görünen kısımlar ise konunun gölgeli bölgelerine karşılık gelir.

Netlik derinliği: Asıl net ayarı yapılan yerin önünde ve arkasında yer alan ve net olarak kabul edilen alanlardır. Netlik derinliği diyafram açıklığına, objektifin odak uzaklığına ve net ayarı uzaklığına bağlıdır. Diyafram küçüldükçe, objektif kısaldıkça ve net ayarı mesafesi arttıkça, netlik derinliği artar.

Noktalama: Küçük koyu ya da açık renk noktaları olan negatif ya da baskıları rötuşlama yöntemi. Bu işlem için boya, pigment, mürekkep ya da kurşunkalem kullanılır.

Obtüratör: Işığın objektiften geçerek filmi etkilemesi için belli bir süre açılabilen, ışık geçirmez bir engeldir. Bir SLR'de obtüratör odak düzleminin tam önündedir. Bir kompakt makinede ise obtüratör çoğunlukla objektifin içine yerleştirilmiştir.

Posterizasyon: Doğal bir şekilde olan tonlar yerine açık bir şekilde sınırları çizilmiş ton aralıkları olan bir baskı şekli.

Pozlandırma: Filme ya da fotoğraf kartına ulaşan ışık oranı. Fotoğraf makinesinde diyafram açıklığı ve enstantane ayarı ile belirlenir. Karanlık odada ise agrandisör objektifinin diyafram açıklığı ve agrandisörün açık kaldığı süre ile belirlenir.

Rötuşlama: Negatifteki ya da baskıdaki kusurları kapatmak için boya ya da pigmentleri ince bir fırçayla gerekli alana tatbik etme ya da fazlalıkları kazıma yöntemi.

Sabattier efekti: Yarı-banyo edilmiş bir görüntünün beyaz ışıkla tekrar pozlanarak yarı-negatif, yarı-pozitif bir görüntü elde edilmesi.

Sandviç baskı: İki ya da daha fazla sayıda negatifin agrandisörde bir araya getirilip fotoğraf kartına tek bir görüntü halinde basılması.

Saptama banyosu: Film ve kart banyolarında kullanılan kimyasal bir solüsyon. Pozlanmamış ya da banyo edilmemiş gümüş tuzlarını suda çözülebilir tuzlara dönüştürür ve bu tuzlar durulama işlemi sırasında suya karışırlar. Böylelikle görüntü beyaz ışığa karşı dayanıklı hale gelir.

Solarizasyon: Çok fazla poz verip fotoğraf görüntüsünün tonlarını tersine çevirmek.

Tire film: Çok yüksek kontrastlı bir filmdir. Özel bir tire geliştirme banyosu ile birlikte kullanılır ve ara gri tonların olmadığı, sadece siyahla beyazın yer aldığı görüntüler oluşturur.

Ton yelpazesi: Bir negatifte ya da baskıda siyah ile beyaz arasındaki gri tonlar.

Tonlama: Siyah-beyaz bir görüntünün rengini değiştirmek için çeşitli kimyasalların kullanılması.

Üst üste baskı: Birden fazla negatifteki görüntülerden oluşmuş baskı. Yeni bir negatif agrandisöre yerleştirildiğinde, baskı kartının daha önce pozlandırılmış bölümleri maskelerle kapatılır.

Yakma: Görüntünün belirli bir kısmını koyulaştırmak için baskının o bölgesini gereğinden fazla pozlandırmak.

Dizin

A

Agrandisör 129
  odaklama 134
Agrandisör saati 129
Ağartma, ton değişikliği için 148
Aksesuar kullanımı, portrelerde 54-5
Akşam saatlerindeki gün ışığı 102, 116
Alacakaranlık ışığı 100, 103
Altın zeminli kart 149
Araba farı, ışık kaynağı olarak 99
Arka plan seçimi, portrelerde 56-7
ASA numaraları 154
Aşırı perspektif 120
Atmosfer, filtre kullanarak belli bir atmosferi yakalama 36
Ay ışığı, yapay 37
Ayakları fotoğraflama 74
Ayrıntıları fotoğraflama 24, 25
  geliştirme banyosu 130-1, 154
  hızlandırma banyosu 23
Az banyo edilmiş film 132-3
Az ışıklı görüntü 20-1, 154
Az pozlandırma 17, 154
  ay ışığı görüntüsü 37
  film banyosu 132, 133
  gökyüzü 106
  (*ayrıca bkz.* Az ışıklı görüntü)

B

Bakışı yönlendirmek 26-7, 55, 60, 103
Banyo tankı 128, 130, 131
Banyoların karanlık oda olarak kullanılması 127
Baskı 128, 134-5, 154
  elle renklendirme 150, 154
  gölgeleme 101, 140, 154
  renklendirme (*bkz.* Elle renklendirme)
  rötuşlama 146-7, 155
  yakma 96, 140, 155
  yapıştırma 151
Baskıların tonunu açma (*bkz.* Gölgeleme)
Bebek fotoğrafları 72-3
Biçimi vurgulamak 78
Bilgisayarda rötuşlama 147
Binalar 16, 17, 19, 20, 23, 101, 104, 114-15, 118-21
Bitki örtüsü ve filtreler 11, 36, 37
Bulanık görüntüler 10, 32, 52, 60, 108
'Bulunan' natürmortlar 46-9
Bulutlar (*bkz.* Gökyüzü)
Büyütme
  büyütme dereceleri 22
  doğal portrelerde büyütme 68
  seçilmiş bir bölgenin büyütülmesi (*bkz.* Kırpma)

C

Ciddi portreler, çocuk fotoğrafları 73

Ç

Çalışma ortamı 30-1, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64-6
Çekim açısı
  alçak çekim açısı 30-1, 49, 63, 91, 92
  heykel fotoğraflarken 48
  konuyu çerçevelemek için 28
  portrelerde 52, 57, 63
  ve kontrast 18
  yüzey dokusu 24
  (*ayrıca bkz.* Görüş açısı; Yukardan çekim)
Çerçeve 28-9, 65
  binalar 115, 119
  çerçeve olarak ön plan 90, 91
  portrelerde 50, 53
Çıplak erkek figürü 76-7
Çıplak figür
  erkek 76-7
  kadın 78-85
Çizgiler
  bakışı yönlendirmek için 26, 27
  negatifte 133
Çizikler, yok edilmesi (*bkz.* Rötuşlama)
Çocuk fotoğrafları 72-3
Çok ışıklı görüntü 20-1, 154

D

Değiştirme torbası 130
Deneme şeridi 134-5, 154
Deri 24, 25, 74, 76, 77
Derinlik (*bkz.* Perspektif; Üç boyutluluk etkisi)
Desenler, tekrarlayan 47, 57
Destekleyici ışık 77
Developer (*bkz.* Geliştirme banyosu)
Diapozitif (renkli) film, avantajları 14
Dikey çerçevelenmiş görüntüler 92, 139
Diyafram açıklığı 154
  hareketli konu çekimlerinde 32
Doğal ışık (*bkz.* Gün ışığı; Güneş ışığı)
Doğal portre 68-9
  çocuk fotoğrafları 72-3
Doku 24-5
  sandviç baskıda 142
Dosyalama sistemleri, negatifler 152
Dramatize etmek 100-1, 116
Durdurma banyosu 128, 131, 154
Duyarkat (*bkz.* Emülsiyon)
Düşük ışık düzeyleri 96-7

E

Elle renklendirme 150, 154
Elleri fotoğraflama 25, 74-5
Emülsiyon 154
Enstantane hızı 154
  flaş 32
  su fotoğrafları 109
  ve hareketli konu çekimleri 32, 34
Eski fotoğraflar, onarım 147
Estetik düzenleme
  çocuk portreleri 73
  natürmort 42-3
  (*ayrıca bkz.* Kompozisyon)

F

F sayıları 154
Fazla banyo edilmiş film 132-3
Fazla pozlandırma 17, 113, 154
  banyo 132, 133
  (*ayrıca bkz.* Çok ışıklı görüntü; Solarizasyon)
Fırça, rötuş için 146
Fırtına ışığı 21, 101
Figür grupları 49
Fikser (*bkz.* Saptama banyosu)
Film banyosu 128, 130, 131
  denemeler 15
Film hızı 154
  dramatik bir hava katmak için 100
  ve gren 22, 87
  ve kontrast 18
  (*ayrıca bkz.* ISO)
Filtreler 10-1, 36-7, 106, 107

Flaş
enstantane hızı 32
fotoflud ışığı olarak kullanılması 84
hareketi dondurmak için 32
hatları belirginleştirmede kullanılması 38
iç mekânlarda 122, 123
natürmort 40, 41
Fotoflud ışığı 84

G

Gece görüntüleri 10
kent manzaraları 116
kontrast 99
Geliştirme banyosu 154
Geniş açılı objektif 29, 65, 78, 114, 119
Gerçeklik ve fotoğraf sanatı 6
Gerilim yaratma 31
Gökyüzü
siyah-beyaz fotoğrafta 10, 11, 14, 36-7, 106-7
(*ayrıca bkz.* Manzaralar)
Gölgeleme 101, 140, 154
Gölgeler (*bkz.* Ton)
Görsel ağırlık 41
Görüş açısı 154
daraltma 68
(*ayrıca bkz.* Çekim açısı)
Göz hattı 26
(*ayrıca bkz.* Bakışı yönlendirmek)
Gren 22-3, 154
çocuk portrelerinde 72
vurgulanması 101
Gümüş tuzları (*bkz.* Emülsiyon; Film banyosu; Gren)
Gümüş zeminli kart 149
Gün ışığı
çıplak figür çekimlerinde 82-3
kontrastlı ışık 98
stüdyo ışığı karşısındaki avantajları 82
yapay ışıkla birlikte kullanılması 10, 41
(*ayrıca bkz.* Güneş ışığı; Pencere ışığı)
Güneş ışığı
alacalı ışık 83
alçak açılı ışık 24
çeşitli yerlerde kullanılması 7, 8, 9-10
natürmortlarda kullanılması 38
parlak öğle güneşi 98
(*ayrıca bkz.* Gün ışığı)
Günün zamanları
fotoğrafa etkisi 7, 96-7, 100, 102, 103, 116, 118, 119
(*ayrıca bkz.* Akşam saatlerindeki gün ışığı; Sabah ışığı)
Güvenli ışık 126, 128, 134, 154

H

Hareket 32, 33, 34, 92, 94
ve dikey çerçevelenmiş görüntü 92
ve yatay çerçevelenmiş görüntü 94
Hareketi dondurmak 32, 33, 108
Hatları belirginleştirmek, flaş ışığıyla 38
Hava perspektifi 109
Heykeller, natürmort objesi olarak 48-9

İ

İç mekânlar 12, 122-3
İdeal manzara 102-3
İlgi odağı, manzaralarda 102
İnsan biçimi 78-85
manzara fotoğrafında insanlar 112-13
(*ayrıca bkz.* Ayakları fotoğraflama; Çıplak figür; Deri; Elleri fotoğraflama;Portreler)

I

Isı
geliştirme banyosunun ısısı 130, 131
hatalar 133
karanlık oda 128
(*ayrıca bkz.* Renk ısısı)
ISO 154
(*ayrıca bkz.* Film hızı)
Işık
doğal ve yapay ışığın beraber kullanımı 10, 41
düşük ışık düzeyi 96-7
fırtına ışığı 21, 101
günün zamanlarına göre 7, 96-7, 100, 102, 103, 116, 118, 119
ideal ışığı beklemek 47
karanlık odada (*bkz.* Güvenli ışık)
kuzeye bakan pencerenin avantajları 58
manzara çekimlerinde 102
mevcut ışık kaynaklarından yararlanmak 84, 86
sisli 20, 89, 94, 96-7, 110
yumuşatma 78, 83, 96-7
Işık kaynakları 9-10
araba farları 99
mum ışığı 86, 87
yapay ışık 9-10, 122
(*ayrıca bkz.* Gün ışığı)
Işık tonları 16-7
(*ayrıca bkz.* Fazla pozlandırma)

K

Kadraj (*bkz.* Çerçeve)
Karakter (*bkz.* Kişiliği yakalamak)
Karakter ışıklandırması 49
Karanlık oda
karanlık odayı kullanmadan filmi banyo etme 130
kurma 126-9
Karanlık oda donanımı 128-9
Karanlık oda teknikleri 125-53
renkli ve siyah-beyaz film karşılaştırması 8-9
Kart baskısı 128, 134-5
denemeler 15
Kart, derecesi 136-7, 154
düşük ışık düzeyinde 96-7
gökyüzü çekimlerinde 107
kontrastlı ışıklandırmada 98
Kart seçimi 136-7
Karton reflektörler (*bkz.* Reflektörler)
Kaslar, fotoğraflama 76, 77
Kent manzaraları 9, 17, 23, 116-17
Kırmızı filtre 11, 37
Kırmızı tonlayıcı 149
Kırpma 138-9, 154
dikeyliğin vurgulanması 92
soyut bir etki yaratmak 78
vurgulama 30, 77
yataylığın vurgulanması 94, 95
Kimyasallar, geliştirme ve saptama banyosu 128, 130-1
Kişiliği yakalamak 49, 50, 52-3
çocuk fotoğraflarında 72
natürmort fotoğraflarda 44-5
Kompozisyon
karanlık odada kompozisyon değişiklikleri 138-9
manzaralar 102
vizörü kullanarak kompozisyon oluşturmak 90
(*ayrıca bkz.* Estetik düzenleme)
Kontak baskı 137, 155
Kontrast 18-9, 76, 118, 155
gökyüzü 107
güçlü ışıkta kontrast 67
kartın derecesine göre kontrast 136-7
kontrast azaltma 77, 78, 80

JOHN HEDGECOE

Siyah-Beyaz Fotoğraf Sanatı

Fotoğrafçılık kitapları konusunda dünyanın en ünlü yazarlarından biri olan Hedgecoe'dan, siyah-beyaz fotoğrafçılık teknikleri üzerine 200'ü aşkın fotoğrafı içeren kapsamlı bir rehber.

Temel İlkeler • Manzaralar • Portreler
Ölüdoğa • Karanlık Oda Teknikleri

ISBN 975-14-0648-X